ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

4. 4. 1986. ● ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ ● ГОДИНА XLVIII ● 150 ДИН ● БРОЈ 1788

КАЛЕНДАР ОПАСНИХ АУТОМОБИЛСКИХ ИГАРА: ТРКА ПО МУКАМА

Фердеј

Верovали или не!

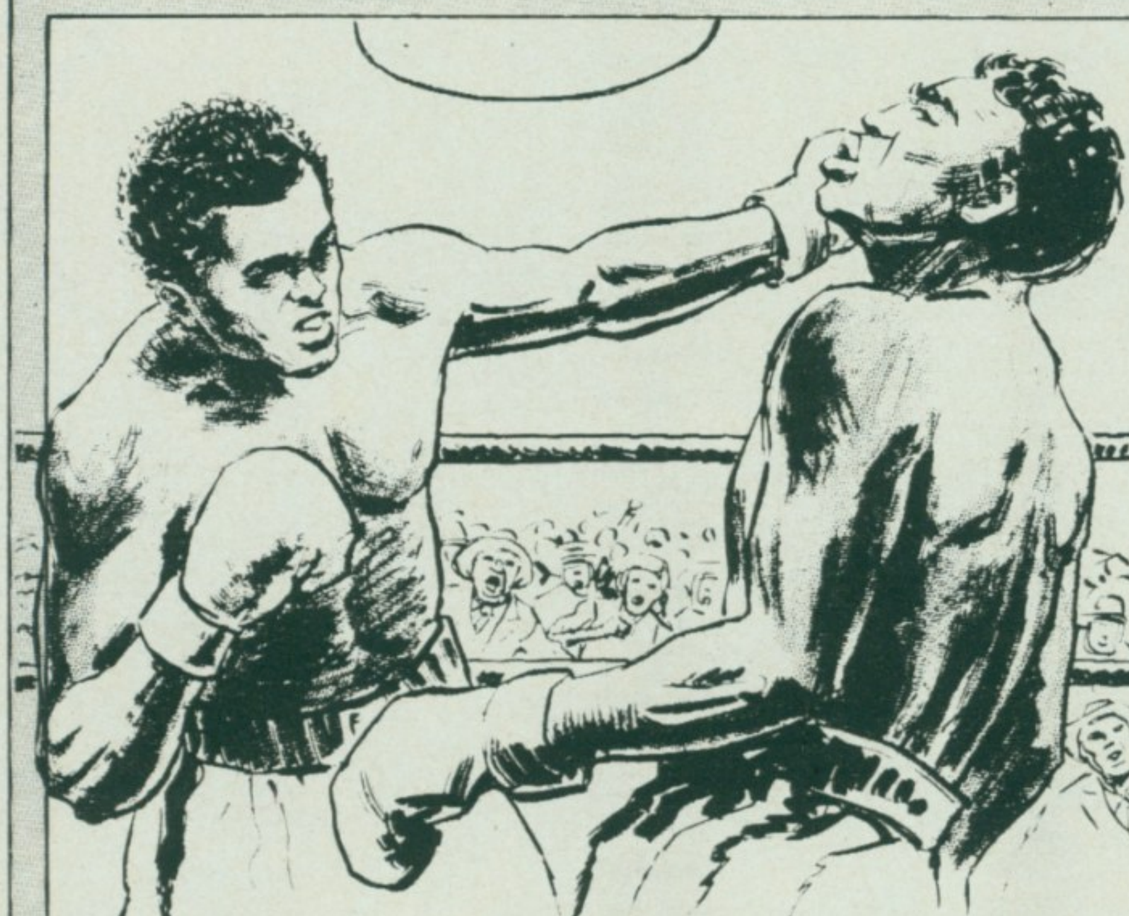

БРОЈ НАСИЉА

У СЈЕДИЊЕНИМ АМЕРИЧКИМ ДРЖАВАМА ПОВЕЋАВАЈУ СЕ ЗА 12,5 ПОСТО ПОСЛЕ СВАКОГ СВЕТСКОГ БОКСЕРСКОГ ШАМПИОНАТА У ТЕШКОЈ КАТЕГОРИЈИ. ДО ОВОГ ЗАКЉУЧКА ДОШАО ЈЕ СОЦИОЛОГ ДЕЈВИД ФИЛИПС СА УНИВЕРЗИТЕТА У САН ДИЕГУ (КАЛИФОРНИЈА).

© 1986 King Features Syndicate, Inc. World rights reserved

КОБРА

ИЗ МОЗАМБИКА ЗВАНА „ИСПЉУВАЧА" ЈЕДАН ЈЕ ОД НАЈОПАСНИЈИХ АФРИЧКИХ ГМИЗАВАЦА. КАД ЈОЈ ПРЕТИ ОПАСНОСТ, ИЗДИГНЕ СЕ И ИЗБАЦИ ДВА ОТРОВНА МЛАЗА НА ДАЉИНУ ДО 3 МЕТРА – ПРАВО У ОЧИ НЕПРИЈАТЕЉУ.

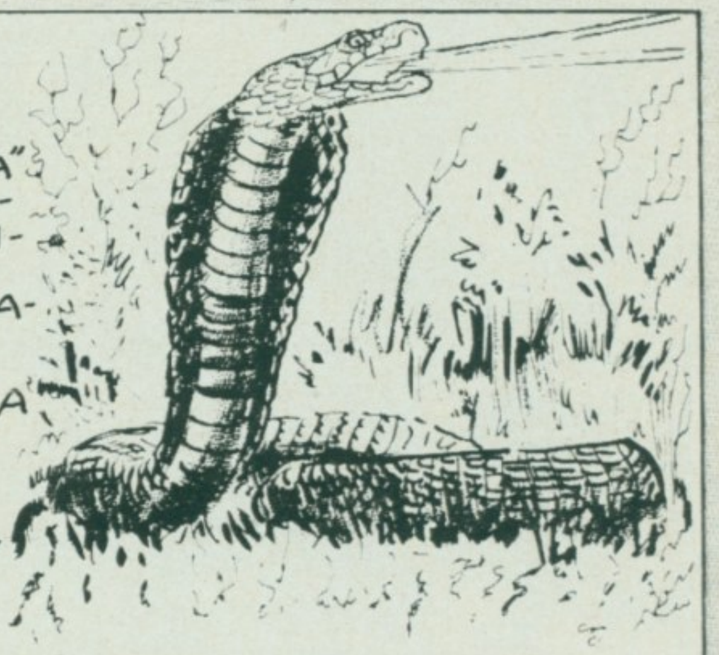

Рут Лоренс

ИЗ ХАДЕРСФИЛДА У ЈОРКШИРУ (ВЕЛ. БРИТАНИЈА) НИЈЕ ПОХАЂАЛА ШКОЛУ ВЕЋ ЈЕ ОБРАЗОВАЊЕ СТЕКЛА ОД СВОЈИХ РОДИТЕЉА. ПРОШЛЕ ГОДИНЕ РУТ ЈЕ СА 13 ГОДИНА ПОСТАЛА НАЈМЛАЂИ СТУДЕНТ ОКСФОРДСКОГ УНИВЕРЗИТЕТА.

ЈЕДИНСТВЕНА ПУСТИЊА

НАЛАЗИ СЕ НА 250 КИЛОМЕТАРА ОД ПЕРТА У АУСТРАЛИЈИ. ОНА ИМА НА ХИЉАДЕ КРЕЧЊАЧКИХ „КИПОВА" КОЈЕ СУ ИЗВАЈАЛИ ВЕТАР И ПЕСАК. ЧИТАВА ОБЛАСТ ПОДСЕЋА НА ПРИЗОР ИЗ НЕКОГ НАУЧНО-ФАНТАСТИЧНОГ ФИЛМА.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА ●●●

●●●у месним новинама из Пијачензе (Италија) један затвореник објавио је следећи оглас: „Затвореник, на слободи од јануара тражи посао". Ради се о бившем преступнику из Милана који је у затвору завршио школу за књиговође, а сада студира на пољопривредном факултету. Једна фирма из истог града одмах му је послала понуду.

●●● Мохамед Кошенвисан, шеснаестогодишњи Иранац, заиста је прави мали геније. Већ предаје природне науке и стекао је докторску титулу из 36 области. Младић зна енглески, француски, немачки и есперанто. Сем тога, говори и арапски, персијски, турски, руски, италијански, шпански, португалски, холандски, шведски, дански, норвешки, финско-угарски, кинески, јапански, корејски, хебрејски, урду, хиндски, бенгалски, малајски, индонезијски, свахили, зулу, африканс, хауса и јоруба.

●●● готово 900 часова рада било је потребно да би се у Милану почетком ове године припремила светска изложба лего коцки. Од 109.585 ових широм света познатих коцкица направљен је читав мали град с Дивљег запада, затим штампарска машина, телефон, лампа, мотоцикл, робот...

●●● израелски стручњаци изумели су компјутер који ће прождрљивцима програмирати колико и шта смеју да једу. Ко држи дијету у рачунар треба да убаци податке о тежини, полу, старости, висини и врсти дневних активности. Рачунар ће му израчунати колико на дан да унесе џула (калорија).

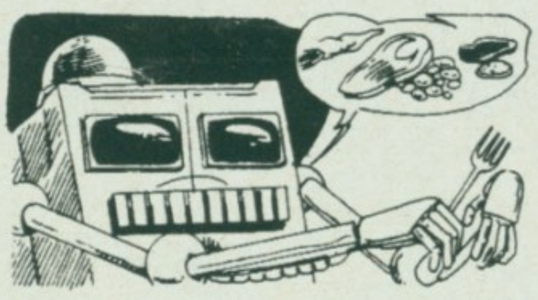

●●● у Есену (СР Немачка) приказан је аутомобил дугачак осамнаест метара опремљен свим могућим удобностима: од телевизора до базена за купање. По потреби, базен се покрива плочом на коју може да се спусти хеликоптер. Цена оваквог аутомобила је 200 хиљада долара.

●●● Ђорђо Рикато, педесетогодишњак из Торина прави је светски путник. За двадесет пет година обишао је све земље света и пропутовао два милиона километара.

●●● један француски пуж постао је светски шампион у брзини. Он је за 5 минута и 19 секунди прешао раздаљину од 50 центиметара и далеко иза себе оставио остале такмичаре.

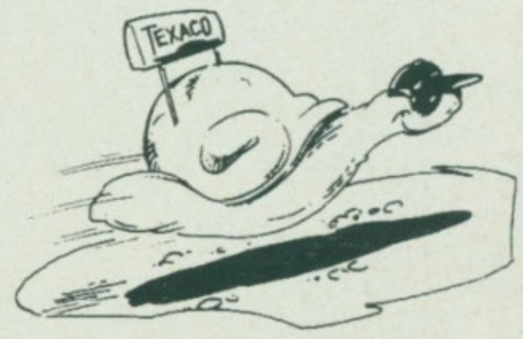

Walt Disney

ПАЈА ПАТАК

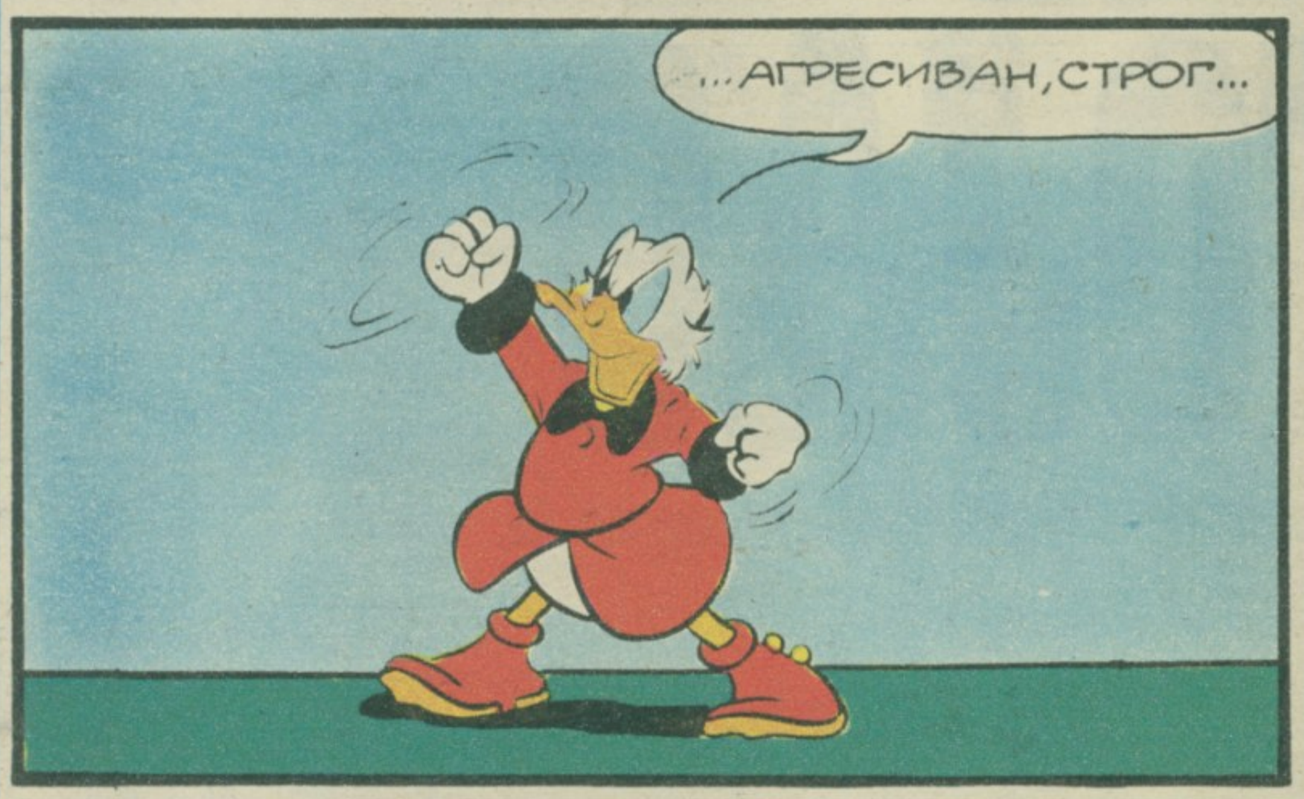

ВЕЛИКЕ РАТНЕ ЗАМКЕ

ШПИЈУН КОЈИ НИЈЕ ПОСТОЈАО

КОД ХУЕЛВЕ У ЈУЖНОЈ ШПАНИЈИ НАЛАЗИ СЕ НАДГРОБНИ СПОМЕНИК КОЈИ ОЗНАЧАВА ГРОБ БРИТАНСКОГ ПОДАНИКА ВИЛИЈАМА МАРТИНА – МАЈОРА МАРТИНА ИЗ КРАЉЕВСКЕ МОРНАРИЦЕ КОЈИ ЈЕ, ПРЕМА ЗАПИСУ НА СПОМЕНИКУ, УМРО 24. АПРИЛА 1943, ОТПРИЛИКЕ МЕСЕЦ ДАНА НАКОН СВОГ 37. РОЂЕНДАНА. НЕМА У ТОМЕ НИЧЕГ НАРОЧИТОГ, ПОМИСЛИО БИ ЧОВЕК – ИЗУЗЕВ ТО ШТО ЈЕ 1943. ГОДИНЕ РАТ БЕСНЕО ПУНОМ СНАГОМ, ШТО ЈЕ ШПАНИЈА, БАР ЗВАНИЧНО, БИЛА НЕУТРАЛНА ЗЕМЉА, И ШТО СУ БРИТАНЦИ ИМАЛИ МНОГО ВАЖНИЈЕГ ПОСЛА НЕГО ДА ПОДИЖУ СПОМЕНИК ЈЕДНОМ МРТВОМ ВОЈНИКУ. МЕЂУТИМ, ИЗА САХРАНЕ НЕПОЗНАТОГ МАЈОРА МАРТИНА КРИЈЕ СЕ НЕОБИЧНА ПРИЧА.

Јесен 1942. рат се није добро одвијао по савезнике. Готово читава Европа била је у немачким рукама, а и на источном фронту Немци су дубоко загазили у Совјетски Савез. Још није било сазрело време за инвазију савезника на Европу, па је тако северна Африка изабрана за место једне крупније офанзиве. Британска обавештајна служба имала је тежак задатак да ту информацију по сваку цену прикрије од непријатеља. Као што је познато, посао обавештајца не састоји се само у томе да разоткрију непријатељске тајне, него и да – што је често од не мање важности – непријатељу дају лажне податке који наводе на погрешан траг. Задатак с којим се сада суочила британска обавештајна служба био је да убеди Немце да ће циљ планиране инвазије бити Грчка, а не северна Африка.

Сасвим бизарна идеја

Сви познати начини обмањивања непријатеља већ су били опробани. Неки агенти су се претварали да су пребегли нацистима и одавали су британске „тајне"; други су „несмотрено" дозвољавали да сличне „тајне" доспеју до нађуљених ушију у неутралним земљама, знајући да ће оне убрзо стићи до непријатеља. Ширили су се разне гласине, као „случајно" се говоркало о покретима трупа. Али за ову прилику ниједан од уобичајених метода није био прикладан. Било је потребно нешто убедљивије да би се обманули Немци и њихова пажња скренула на Грчку. Шефови обавештајне службе лупали су главе разним идејама, али ниједна им се није учинила сасвим ваљаном.

Решење је дошло из Шпаније – земље чија се „неутралност" састојала у томе да Немцима достави све информације до којих је успевала да дође, односно да такве информације прикрије од савезника. Британска обавештајна служба је знала за то и прихватила је једнострану неутралност Шпаније. Надајући се да ће једнога дана умети да из такве ситуације извуче неку корист.

Та прилика се указала када је у руке људи који су планирали обману инвазије доспео извештај једног њиховог агента у Кадису. Из олупине једног британског авиона који се срушио у море било је извучено тело неког непознатог човека. У одећи покојника пронађени су некакви неважни папири, а које је британском амбасадору шпанска полиција уредно доставила. Међутим, агент је у своме извештају нагласио како верује да је полиција те документе показала прво немачкој амбасади па их онда тек уручила Британцима. У овом конкретном случају, чињеница да их је прегледао непријатељ није била од важности. Али, шта би се десило да су папири мртвог ваздухопловца биле важне тајне. На пример, подаци о неким судбоносним одлукама војних команданата, о покретима трупа и слично? Последице би могле да буду кобне по савезнике. Управо из те застрашујуће помисли родила се једна идеја – идеја о намерном подметању „важних тајни" уз неки леш.

Била је то на свој начин језива идеја, али беснео је рат; а задатак обавештајне службе састојао се у томе да допринесе што бржем слому нацизма. У први мах, планери су с подозрењем гледали на такву идеју. Како, рецимо, питали су се они, пронаћи потребан леш? Британија се одувек дичила да је демократска земља, и тела, мртва или жива, нису могла тек тако да ишчезну. И како, чак и претпоставком да такво тело буде пронађено, удесити да га море избаци на неком одређеном месту? Најзад, како учинити да немачки лекари, који ће свакако прегледати тело, поверују *да се оно заиста* утопило?

Требало је наћи одговоре на многа питања пре него што би план почео да се уобличава, а ниједан од одговора није изгледао задовољавајући. Међутим, идеја није потпуно одбачена, зато што је могла да буде и добра ако би се указала одговарајућа прилика. Створен је један комитет, а детаљно разрађивање плана било је поверено двојици људи – поручнику Ивену Монтегјуу, из Поморске обавештајне службе, и ваздухопловном поручнику Чолмондилеју.

Трагање за покојником

Монтегју и Чолмондилеј су почели посао тако што су дали име непостојећем

шпијуну и измислили једну причу о његовој прошлости. Одлучено је да се он зове Вилијем Мартин, мајор Краљевске морнарице, син Џона и Антоније Мартин из Кардифа. Он ће имати девојку која ће му редовно писати; а њена писма, заједно са њеном фотографијом, биће нађена у његовом новчанику. Изабрана је једна девојка која ће одиграти ту улогу – било је неопходно да стварно постоји девојка за случај да Немци, са својом познатом темељитошћу, изврше истрагу. Отворен је и банковни рачун на име мајора Мартина, из кога се видело да је он, као неумерени трошаџија, прекорачио висину свог депозита.

Пошто је тако мајор Мартин створен на папиру, следећи и много тежи задатак био је да се пронађе неко тело које би одговарало том митском војнику. Ивен Монтегју је био пријатељ истражном судији лондонског кварта Сент Панкрас, и отишао је к њему да затражи помоћ.

Имали су среће, пре него што су се и надали. Један леш, донесен у једну од лондонских мртвачница, одговаро је мајоровом опису у свим детаљима. Нађени су покојникови рођаци, и од њих је затражена дозвола да леш буде коришћен као мамац. Након њиховог пристанка заклети су да чувају тајну. Онда је угледни патолог сер Бернанрд Спилсбери добио задатак да измисли најбољи начин да створи изгледају тако као да је смрт наступила топљењем. Затим је тело било дубоко замрзнуто, док не дође време за акцију.

Припреме са обманом су се настављале. Званични документи, сви брижљиво исфалсификовани, били су стављени у једну ташну какве су обично носили владини курири. Главни документ било је једно писмо британског генералштаба упућено генералу Александеру, у коме су изнети детаљи плана за инвазију Грчке. Ташна је закључана, и сада је била спремна да буде привезана уз тело мајора Мартина. Да би читава ствар изгледала максимално уверљива, у његов џеп су стављене две карте за једно лондонско позориште. Носиле су датум од 22. априла испуњавајући на тај начин двоструку сврху – да је писмо генералу Александеру било толико важно и хитно да је Мартин морао да одлети авионом уместо да путује бродом, да је информација била сасвим свежег датума.

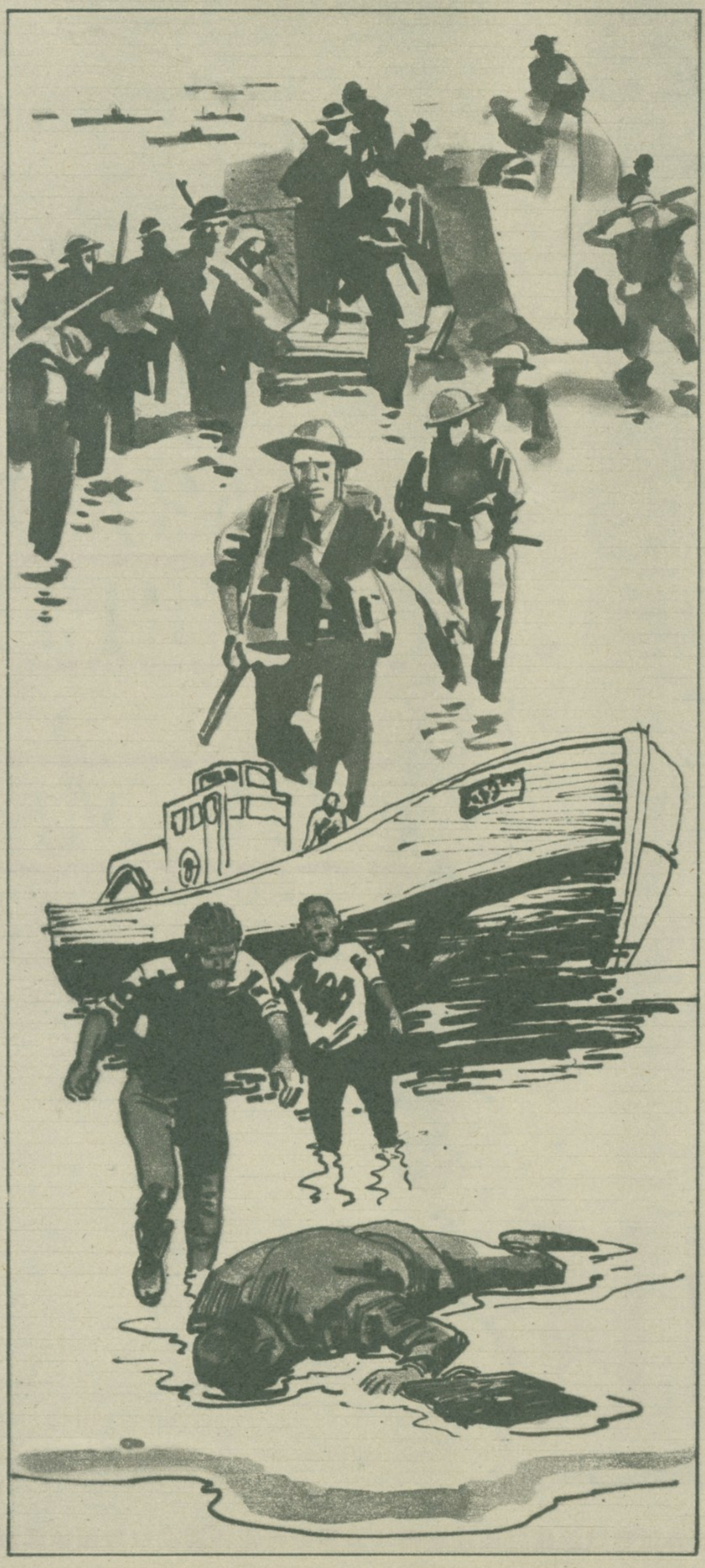

Варка је успела

Ускоро је све било спремно. Леш је извађен из замрзивача и одевен у униформу. Драгоцена ташна је привезана танким ланцем за његову руку, а тело је затим стављено у један велики контејнер са натписом: ОПРЕЗНО РУКОВАТИ – ОПТИЧКИ ИНСТРУМЕНТ, и однето на подморницу „Сераф".

Подморница је кренула према обали Шпаније. Изабрано место било је Хуелва у Андалузији, јер управо тамо су британски агенти открили велики број немачких шпијуна са веома снажном организацијом. А дан, сат и место где ће тело мајора Мартина бити бачено у море, пажљиво су разрађени и на основу карата о плимама и морским струјама које су начинили стручњаци британског адмиралитета.

Непуна два километра од обале Хуелве шпијун је спуштен у море, а морске струје су његово тело почеле полако али сигурно да носе ка обали.

Тело су нашли неки шпански рибари и предали га властима. Ташна је, како се очекивало, била достављена Немцима, а ови су је темељно прегледали. Писмо генералу Александеру изазвало је велико узбуђење. Значи, Грчка ће бити место инвазије...

Немци су прогутали мамац. Они су очекивали напад на Грчку, док су Савезници опремали своје бродове у Гибралтару.

Али организатори подухвата нису желели да било шта препусте случају. Име мајора Мартина појавило се на листи губитака као „нестао, вероватно мртав", а кад је британски амбасадор био обавештен да је на обали Хуелве пронађено тело неког њиховог официра, наложио је да се обави сахрана и подигне надгробни споменик у знак сећања на мртвог човека. Код њега су нађени само лични документи, једна фотографија и карте за позориште. Није се појавила никаква ташна, што Британце није ни најмање изненадило.

Идентитет правог „мајора Мартина" никада није обелодањен. Његова породица је пажљиво крила тајну. Могли су да буду поносни што је шпијун који никада није постојао обавио за своју земљу тако значајан задатак у тако критично време.

Г. В.

Илустровао Брана Јовановић

МОЋНА ЖЕНА У СТАМБОЛУ

МЛАДА, ЛЕПА И ОТМЕНА МАРА БРАНКОВИЋ, ЋЕРКА ДЕСПОТА ЂУРЂА, БИЛА ЈЕ СУЛТАНИЈА 16 ГОДИНА И НАЈУТИЦАЈНИЈА ХРИШЋАНКА У ТОМ ДЕЛУ СВЕТА.

Амириса Мара. Принцеза-мајка без сопственог порода. Самостална владарка у време кад је најнесигурнија била глава на рамену и када је смишљен један од најсуровијих закона у историји човечанства: закон братоубиства.

Ко је амириса Мара? Одговор може да се да без двоумљења. кћи деспота Ђурђа Бранковића. Међутим, с истом сигурношћу не би могло да се одговори и ко јој је мајка. По некима, то је могла да буде сестра трапезунтског владара Јована IV Комнина, по другима девојка из куће новобрдских Кантакузена а по трећима деспотица Јерина. Разуме се, целу збрку ствара Марина година рођења која се смешта у период од 1401. до 1410. али и у 1415. У том случају немогуће је да јој је Јерина мајка јер је ова била рођена око 1400. Појашњењу овог питања нимало не доприноси ни сам деспот који у повељи лаври св. Атанасија из 1452. наводи редом имена своје деце па као прворођено помиње Мару, затим Катарину па тек онда синове Гргура, Стефана и Лазара.

Волите земљу и Бога!

Минијатура на Есфигменској повељи иде у прилог историчарима који сматрају да су Мара, Катарина и Гргур рођени у неком претходном браку Ђурђа Бранковића. Јер, на тој минијатури Мара не изгледа као девојчица већ одрасла девојка једва нешто нижа од Јерине а зна се да су средњовековни сликари водили рачуна о разликама у расту.

Међутим, по неким новијим размишљањима Мара је знатно млађа него што се мислило и могуће је да је рођена после Гргура, 1417. или 1418. а то значи у Ђурђевом браку с Јерином. Са тим би се слагала и Марина повеља Хиландару и манастиру св. Павла којом им поклања некa имања за „душу ми родитеља господина Ђурђа и госпође мајке ми Јерине". И у хроници византијског историчара Георгија Сфранцеса каже се да је 3. маја 1457. Мара побегла са Гргуром и ујаком, Јериниим братом, турском султану. Истини за вољу, ово не мора да се сматра никаквим доказом јер је на српском двору, по угледу на византијски, владао обичај да се не прави разлика између пасторака и рођене деце, маћехе и мајке, очуха и оца.

Као што са сигурношћу не може да се наведе година Мариног рођења, тако не може ни место. Врло је вероватно да се родила на једном од дворова у оном делу српске државе који је од старина припадао Бранковићима, дакле, у области која се протезала од Скопља и Призрена до Вучитрна, Рашке и Горњег Полимља. Сигурно је једино да је детињство провела у изобиљу: у то време је Стефан Лазаревић, српски деспот, постигао мир на свим границама и добио од угарског краља Жигмунда богате жупаније с рудницима који су давали приход од 50.000 дуката годишње. По његовој смрти, ти поседи заједно са Новим Брдом које је давало чак 200.000 дуката годишње, припали су Ђурђу. Располажући тако великим богатством Ђурђе Бранковић је могао не само много да гради, већ да на двор доводи најобразованије људе тог времена и тако обезбеди својој деци најбоље учитеље.

Стекавши основну писменост, Мара је, по неким мишљењима, велики део времена проводила у богатој очевој библиотеци читајући не само књиге већ и писма своје баке Маре Дубровчанима, њихове одговоре и Ђурђеву преписку са теткама и страним дворовима. Тако је врло рано, почела да улази у свет дипломатије тим пре што су очев двор често посећивали дубровачки поклисари и разноразни посланици.

Први Марин васпитач вероватно је био сам деспот. До њеног рођења он је видео толико света да је имао шта да јој прича. Веома се трудио да код своје деце развије родољубље и дубоку веру у Бога, што ће, како ћемо касније видети, бити од пресудног значаја за Марин живот.

Липе и мед

О њеном животу, бар до удаје, мало се зна али се на основу неких података може закључити да је као девојчица дуго боловала. Свакако не због неког телесног недостатка јер у том случају не би дошла у обзир њена удаја за султана. „Житије Јаничија Девичког" приповеда како је Ђурђе дошао испоснику у пустињу крај Дренице близу Пећи али се не каже и зашто. То се чини у Синаксару (текстовима богослужења и појања) где се као разлог деспотове посете наводи молба видару да му исцели кћер. Вероватно је да је до те посете дошло пошто је Ђурђе сео на српски престо 1427. а пре него што је Јаничије умро 1430. године. Било како било, тек девичко поднебље са липама и медоносна исхрана благотворно су деловали на Мару, која је, можда, боловала и од туберкулозе.

Дуга болест је вероватно и разлог што се, мимо обичаја, прво удала њена млађа сестра. Политички брак са Улрихом Цељским требало је да потврди пријатељство са Угарском. Слична судбина припремала се и Мари: и њу је, у интересу деспотовине, требало жртвовати. Овог пута опасности која је претила са истока.

Ко је предложио удају српске принцезе за турског султана није до краја познато. По неким мишљењима идеја је потекла од Порте али има и оних који сматрају да се предлог о овом браку зачео у Ђурђевој глави. Сигурно је само да су преговори трајали годинама. Да ли само због уступака које су обе стране очекивале једна од друге или можда и због тога што се деспот тешко мирио са животом свог детета у харему?

Упркос свечаном дочеку сватова које је предводио Саруџа-паша на смедеревском двору није било много радости: жртва је била превелика. Сама Мара прихватила је удају као неминовност. Септембра 1435. или можда 1436. кренула је пут далеког Једрена у пратњи турских сватова и браће Гргура и Стефана.

Дукати смирују бес

Како је тај пут текао не зна се, односно није забележено да ли је млада јахала или се возила посебним колима која су могла да се уреде за спавање али се зна да је ишао од Смедрева ка Некудиму, затим левом обалом Мораве до Јагодине а одатле десном обалом до Ћуприје и даље према Ражњу. Преко Бовна, Ниша, Софије и масива Куновице Мара је после десетак дана стигла до Једрена. Ту је први пут угледала мужа, Мурата II. Лепу, отмену девојку дочекао је смркнут поглед омаленог, тамнопутог султана, дуга носа и широка лица. Кад је Саруџа-паша почео да му износи дарове из Србије, допремљене на бројним колима и када му је саопштио да је на управљање добио најбогатије деспотове области, Топлицу и Дубочицу, султан је добио прави напад беса па је у присуству пренераженe Маре све то изделио присутним везирима који су му и саветовали брак са кћерком „неверника". Смирио се тек када је угледао дукате намењене његовој личној ризници.

Мада има историчара који сматрају да је Мурат II просто очаран Маријом лепотом, држањем и памећу и да му је она била много милија од прве жене, принцезе из Караманије, врло је вероватно да је било управо супротно. Мара је своје девовање наставила и у харему у шта готово уопште не треба сумњати. Као друга, равноправна жена, добила је титулу султаније али је, будући да је била принцеза, могла да задржи своју веру.

Кад је Мара стигла у Једрене, на двор који није био ни приближно толико сјајан као двор њеног оца, Мурат II је већ имао три сина. Најмлађег му је родила Хума-хатун, робиња вероватно хришћанског порекла. Мара се одмах спријатељила са њом и веома заволела њеног четворогодишњег сина руменог лица и плаве косе за кога отац није много марио. Мада је мали Мехмед имао дадиљу, растао је поред Маре коју је касније, целог живота, називао мајком. Живом, бистром детету она је посвећивала много времена, учила га свему што је знала, свом и грчком језику па и православним молитвама. Љубав коју је пружала била јој је вишеструко узвраћена.

После битке код Варне у новембру 1444. године у којој је победио хришћанску војску, Мурат II је, сасвим неочекивано за Порту и читав тадашњи свет, одлучио да абдицира у корист Мехмеда II, јединог сина који је још био у животу и повуче се у Анадолију и приступи дервишком реду.

Молитве у харему

Вероватно је да се Мара управо тада највише приближила свом јогунастом и својеглавом пасторку. Тада јој је сигурно постало јасно да мора да покаже много такта и разборитости да би задржали добре односе. Знала је да је осветољубив и злопамтило али и да се њој обраћао с пуно поштовања, увек спреман да јој помогне. Рачунала је да ће то моћи да искористи кад је њена отаџбина у питању.

Када је Мурат II изненада умро 1451. Мара је изгубила титулу султаније али је много боље прошла од других Муратових жена које су прешле у хареме појединих паша. Мехмед II јој је дозволио да се врати оцу. И не само то. Доделио јој титулу амирисе, принцезе-мајке, поклонио јој скупоцене дарове који су далеко премашивали оне које је својевремено донела од оца, вратио јој Топлицу и Дубочицу и одредио јој издржавање које је било далеко од скромног. Одлазак из Турске није нипошто значио прекид са Мехмедом II: султан је са мајком, како је увек ословљавао Мару, размењивао писма и посланике често тражећи савет како да поступи према Западу или је молио да посредује у преговорима. Уживајући велики углед на суседним дворовима, Мара је с пуно успеха предузимала многе акције.

Од велике помоћи била је и свом оцу јер је управо њеним заузимањем Ђурђу враћено Смедерево и неки други градови. У међувремену, ослепљени синови Гргур и Стефан доведени су у Србију. О епизоди са њеном браћом дуго се причало не само на турском већ и другим дворовима. Када је сазнала да је њен муж издао наређење да се Гргур и Стефан, заточеници затвора Токат у Анадолији ослепе, Мара се појавила у престоној дворани и бацила се пред султанове ноге:

– Они су ионако твоји сужњи! – завапила је на највеће запрепашћење присутних.

Схвативши да је цео двор на Мариној страни, Мурат је повукао наређење али је гласник касно стигао у Токат. Да би показао добру вољу, султан је још једном окрвавио руке: наредио је да се ослепи извршилац казне над српским принчевима. Ово је потпуно поразило Мару.

Смрт у Јежеву

Зато се и не треба чудити што је по повратку у очев дом одбила ласкаву понуду византијског цара Константина Драгаша да се уда за њега. Муратова нетрпељивост и окрутност, његова склоност дечацима и живот у харему навели су Мару да се заветује да се никада више не уда ако се икада докопа слободе. Том завету је и остала доследна мада се једно време говорило о њеној веридби са чешким бароном Јованом Зискром од Брандајза. Зашто је овог пута Мара попустила наваљивању свог оца и пристала на нови политички брак, остаје нејасно осим ако се није бојала да ће Србија постати поприште нових ратова.

До брака ипак није дошло а у међувремену је деспот умро. Убрзо и Јерина. Мара није стигла да сахрани мајку: жестока свађа на двору принудила је да заједно са Гргуром и ујаком потражи заштиту на турском двору. Мехмед II јој је великодушно поклонио засебан двор у Јежеву (данас је то варошица Дафни у Грчкој) и имања око Сера, Струмског језера и Солуна. На тој земљи Мара је потпуно независно владала, примала и слала поклисаре одржавајући добре односе и са Дубровником, Венецијом, Угарском, једном речи, хришћанским светом. Повремено је, на позив Мехмеда, или на молбу страних дипломата, путовала у Цариград који је Турцима коначно допао маја 1453.

На двору у Јежеву примила је и сестру Катарину која се, оставши без деце и мужа, годинама потуцала Европом. Одатле је одговарала на оптужбе снахе Јелене, Лазареве жене, која је пошто-пото покушавала да је истисне из Мехмедовог срца. А када јој то није пошло за руком, искористила је Мехмедову смрт 1481. и ступање на престо Бајазита II да понови оптужбе и онемогући Мару. Међутим, испоставило се и да је Мехмедов син, иначе велики противник очевих идеја и политике, веома наклоњен амирисе. Тако је Мара остатак живота провела у Јежеву, гледајући како њен сан о миру постаје све даљи и даљи. Умрла је 14. септембра 1487. Очи јој је склопила Катарина која је надживела две године. Сахрањена је, како се верује, између две куле у Јежеву али њен гроб до сада није откривен.

Олга Вукадиновић

Ликови породице Ђурђа Бранковића сачувани су једино на минијатури Есфигменске повеље.

ГУСКЕ РЕГУЛИШУ САОБРАЋАЈ

У бечком предграђу Гринзинг више нису знали шта да раде. Сви могући начини да се возачи натерају да возе спорије, нису уродили плодом. Покушали су са саобраћајним знацима за ограничење брзине, радарским контролама, високим новчаним казнама. Без успеха. Онда су дошли на несвакидашњу идеју. Главним саобраћајницама Гринзинга сада свакодневно шета пастир с јатом гусака.

– Возачи су се нашли у чуду, многи су нас псовали – прича Франц Хенгл, који у Гринзингу држи ресторан – али су и поред свих протеста морали да успоравају. Идеја је сјајна. Планирамо да „ангажујемо" још гусака на нашим улицама. Ем су јефтине, ем врло живописно изгледају!

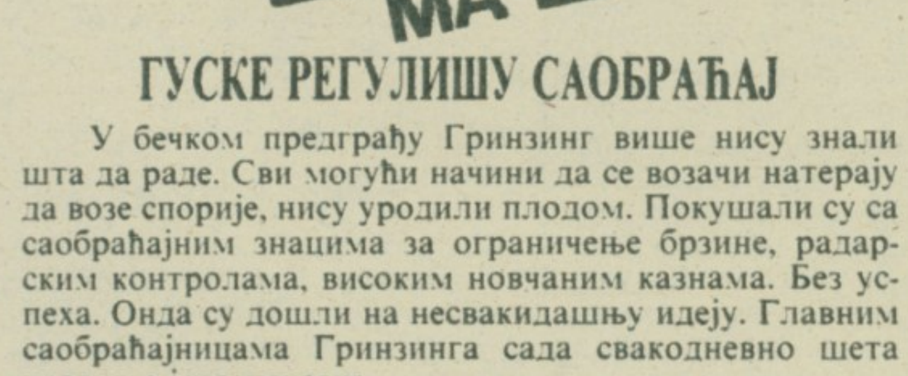

ПАС – ПРЕТПЛАТНИК

Ни псећи живот није свуда исти. У холандском граду Хагу псима је одавно дозвољена вожња трамвајима и аутобусима, а почев од 1981. године и они имају право на недељне, месечне и годишње карте за повлашћену вожњу. У циљу спречавања злоупотреба и на овим претплатним картицама налази се (лично) име и фотографија кучета, али како пси и поред свега нису људи, и име и својеручни потпис власника. Отисак шапе, кажу у градском саобраћајном предузећу, ипак не би био довољан. ■

СЕДАМ СМРТНИХ И 947 ОСТАЛИХ КЛОПКИ ЗА ДУШУ

Забринут за грешне душе своје паства један свештеник из Милвокија одлучио је да верницима поред утврђених седам смртних побројн и све остале грехе. Кад их је сабрао, испало је да их је деветсто четрдесет и седам. Велечасни их је од првог до последњег штампао и сада га из свих крајева земље опседају молбама за копије листе. Код толико могућности да се згреши, згодно је у сваком тренутку имати при руци тачан списак клопки за јадну душу. ■

ВАМА ЈЕ ПОТРЕБАН БАШТОВАН

Пошто су га већ на рођењу чекали породични милиони, Вилијам Кисам Вандербилт (1849–1920) имао је само да смисли на шта ће да их троши. Одлучио се за јахте и расне коње, а у једном тренутку му се учинило да би му пријао и прави француски кувар у кући. Нашли су му врхунског мајстора заната за кога се говорило да у глави држи две хиљаде рафинирано-гурманских рецепата.

Француз се уселио у кухињу, а Вандербилт наставио да из вечери у вече, као и до тада, наручује своје омиљено јело: усољену говедину с купусом, при чему је однос говедине према купусу био убедљиво на страни оног другог. Неколико недеља касније кувар је дао неопозиви отказ:

– Верујте ми, месје, вама није потребан кувар него баштован. ■

Е, САД ДА ЧУЈЕМ ПРАВУ ИСТИНУ!

Америчком композитору Џорџу Гершвину теже је полазило за руком да схвати како све што компонује не звучи свима тако узвишено као њему самом.

Једном, пошто је блиском пријатељу одсвирао нову композицију, упитао га је:

– Како ти се ово свиђа?

– То је испод твојих могућности, Џорџе – гласио је неувијен одговор. – У ствари, никада ништа горе нисн написао. Мелодија је слаба и монотона. Послушај ме, исцепај то и почни из почетка.

На тренутак је владао мук, а онда се огласио Гершвин:

– Е, сад да чујем твоје најискреније мишљење. ■

ЈЕЛ' И КОНОБАРИ СПАВАЈУ НА БРОДУ?

Група америчких туристичких водича специјализованих за крстарење објавила је недавно листу неких питања која им постављају путници који први пут путују бродом:

– Да ли и конобари спавају на броду?

– У колико се отвара поноћни бифе?

– Да ли брод има сопствени извор електричне енергије? (У једном случају, одговор на ово питање гласио је: „Не, струју добијамо из Мајамија преко кабла дугачког 2 хиљаде миља".)

– Да ли на копно излазимо пре или пошто пристанемо?

Укратко, питања је много више него одговора. ■

ТАЛИЧНЕ ТАБЛИЦЕ

Неке регистарске таблице у Хонгконгу коштају више од аутомобила којима припадају. Кинези верују у нумерологију, па су таблице са „срећним" бројевима врло тражене, што ће рећи прескупе. Продају се искључиво на лицитацијама, а крајња цена зна да достигне астрономске висине.

Године 1979. регистарска таблица с бројем 8778 припала је срећнику који је већ у старту био довољно срећан да располаже сумом од 20 хиљада долара колико је за њу дао. У кантонском наречју реч осам поклапа се са првим слогом речи благостање; реч седам у изговору звучи исто као и реч сигурност. Према томе, 8778 се у преводу чита: „благостање, сигурност, сигурност, благостање".

С аукцијском продајом „таличних" регистарских таблица почело се 1973. године. Само у прве четири године, срећни бројеви утерали су у градску касу 2 милиона долара. На крају је тешко рећи ко је ту срећнији: бројеви, власници или градски оци. ■

ПРАВИ САВЕТ

Из једног америчког омладинског часописа:

„Драга Савета, пре неколико дана дечко ми је поклонио торту. На врх је ставио златан прстен. Кад је моја мајка то чула, побеснела је. Рекла ми је да није долично да девојка прима такве поклоне. Шта да радим?" Потпис – Тинејџерка.

„Драга тинејџерко, твоја мајка је у праву. Врати дечку – торту!"

Илустровао Зоран Петканић Петко

СПОТ снима земљине тачке

ФОТОГРАФСКИ МИТРАЉЕЗ

Фебруара месеца ове године лансиран је из базе Куру у Француској Гијани сателит „Спот" за осматрање и снимање Земље. Његов задатак је да на, до најситнијих појединости, покаже како изгледа лице наше планете.

Још пре него што је лансиран у орбиту, „Спот" је добио толике поруџбине да је морала да буде направљена листа чекања.

Удружење „Телеспацио", на пример, које ће у Италији да прима и наручиоцима шаље фотографије са „Спота", има на својој листи регионалне власти северне Италије које желе да бдију над својим огромним шумским благом и прискачу му у помоћ у случају најмањег знака напада штеточина. „Енте", Друштво за алтернативне енергије, хоће да проучава утицај нових фабричких постројења и нуклеарних и термичких централа на човекову околину. Министарство за цивилну заштиту захтева стално надзирање зона где је највећи ризик од пожара, снежних лавина, поплава...

И остале земље тражиле су од „Спота" оно што их највише занима, мада нико не помиње и могућу шпијунажу.

Ако је прављење и лансирање „Спота" небу под облаке подухват високе технологије, на Земљи је то крупан бизнис. Снимци које даноноћно буде правио продаваће се сваком ко-их затржаи а не пита колико коштају.

Цене су, заиста, астрономске. Годишња претплата, што значи право на четири хиљаде стандардних фотографија (свака стандардна приказује површину Земље величине шездесет са шездесет километара) кошта 400 хиљада долара. За сваки „екстра" снимак цена прогресивно расте, а за фотосе „нарочитих захтева" суму можемо само да замислимо. Они којима је годишња претплата превисока моћи ће да купе појединачне снимке за хиљаду долара по комаду. Наравно, стандардне, не нарочите.

Власници „Спота" су се очигледно побринули да ни један једини тренутак његовог десетогодишњег живота не прође без огромне зараде. Може им се јер су, засад, једини који нуде најбоље и најдетаљније слике свега и свачега.

Много бољи од америчких

Сателит ће се кретати око Земље кружном орбитом на висини од 822 километра. Стаза је кружна да би исти предео Земљине површине могао увек да буде снимљен са исте удаљености.

„Спотова" орбита прелазиће преко полова тако да сателит може да снима сваку тачку на Земљи онако како их она, обрћући се око своје осе, излаже његовим моћним фотографским уређајима. Време кретања по орбити програмирано је тако да сателит прелази изнад исте тачке у правилним размацима како би ту тачку снимио у истим светлосним условима.

ВЛАСНИЦИ НАЈНОВИЈЕГ И НАЈМОЋНИЈЕГ ВЕШТАЧКОГ САТЕЛИТА ПОТРУДИЛИ СУ СЕ ДА НИ ЈЕДАН ЈЕДИНИ ТРЕНУТАК ЊЕГОВОГ ДЕСЕТОГОДИШЊЕГ ЖИВОТА НЕ ПРОЂЕ БЕЗ ОГРОМНЕ ЗАРАДЕ.

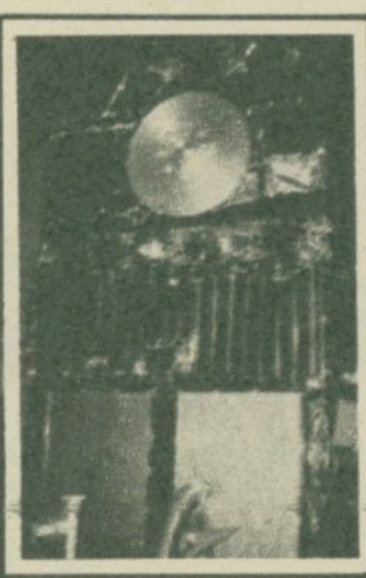

Суперсателит СПОТ

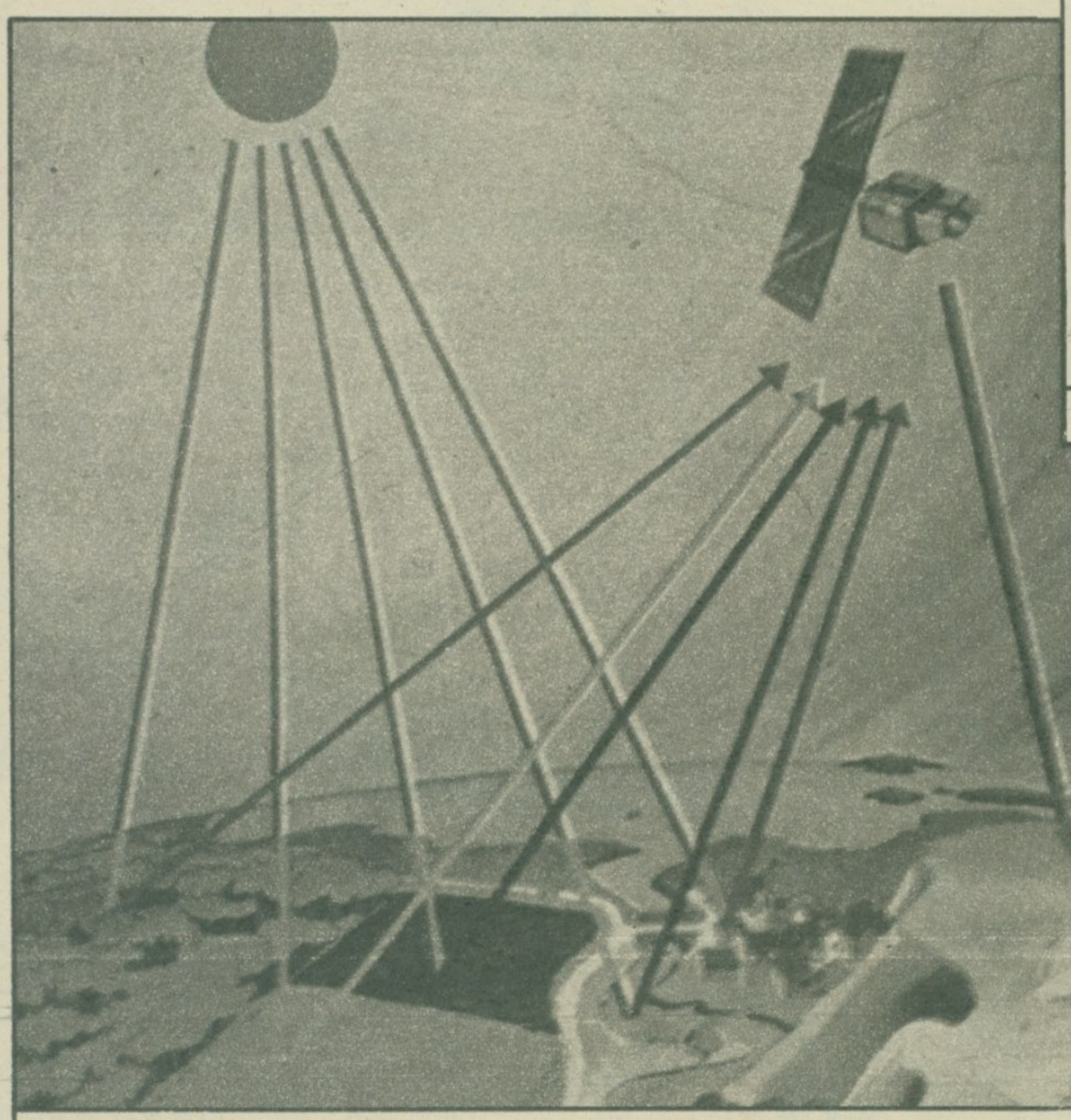

Принцип рада: сателит прима зрачења са Земље и шаље их пријемним антенама.

Пошто „Спот", разуме се, нема блиц да би снимао и у мраку, орбита је под одређеним сталним углом нагнута према Сунцу. Захваљујући томе његове камере увек ће под собом имати зону Земљине кугле која је у том тренутку осветљена.

Сателит користи зрачења са Земљине површине, различита с обзиром на материју која их емитује, и шаље их пријемним антенама.

Власници „Спота", а то су француски национални центар за свемирска истраживања и „Матра", предузеће за аеронаутичке материјале и реализацију, не крију да им је главни циљ да с тржишта истисну америчке сателите „Ленстат" истог типа, али кудикамо мањих могућности.

Док су највеће зоне које снима „Спот" широке шездесет километара, „Ленстатове" су далеко веће, што значи мање детаљне. Најмањи предмети које „Спот" може да сними на Земљи величине су десет метара, прави патуљци у односу на „Ленстатове". Осим тога, „Спот" има и два и по метра дугачак телескоп за снимање детаља.

Најзад, „Ленстат" нема а „Спот" има меморију која чува прикупљене податке све до пријемне станице којој може да их пошаље.

Савршенство с маном

„Спот" (на енглеском = тачка) је, наравно, савршен. Не зову га тек тако фотографски митраљез. Експресно ће сигнализирати болести шума, напредовање усева, опасност од земљотреса, влажност терена, биоклиматске услове а, можда, и понеку строго поверљиву информацију.

Он, ипак, има један битан недостатак.

Пошто су све те информације потребне и сиромашним земљама, можда чак и више него богатим, хоће ли оне моћи да плате „Спотове" папрене услуге? Наравно да неће.

Неко је предложио да се неразвијеним земљама снимци поклањају. Веома великодушно, али не и право решење јер само високоразвијене државе имају технику неопходну да се снимци које шаље суперсателит прочитају и протумаче.

Б. Д.

DIK BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

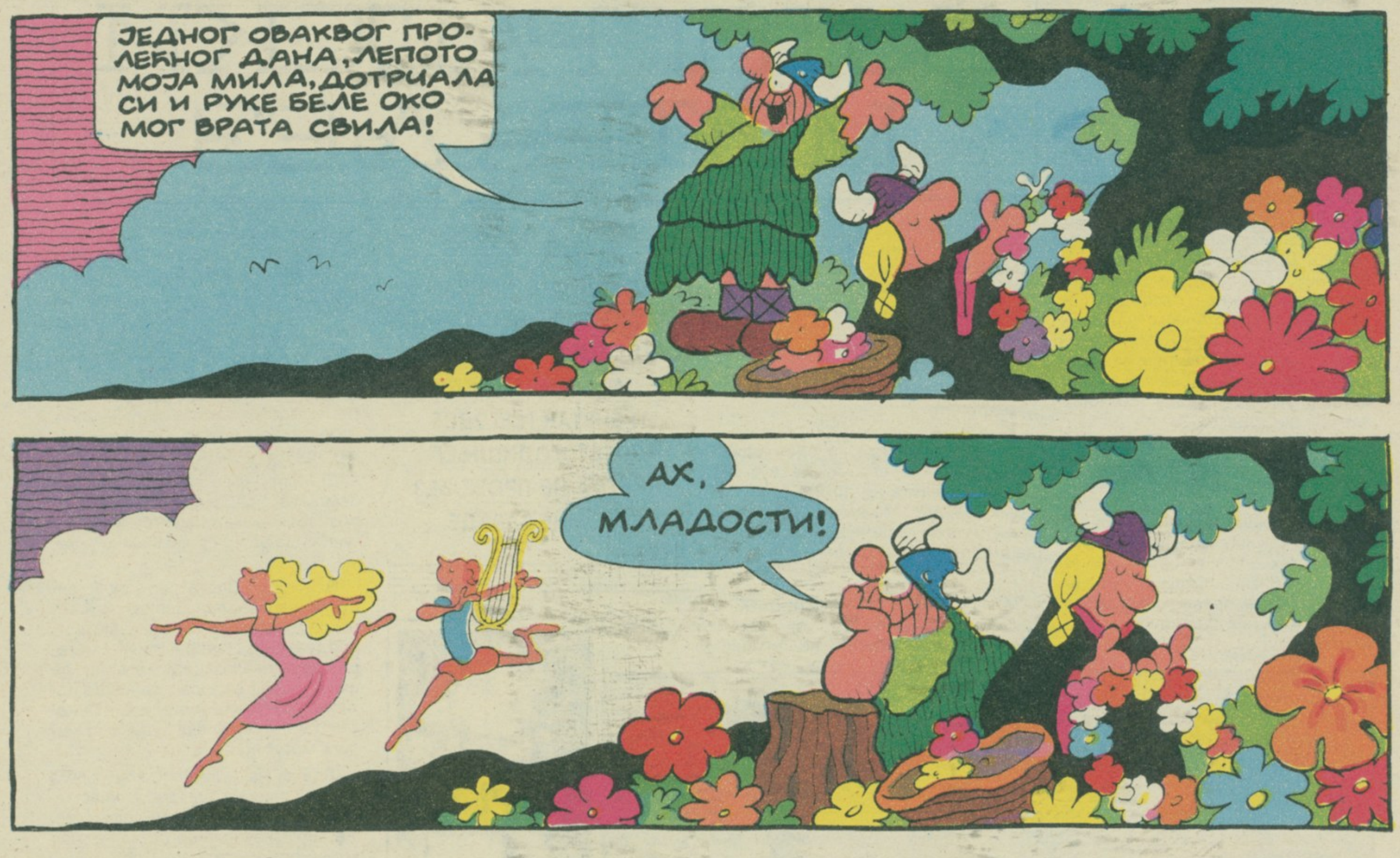

НАВРХ ЈЕЗИКА

ПЕТАР ЈЕ БИО ФАНТОМ

Кад морнари претрпе бродолом, делфини дојуре да их спасавају... тако су бар веровали стари Грци. То веровање послужило је Езопу као основа за једну басну коју ће много векова касније преузети и Лафонтен. Неки помало кратковид делфин узео је на леђа једног мајмуна с брода, мислећи да је човек. Уз пут су повели разговор. делфин је упитао свог јахача да ли је из Атине, на шта је овај одговорио потврдно.

– А Пиреј? – упитао је делфин. – Да ли га често виђате?

– Сваког дана – одвратио је мајмун. – Он је мој стари познаник.

Схвативши тада с ким има посла, делфин је глупог мајмуна бацио у море и отишао да понуди своју помоћ неком морнару. То баш није било много љубазно од њега, а можда ни много логично. Јер ако је тачно – као што се да закључити из ове басне – да само мајмуни не знају да је Пиреј лука поред Атине... зашто је онда Лафонтен нашао за сходно да дода ова два стиха као објашњење?

„Наш мајмун је у
овом случају.
Схватио име луке
као име човек."

Боље је признати да су за овакве неспоразуме с именима савршено способни и људи. Пре двадесетак година један наш дневни лист донео је вест да се амерички државни секретар састао са „турским министром спољних послова Адом Интеримом". Та омашка није без олакшавајућих околности. Један од најпознатијих државника савремене Турске звао се **Аднан** Мендерес, а чувени султан Бајазит носио је надимак **Јилдирим** (муња). Ако претпоставимо да је то знао састављач вести, зар је чудо ако је поверовао да се неки Турчин зове Ад и презива Интерим?

Па ипак, новинар је био дужан да зна да на латинском ad interim значи „у међувремену" и да се министром „ад интерим" у дипломатском речнику назива привремени министар, вршилац дужности министра.

Антонио Пучи, италијански песник из 14. века, написао је поему „Брито од Бретање" о подвизима неког бретонског витеза о коме је читао у хроникама на латинском језику. Није ни слутио да тај његов наслов заправо значи „Бретонац од Бретање", јер Brito је на латинском Бретонац, а Пучи је помислио да је то витезово име.

О оваквим смешним неспоразумима италијански лингвиста Бруно Миљорини написао је студију под насловом „Nomi fantasma" – Имена-фантоми. Он помиње како је неки угледни лист јавио да у званичну посету долази „енглески вицеадмирал Причем Хајфен Випл". У ствари се вицеадмирал презивао Причем-Випл, с цртицом. Диктирајући његово име, неко је употребио енглеску реч hyphen (хајфен), цртица, а то је забележио неко ко очигледно није знао довољно енглески...

У другом листу, опет, објављена је фотографија на којој неколицина Француза седе, а један стоји, и овај последњи био је означен као „господин Дебу". Како се стварно звао остаће заувек тајна, јер на француском debout значи напросто „усправан" тј. „стоји".

Догађа се да се уз фантомско име роди и комплетан фантом, то јест да се пише о особи која не постоји. Томас Мор, аутор чувене „Утопије", подсмевао се неком неуком попу „који је, прочитавши у свом молитveнику 'Te igitur clementissime pater', објашњавао верницима да је Те Игитур био отац светог Клемента". У ствари ове латинске речи значе „Тебе, дакле, премилостиви оче" (молимо).

У списковима литературе на немачком језику, када се наводи више дела истог писца, напише се Derselbe (исти) или скраћено Ders. Последица тога је, каже Миљорини, да се у понеким библиографијама наводи господин Дерс као плодни аутор студија о најразличитијим предметима.

У Италији, у прошлом веку, много смеха је изазвао један историчар који је на надгробној плочи неког кардинала из 9. столећа прочитао „PROMISSIO PETRI BUCIONIS NON FEFELLIT EUM". (Обећање Петра Буциона није га изневерило), па се упустио у дуга и учена разматрања о томе ко је могао бити тај Петар Буцион и шта је обећао кардиналу. Онда је плочу погледао неко с бољим видом и утврдио да на њој пише „PROMISSIO RETRIBUCIONIS..." – обећање (небеске) награде није га изневерило. Тако сада барем знамо ко је био Петар Буцион. Био је фантом.

Иван Клаји

Илустровала Босиљка Кићевац

НАЈВЕРНИЈИ „ПУТНИКОВ" ПУТНИК

БЕСКРАЈНА КРИЛА КОШЉАВЕ

НЕЋЕ ПРОЋИ МНОГО ВРЕМЕНА КАД ЋЕ СЕ ОРГАНИЗОВАТИ ТУРИСТИЧКО ПУТОВАЊЕ ДО СУСЕДНИХ ПЛАНЕТА. ИМЕ ПЛАНЕТЕ НЕКА ОСТАНЕ ТАЈНА, А ВОДИЧ ЋЕ ЗНА СЕ, БИТИ ЈУЛИЈАНА ТОМИЋ.

□□□

Пријатељи је зову Лула. Познаници одмах кажу: сиротињска мајка. Рођена је као седмо дете, одрасла на београдској Карабурми. Прави најбоље сендвиче од француског хлеба и руске салате. Пензију је стекла службујући у Савезном извршном већу. Станује у Београду, у Улици Гаврила Принципа, у старинском стану на трећем спрату. Становник је планете Земље. Пре три године добила је златну медаљу од туристичке агенције „Путник". Има... година. Не, не крије године. Може да има 16 година, не би се бунила да јој је тридесета, личи да има педесет, а можда има седамдесет. Лако би носила и триста... Јулијана Томић је чудесно обична жена.

– Дунав је кад сам ја била дете био чиста, да не кажем бистра, река. Била сам најбољи пливач од свих девојчица на Карабурми, и од многих дечака. Брат и ја скакали смо, барабар, с Панчевачког моста. Имала сам сандолину, али како је Дунав миран, волела сам да чекам да из београдског пристаништа крене брод за Панчево и направи таласе...

Девојчица Јулијана завидела је путницима на лађама које је носио Дунав. Желела је да украде крила студеној кошави. Кад би ветрова крила била њена, не би нико цвокотао, и људи и деца ишли би раскопчаних капута. Крила кошаве постала би бескрајна и носила би сваког у земљу у коју је наумио да стигне.

– Увек сам страшно волела да путујем. Ваљда је зато и моја прва служба била у Речној пловидби. Сећам се, од прве плате, частила сам себе новим капутом. После рата запослила сам се као службеник Председништва владе. Прво путовање организовала сам за чланове владе. Ишли смо у Винчу крај Београда. После смо посећивали разна градилишта, водила сам колеге с посла у обилазак манастира широм Југославије. Допало им се да путују кад сам ја вођа пута. У иностранству сам први пут била 1958. године. Путовали смо возом, било нас је два вагона „сивоваца". Добили смо по 32 долара. Тада сам први пут видела девизе. Ја сам 30 долара ставила на књижицу, а два понела, нисам знала какве су прилике, да ли може и има шта да се купи. Чини ми се да смо путовали у Чехословачку.

Путовања која је организовала Јулијана Томић постала су чувена. Шпанија, Грчка, Мароко, Индија, Египат... С Јулијаном нису више путовале само колеге с посла. Они су причали пријатељима, а ови својим пријатељима. Јулијана која је и дотад сарађивала с туристичком агенцијом „Путник" постала је најверији „Путников" путник и најомиљенији водич. Организовала је око 120 путовања. Има личну документацију, фасциклу с проспектима, разгледницама, списком путника, са сваког путовања. Није случајно добила златну медаљу од „Путника", 1983. године.

– Кад се путује са мном увек има нешто више од оног што је у програму. Једну групу с којом сам била у Румунији одвела сам на ушће Дунава. Били су задивљени, пресрећни. Али није увек све ишло глатко. У јесен 1975. водила сам 55 људи у Турску, била је предвиђена и посета Родосу. Због невремена феријот није пловио. Народ навалио да види Родос, кажем, нема проблема, ако треба има да се давимо. Изнајмим три барке, ма какве барке, само што се не зову чамци... Кад су видели како је бесно море неки би се попишманили, ал' им понос не да. А сви се гурају, сви би у мој чамац. О ономе што се дешавало на мору боље да не причам. Углавном, вратимо се ми, сва три чамца, сви на броју, ал' сви бледи, леже по поду, мокри, неке жене се још моле богу, не могу да верују. После, увече у хотелу, свима лепо, кажу, кад би у животу нешто тако узбудљиво доживели.

Јулијана никад није изгубила ниједног путника, а веле да се водичима и то дешава. Додуше, било је жена које би остале без ташне и свих докумената, наравно и пасоша. Увек је упозоравала, по неколико пута, како се држи ташна, али...

– Једино ми жао што нисам била у Ирану. Већ сам била скупила групу. Али јављено из СИП-а да се не иде, већ је била почела столица Резе Пахлавија да се љуља... Бејрут је, међутим, био најлепши град који сам видела.

Прича Јулијана и сама додаје да би могла данима да не прекине казивање. Данас је, ипак, теже путовати. Сада је све страшно скупо, мало је оних који могу да путују. Вратиће се, ваљда, срећна времена. Али нешто Јулијана не признаје, ваљда жели да то остане тајна. Ми вам је откривамо. Неће проћи много времена кад ће се организовати туристичко путовање до једне од суседних планета. Име планете нека остане тајна, а водич ће, зна се, бити Јулијана Томић.

Д. Ч.

10 × 10

ИЛИ

ИСПРАВИТЕ ГРЕШКЕ

ЛЕК ЗА УМИРАЊЕ ПАЦИЈЕНТА

У свакој реченици погрешно је по једно слово.

1. Што се тиче слабе оцене вашег сина, имате две могућности: да сами радите с дететом или да млатите наставника.

2. Како јавља наш дописник, Цица Мицић је најслађи председник омладинске организације у Војводини.

3. Службеницима СИЗ-а мора се признати да су боловање схватили као свој најважнији радни задатак.

4. Међу рођатим посетиоцима ове плаже сигурно ћете се угодно осећати.

5. Дирљиво је било видети како га она љуби, милује, како завлачи прсте у његову касу.

6. Каква је то робна кућа у којој се не може купити ни најобичније бело робље?

7. Оженио се фином девојком из богате лоповске породице.

8. Употребом овог лека постиже се престанак болова, побољшање општег стања и умирање пацијента.

9. Пољубио је руку домаћици, поклонио се и рекао: – Имао сам част да упознам и вашег мужа, матора.

10. Болесници захтевају да сестре чешће долазе голе на одељење.

РЕШЕЊА:

1. пратите, 2. најмањи, 3. болова-ње, 4. болатим, 5. кошу, 6. рубље, 7. поповске, 8. умирење, 9. мајора, 10 голе.

ХИПНОЗА:
ЖИВОТ КАО У СНУ

КАЖИ О ЧЕМУ БУТИШЕ

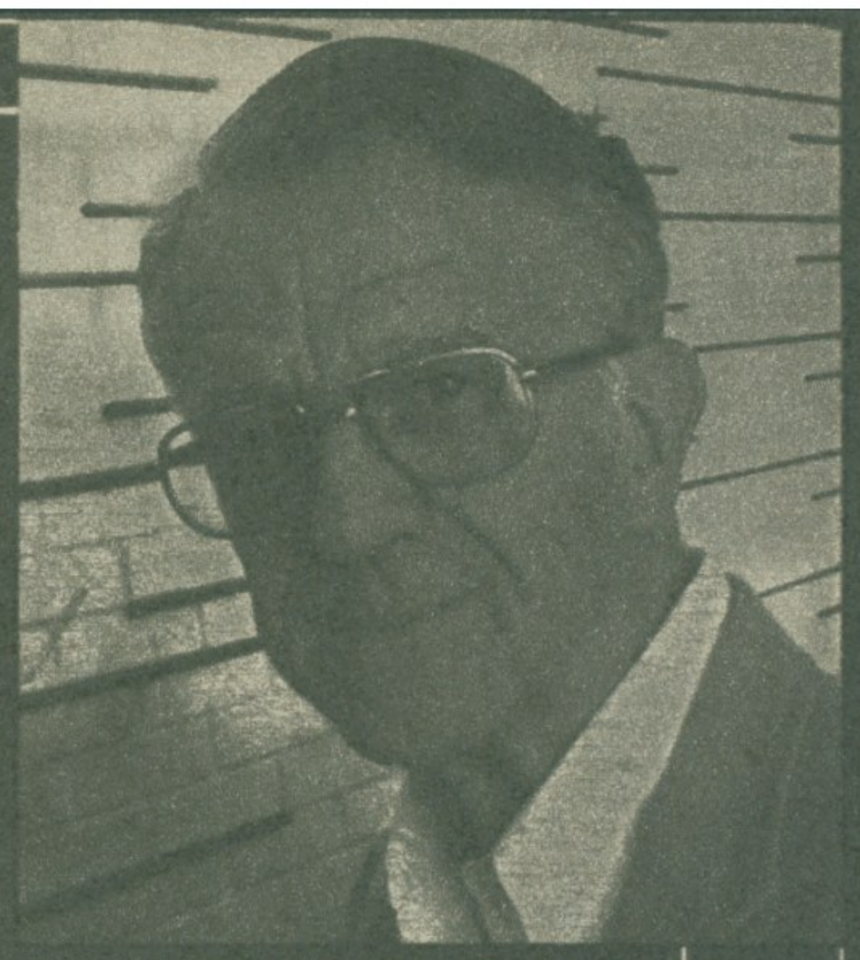

ЕРНЕСТ ХИЛГАРД, ПРОФЕСОР ПСИХОЛОГИЈЕ НА СТАНФОРД УНИВЕРЗИТЕТУ, ВЕЋ СЕ СКОРО ТРИДЕСЕТ ГОДИНА БАВИ ХИПНОЗОМ. НЕКА НАМ ОН САМ НЕШТО КАЖЕ О ТОМ НАРОЧИТОМ СТАЊУ КАД ЈЕ ЧОВЕК „У ВЛАСТИ НЕКОГ ДРУГОГ".

Ернест Хилгард каже да је људе који су у детињству често кажњавани, и које су родитељи тукли, лакше хипнотисати него друге. Они су „врло рано научили да из окрутног побегну у измишљени свет".

Свет је склон да хипнотизере поистовети са шарлатанима који иду по вашарима и, врло често, обмањују публику. Поведу са собом неколико помоћника, поставе их међу гледаоце и онда, као сасвим случајно, изведу на позорницу. Тада са тим „насумице" одабраним особама могу да изведу шта им падне на памет јер је све то већ део добро уигране представе.

Овим не желим да кажем да је за хипнозу потребна нека посебна вештина или богзна какво умеће. „Успавати" неког само је ствар технике. А то се да научити.

Једном приликом, за потребе групне хипнозе, психолог Мартин Орн је снимио одговарајући текст на магнетофону. Тај текст је дао професионалном спикеру који га је, реч по реч прочитао у микрофон претходно ништа не знајући о хипнози. Спикеров сугестивни глас с траке, уз додатна упутства Мартина Орна, успевао је да хипнотише људе.

Кад гледамо неког хипнотизера он обично почиње тиме (ово сад говорим најупрошћеније) што постави човека испред себе, на столицу, каже му да затвори очи и испружи руке. „Капци су вам све тежи, спава вам се, руке вам се круте!"

Човек заиста има осећај да су му се руке укрутиле. То је један механизам хипнозе – мишићна активност која је контролисана психолошки.

Испред носа бели миш

Други основни механизам хипнозе је – халуцинација. Постоје два вида. Позитивна и негативна халуцинација. Једноставније речено човек или „види" оно чега нема или не види нешто што заиста постоји.

Уколико нисте под хипнозом ви можете да замислите како бели миш претрчава преко мог стола, зар не? У суштини, ви тог малог глодара не видите. Оног тренутка кад сте под хипнозом ви ћете тог белог миша доживљавати баш као да је ту, пред вама.

Постоји и обрнута могућност. Да се не примети предмет који вам је тик, испред носа.

Трећи механизам хипнозе био би да се поједине активности, посебно оне стваралачке, одвијају без икаквог напора и свести да се чине.

Имао сам студента који је сјајно и са великом лакоћом измишљао приче из разних периода. Једном сам га подвргао хипнози и рекао да се налази у средњовековном Риму. Он је, као у неком замишљеном времеплову, имао утисак да је заиста тамо. Чак ми је и причао шта ради. Тесао је камене блокове за изградњу катедрале „Светог Петра".

Причао ми је о људима који су крај њега, описивао атмосферу.

Често ми постављају питање да ли енцефалограм (ЕЕГ – снимање мозга помоћу рендгенских зрака) бележи неке промене кад је човек у стању хипнозе. Активност леве и десне мождане хемисфере различита је. Десна половина која контролише просторну оријентацију, музичку надареност и, уопште, имагинацију знатно је активнија.

Мера за фантазију

Још смо до нечег дошли дугогодишњим испитивањима. Постоје и особе које имају отпор према хипнози и нису, како то често кажемо, погодни медији. Али, има и оних који ће лакше од других да се „успавају". То су особе које су одувек имале склоност ка маштарењу, измишљању прича. И зато, кад добијемо њихов ЕЕГ више нисмо сигурни да ли смо мерили њихову фантазију или хипнотисаност.

Жао ми је што су многи склони да поверују у могућност да се хипнотисаној особи може свашта наредити, чак и да неког убије. То је велика заблуда. Човек кога хипнотишем никако неће урадити било шта што се коси с његовим моралним начелима. Оног тренутка кад му у руке ставим прави нож, он ће се „пробудити" и неће извршити наредбу.

То је још у 19. веку показао експериментално пионир психологије уједно и хипнозе, Француз Пјер Жанет. Пред групом студената хипнотисао је неку професионалну болничарку. Наређивао јој је да промени плочу на грамофону кога није било, да пева штапом који није држала. Све је слушала. Међутим, кад јој је рекао да се свуче, сместа се освестила.

Сличан пример покушао сам једном и сам да покажем студентима. Изабрао сам једну од студенткиња, хипнотисао је и наредио јој да се скине. Она је, врло ревносно, почела да откопчава дугмад на блузи. Тада сам ја морао да је пробудим. Касније сам дознао да је она, у вечерњим часовима, радила у ноћном локалу као стриптизета.

Већ сам рекао да је неке људе немогуће хипнотисати а многи то не желе. Имао сам једног познаника који једноставно није подносио да му било ко каже шта да ради. Зато је он научио сам себе да хипнотише. Док је узимао часове летења, стално га је болела глава и осећао је тегобу јер је крај њега седео инструктор који му је сваки час понављао „уради сад сво, немој оно". Примењивао је самохипнозу и осећао се знатно боље.

Док самохипноза може човеку да помогне код неких тегоба као што су главобоље, мучнина не може да га одвикне лоших навика. Хипнотизер може да сугерише човеку да не пуши јер му, рецимо, цигарета оставља горак укус у устима, али то не траје дуго. Пушач ће брзо изаћи из такве врсте хипнозе и наставиће најнормалније да дувани.

Најзначајнија примена хипнозе је за умањење бола. При томе је врло важно нагласити да она не одстрањује физичку реакцију на бол већ само уклања пацијентову свест о болу.

Лекари су били склони да се успротиве примени хипнозе код операција тврдећи да ће пацијент, оног момента кад престане дејство хипнозе, доживети шок јер ће осећати болове. Пацијент ће заиста регистровати болове али их неће и осећати, што је најважније.

Као што хипнотисаном можемо да наметнемо да се својим замишљеним времепловом „појави" у неким прошлим временима, можемо и да га вратимо у сопствено детињство.

Једном ми је нека пацијенткиња описала сцену кад се као петогодишња девојчица изгубила у робној кући.

–Осећала сам се врло чудно. Видела сам то уплакано дете како тумара по робној кући тражећи мајку али сам била врло смирена. Чак сам се и чудила што толико рида кад сам знала да ће се мајка појавити.

Приредила: В. Софреновић

ЖИВОТИЊСКИ МАГНЕТИЗАМ

Почеци хипнозе, баш као и магије или медицине, губе се у давној прошлости. Али, научни приступ хипнози (настала од грчке речи – сан) почиње са 18. веком. Франц Месмер, бечки лекар, експериментисао је тада, како га је он назвао, „животињским магнетизмом". Тврдио је да су у питању невидљиве силе које могу да пређу с лекара на пацијента и да му помогну при неким тегобама. С обзиром да је Месмер имао прилично магијски приступ, брзо је одбачен од учених кругова свог времена.

Ипак, „месмеризам" је наставио да занима појединце. У Француској су се хипнозом у другој половини 19. века бавили Шарко и Лијебо. Док је Шарко више заступао органско гледиште, Лијебо се окреће њеном психолошком деловању. То психолошко становиште прихвата и отац психоанализе Сигмунд Фројд.

Бабински је тврдио да је хипноза обична симулација док је Вагнер-Јаурег сматрао да се ту ради о некој врсти игре. У њој се никад не зна ко кога вара, хипнотизер хипнотисаног или обрнуто.

Павлов и његови следбеници сматрају да је хипноза делимичан сан за који је карактеристично да захвата само један део мозга тако да је све време задржан контакт хипнотисаног са спољним светом.

НЕОБИЧАН ЗАНАТ

ВАЈАРИ ДРВЕНИХ АУТОМОБИЛА

ПРЕ НЕГО ШТО ПРВИ ДЕЛОВИ СВАКОГ НОВОГ МОДЕЛА СИЋУ СА ФАБРИЧКЕ ТРАКЕ НЕОПХОДНО ЈЕ – ОБОРИТИ СТАБЛО ПЛЕМЕНИТЕ ВРСТЕ! ТАКО СЕ РАДИ У ФРАНЦУСКОЈ ОТКАКО ЈЕ НАСТАО ПРВИ АУТОМОБИЛ ПРЕ СТОТИНУ ГОДИНА.

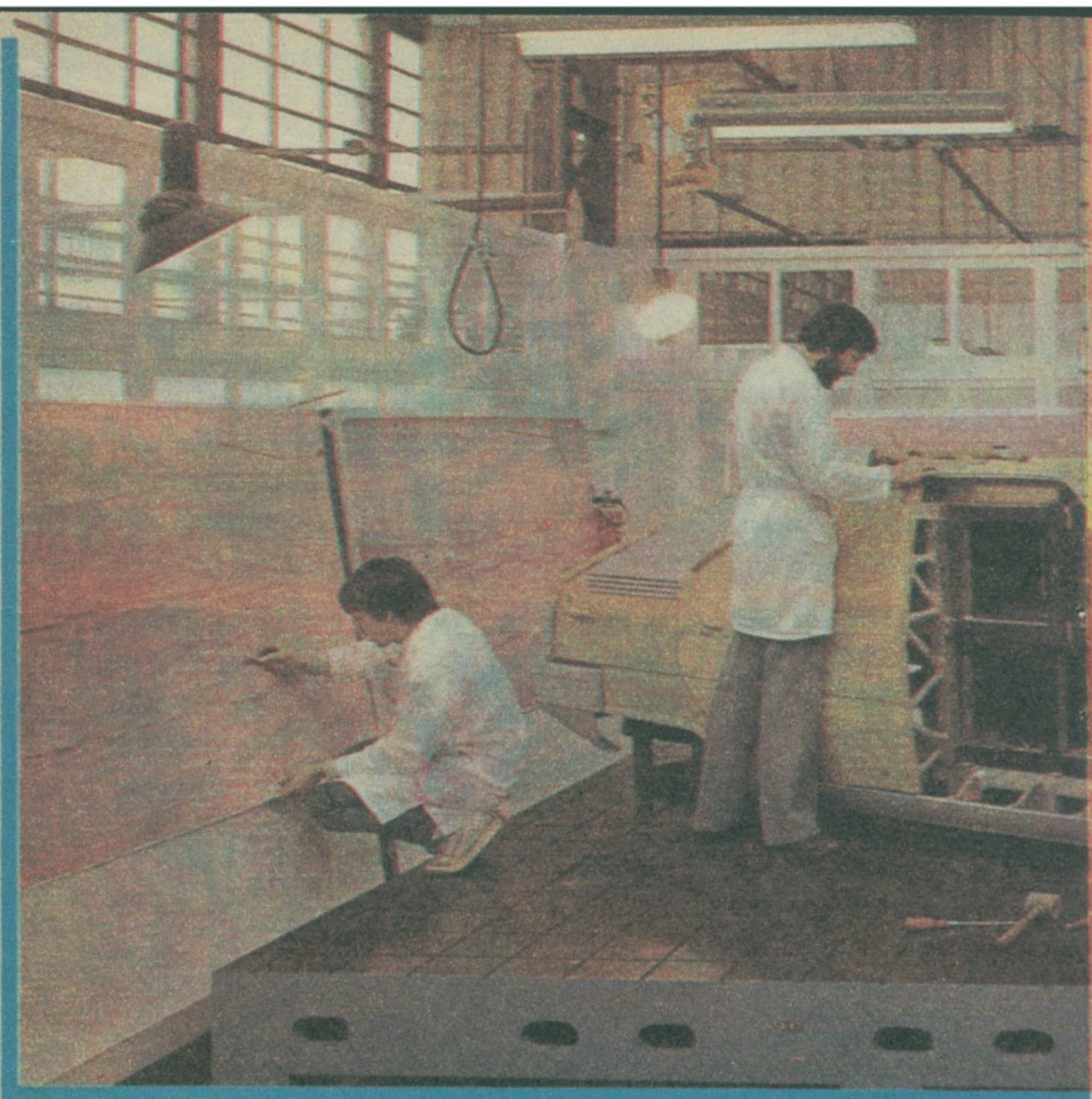

Постоји у париском предграђу Стен једна зграда чија је капија, коју чувају униформисани стражари, увек закључана. Испред капије постављене су и препреке. Ту се може ући само са дозволом која на самој пријавници пролази строгу компјутерску контролу. Баш та необично обезбеђена зграда отворила је своје капије репортерима – на стогодишњицу аутомобила. Тридесет људи овде обавља редован, али чудесан посао: дељу дрвене аутомобиле у природној величини!

Али, када се каже дељу, неупућеном то може личити на неки хир велике аутомобилске куће. Није тако. Овде се од дрвета израђује сваки и најситнији део за сваки будући модел. Кад сиђе са цртаће табле, пројекат долази овде. И ето, постаје јасно зашто је овај атеље „Пежо-Ситроена" онако добро чуван. Треба још разјаснити – чему служе дрвени аутомобили који, споља обично од фино исполираног махагонија, а изнутра од зове и букве, изгледају као скулптуре у ателеју неког савременог вајара суперреалисте.

Дрвени делови, у ствари, су модели за калупе који ће служити за изливање правог аутомобила. Зато модел мора бити чудо од прецизности. Како се то постиже?

Изузетно цењен посао

Најбитнија врлина људи који резбаре аутомобил је оштро око, чак пре него „рука вајара, а прсти хирурга". Морис Бурел испод чијег чекића и длета су изашли многи модели „пежоа" и „ситроена" објашњава:

– Ми смо као музичари који кад виде ноте, одмах „чују" мелодију. Чим погледамо у план ми разазнајемо облик и величину које треба да направимо од комада дрвета. То је читање плана у три димензије и та особина стиче се искуством.

Ови мајстори-уметници веома су цењени. Зарађују и по 11 хиљада франака месечно (приближно 500 хиљада динара). За моделаре бирају најбоље међу најбољима: ни диплома са одличним оценама није довољна. Она је тек услов да се почне, а потребно је још пуних осам година усавршавања па да се стекне наслов „механичара-моделара". Значи, још једна средња школа и факултет заједно...

Зашто је данас, баш као пре сто година, потребно правити модел на овакав начин? Одговор звучи нелогично: зато да би ишло брже! Ни у наше време електронике и робота није се пронашао бржи начин да од планова на папиру постане прототип новог модела. А кад се дође до прототипа, прођу и по четири године док се обаве сва потребна испитивања да би се одлучило да ли ће тај модел икада доспети на индустријску траку. И ево поређења: док је код прототипа за једну покретну осовину, рецимо, потребно три и по месеца „фрезовања" у металу, моделари то исто израде од дрвета за само три и по седмице.

А резбарење свих делова – само мотор савременог аутомобила има их око три стотине – и коначно састављање целог дрвеног модела захтева десетине хиљада сати рада.

Нећемо „једноруког богаља"!

Колико је посао моделара прецизан и сложен нека покаже и овај пример: за триста делова једног мотора потребно је израдити седам пута више делова за калупе!

Некада су моделари имали и свој еснаф, а као заштитни знак су одабрали мач. Данас је од свих обичаја везаних за њихово „братство" остао једино тај да се ословљавају на „ти" без обзира колико ко има година. А заштитни знак? У ателеју у Стену га нема, али је зато таваница украшена са неколико „краљевских" комада направљених овде, као што је модел једне главе цилиндра. Ко не би разазнавао на њој отворе за вентиле или расхладне цевчице могао би помислити да је то неки авангардни, дрворез...

Да ли ће се овај уметнички занат ипак с временом угасити? Сами моделари су уверени да неће и спремни су ватрено да бране свој посао пред нацртајима електронике, мада се неки једноставни калупи за делове каросерије

Да ли ће робот икада моћи да замени људску руку код овако прецизног дељања?

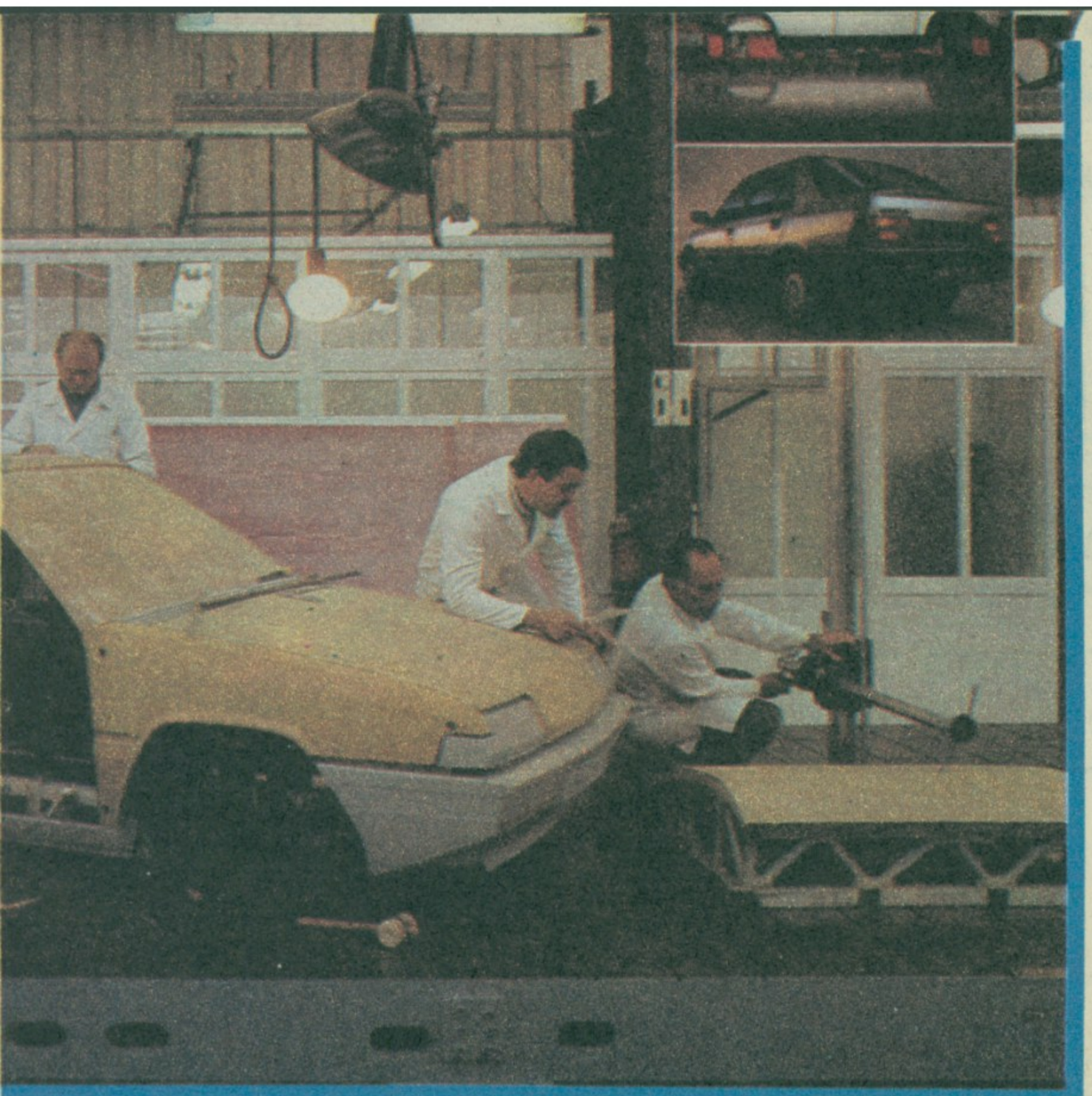

Ради се тимски, свако понешто. На крају, сваки и најмањи дрвени завртањ мора савршено да се уклопи. За све су потребне десетине хиљада сати.

Ево како настаје разводна грана: модел, начињен од нежног дрвета зове служи за прављење калупа у којем ће се изливати метални део. У цену аутомобила улази и ових 600 сати рада.

данас већ цртају и режу механички, непосредно у материјал.

– Да нас замени једноруки богаљ!? Никада! – жустар је двадесетогодишњи Фредерик Вје који је овај посао заволео од оца, већ искусног модела-ра. Тај „богаљ" у њиховом жаргону, то је робот. Заиста је тешко поверовати да би се једна механичка рука икада могла онако спретно окретати и правити дрвену „чипку".

Остаје још да се објасни шта бива с дрвеним моделима када се освоји производња неког типа аутомобила. Он се чува док траје производња, а четири године после тога, ова ремек-дела индустријске уметности завршавају – у пламену.

Тужан крај. Кад би се барем основао неки музеј где би се чувале гиздаве „крнтије" од дрвета... Тако уздишу њихови творци.

Можда ће се то и услишити.

М. Крстуловић

Један од неколико хиљада делова дрвеног модела, још у почетној, грубој обради.

ОТМЕНИ СКЕЛЕТИ ИЗ ОТМЕНЕ ЧЕТВРТИ

У ПРОДАВНИЦИ ГОСПОДИНА КОСКЕ

Недавно је у елегантној Коламбус авенији на Горњем Вест Сајду у Њујорку освануо бутик необичног имена: „Горња и доња вилица". Међутим, много пре назива пажњу пролазника привлачи излог у сиво-црним тоновима. Изванредна позадина за изложену робу, све саме избледеле кости. Не само горње и доње вилице већ и читави скелети! Ако сте помислили да је можда у питању радња неког ексцентричног месара, преварили сте се. Овде се не може купити ни грам меса. Нема ничег осим костију и предмета начињених од њих. Продају се по астрономским ценама како то и доликује роби изложеној у овако елитној четврти. Ре-

довним муштеријама оне углавном не представљају проблем, важно је да нађу шта траже. Рецимо, лобању слона. Она кошта 1800 долара или, прерачунато у динаре, 58 старих милиона. Неупоредиво јевтиније је лобања јужноафричке антилопе: оне који желе да је гледају док доручкују то задовољство кошта само 8 милиона. Ситница.

Љубитељи скелета егзотичних риба или слепих мишева не морају да имају нарочито дубок џеп. Куповину у „Горњој и доњој вилици" могу да обаве и за само један и по милион. Који је најтраженији артикал у овој необичној радњи?

– Хомо сапиенс – одговара господин Коска, како власника назива цео град. – Комплетан, добро очуван, стаје око 15 милиона.

Како је уопште господин Коска дошао на идеју о отварању бутика костију? Господин чије је право име заправо Хенри Гаљано радио је неколико година у Одељењу кичмењака Америчког природњачког музеја. Једног дана смучила му се прашина и полумрак музејских депоа. Али, шта да ради човек који се определио за посао палеонтолога. Не баш да је био луд за њим, само није знао ниједан други. Данима је разбијао главу како да се избави из полумрака. Онда му је случајно до руку дошло писмо колекционара костију који је тражио бедрену кост гориле. То је то, помислио је. Кости се траже али их нико не нуди, зашто не би он?

Пре него што је написао отказ, господин Коска је ступио у везу са готово свим зоолошким вртовима у САД, професионалним ловцима, водичима сафарија, рибарима, ранчерима... Понудио је да откупљује кости тек умрлих животиња или оних случајно пронађених у земљи а како су се оне углавном бацале, посао је склопљен на обострано задовољство. Паре су просто притицале. Али, господин Коска није човек који на уму има само зараду: посао којим се бави доприноси развијању науке. Где да један студент ветерине или медицине потражи неопходан костур? Ако нема довољно новца да га купи, може да га – изнајми. За само неколико десетина долара. Исплати се и њему и господину који држи радњу.

Ко су редовни посетиоци и купци „Горње и доње вилице"? Маштовити палеонтолог каже да су то већином уметници, колекционари, панкери, па чак и припадници подземља. Свима њима купљена роба се пакује у црни папир са једва видљивим цртежима (чега друго до костију) и везује црним, сјајним тракама.

Да је бутик господина Коске заиста у моди показују и најновије плоче „Грејтфул деда" и Мајкла Џонса: на омоту и једне и друге доминирају експонати позајмљени из његових витрина.

О. В.

ВЕЛИКАНИ СТРИПА – Карл Баркс

ОТАЦ НАЈБОГАТИЈЕГ ПАТКА

ПРЕ НЕГО ШТО СЕ ПОСВЕТИО ЦРТАЊУ, ОПРОБАО СЕ У МНОГИМ ПОСЛОВИМА – ОД КАУБОЈА ДО РАДНИКА У ЧЕЛИЧАНИ.

Као и Микију Маусу, и Паји Патку, његовим сестрићима и још неким члановима велике Дизнијеве породице, кумовали су, код нас, ондашњи директори „Политике" Владислав Рибникар и познати новинар Дуда Тимотијевић. Пати, Чика Баји, Стаји, Бака-Кати, Вучку и још многим Дизнијевим јунацима име је дала дугогодишњи новинар и преводилац Кринка Витровић.

У недељу, 23. августа 1936. на последњој страници чувеног Дизнијевог магазина „Шашава симфонија" „Silly Symphony" био је нацртан лик Паје Патка у карактеристичној агресивној пози. Иза њега најава исписана црвено-црним словима – „Следеће недеље: ПАЈА ПАТАК!"

Тако је прошла промоција једног крајње упечатљивог епизодног лика у носиоца серије, што је за сваког Дизнијевог јунака била посебна част. Паја Патак (Доналд Дуцк), можда најживотнији лик међу Дизнијевим човеколиким животињама, започео је тако успон ка коначном тријумфу за који су припреме трајале пуне две године (први пут се појавио 16. септембра 1934. у епизоди „Мудра мала кока").

Ремек-дело једног дрвосече

У то време Пају је цртао Ал Талиаферо који му је омогућио да у најављеној првој епизоди сруши читав зид властите куће покушавајући да пушком погоди досадног комарца. Недељне табле проширене су и дневном верзијом, њу је такође радио Талиаферо.

Тек у априлу 1943. Паја је добио прилику да се, заједно са Патом (Daisy Duck) и сестрићима Рајом, Гајом и Влајом (Хуеж, Лоуие и Десеж) појави као комплетна свеска у едицији „Стрипови и приче Волта Дизнија". Тада га је преузео цртач Карл Баркс – његово име сматра се синонимом златног доба Паје Патка. Барксове 252 епизоде које је урадио за Дизнија несумњиво су један од најзначајнијих доприноса историји стрипа, а његова вредност далеко превазилази оквире стрипова за децу.

Карл Баркс је рођен 1901. у Орегону, у не баш имућној средини, као и Дизни. Пре него што се, као слободан уметник, посветио цртању, опробао се у многим пословима, од каубоја до радника у челичани, био дрвосеча... Након шест година „слободе" потписао је уговор са Дизнијевим студијима у Бурбенку, као аниматор, да би пола године касније прешао на стрипове. Најпре је цртао идеје за анимиране филмове, од којих је најважнији „Паја Патак открива гусарско злато". На жалост, филм се појавио истовремено са „Пинокијем" и „Снежаном и седам патуљака" и остао у њиховој сенци. Али, иста прича преточена је у велики стрип од 64 табле који су радили Баркс и Џек Хана.

Тај албум је 1942. издала компанија Дел, огранак Дизнијевог царства, специјализована за ванновински стрип. Успех је био толики да је Баркс – коме је иронако било доста притисака и увек тесних рокова у студију – могао у потпуности да се посвети новом начину рада. Следеће издање истог обима, објављено 1943. под називом „Паја Патак и мумијин прстен", представљало је и нови велики успех. Након тога Карл Баркс је добио пуну контролу над даљим развојем прича о Паји.

Човек у сенци

Најзад потпуно слободан почео је да уноси многа освежења и заокружује Пајин лик каквог данас познајемо – његова непрекидна нервоза, пргавост и вечито незадовољство стањем ствари (основна Пајина карактеристика: увек мисли да је створен за нешто боље), добили су, уз Барксову помоћ, потребне нијансе.

У то време, пошто су сви стрипови потписивани искључиво Дизнијевим именом, о Барксу је почело да се говори као о „добром цртачу", што је, заправо, било највише признање у сличним случајевима. Иако је дуго био несигуран у себе, Баркс је на крају морао да се помири са чињеницом да све већи број људи открива ко стоји иза Дизнијевог потписа на причама о Паји. Није се уобразио – постајао је све бољи.

У децембру 1947. пошло му је за руком оно што је могао само мали број одабраних – креирао је новог јунака који је од главе до пете био његово дело. Тако је рођен чика-Баја Патак (Uncle Scrooge McDuck), најбогатији патак на свету и истовремено највећа мећу паткама. Први пут се појавио као епизодни лик у причи „Божић на Медвеђој планини", а у марту 1952. као главни лик сопствене серије „Само сирота стара патка".

Замишљен и изведен као савршена карикатура „суровог капиталисте који је тешким радом дошао до огромног богатства", које, опет, користи на начин несхватљив већини мање богатих (укључујући ту и Пају), Баја је од самог почетка освојио читаоце. Двадесет година носио је исти капут и шешир и избегавао сваки сувишан трошак. Уместо тога улагао је у нове послове, а од новца направио светињу. Не без разлога, теоретичари стрипа сматрају овај лик једним од најсложенијих који је икада изашао из (условно) Дизнијеве радионице.

Већина авантура у које је Баркс слао Бају, Пају и сестриће дешавало се у егзотичним пределима, иако он сам готово нигде није путовао!

Касније је нацртао и Срећка Срећковића (Gladstone Gander) с једне стране противтежу Баји, с друге Паји. Срећник који ништа не ради, а има све што пожели Бају избезумљује а Паја му завиди, јер би и сам желео да буде такав.

Очигледно, Баркс је у Дизнијев свет унео много новог. Кад је 1965. престао активно да се бави цртањем стрипова, канцеларије Дизнијевих студија и компаније Дел биле су преплављене хиљадама писама читалаца који су тражили да се њихов омиљени цртач врати. Желећи да им некако удовољи Карл Баркс је једно време правио уљане слике према познатим сценама из својих стрипова. Колорне репродукције ових слика продаване су у огромним тиражима. Људи из компаније Дел успели су да га приволе да повремено пише и сценарија за друге цртаче. То је радио све до 1973. кад је одлучио да се заиста повуче.

Ово није крај приче о „оцу" најбогатијег патка на свету. Барксови стрипови, сакупљени у луксузне албуме, непрекидно се прештампавају и представљају праву посластицу за колекционаре. Примера ради, независни амерички издавач Рас Кохрен намерава да постепено, у четири тврдо повезана тротомна комплета, објави све оне 252 епизоде, колико их је Баркс урадио! И не намерава да се заустави на томе, жели да у 30 томова објави све што је Карл Баркс икада нацртао!

Александар Жикић

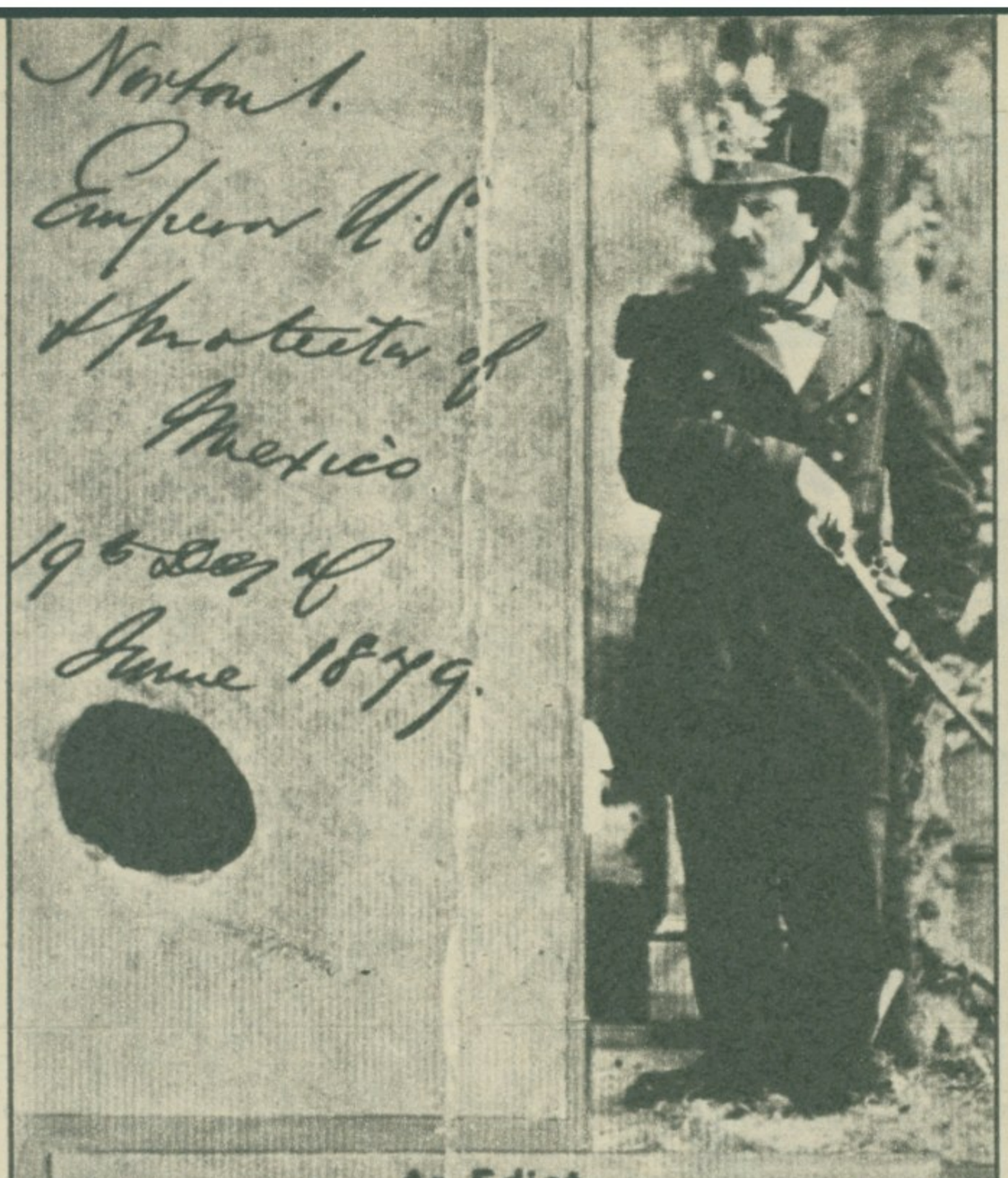

Norton I.
Emperor U.S.
Protector of
Mexico
19th Day of
June 1879.

An Edict.

His Imperial Majesty, Norton I., has issued the following edict to Hall McAllister, Esq.:

H. McALLISTER, Esq.—You are hereby commanded to apply to the United States Supreme Court for a Writ of Error, so that we can legally proceed to the capitol, at Sacramento, and *burn up* the new Constitution.

Given under our hand and seal, this twenty-second day of May, A. D., 1879. NORTON I. [SEAL.]

Dei Gratia Emperor of the United States, and Protector of Mexico.

Нортон I. Доле: Један од његових многих указа.

АМЕРИЧКА КРУНИСАНА ГЛАВА

САМОЗВАНИ ЦАР НОРТОН I

МАДА СУ ОДУВЕК БИЛЕ РЕПУБЛИКА, СЈЕДИЊЕНЕ АМЕРИЧКЕ ДРЖАВЕ ИМАЛЕ СУ ЈЕДНО ВРЕМЕ И СВОГ ЦАРА.

Уредник листа „Билтен Сан Франциска" први је сазнао за велику новост. Неугледни човек у половној пуковничкој униформи плаво-златне боје рекао му је сасвим једноставно: „Ја сам цар Сједињених Америчких Држава". Уредник се увеселъавао и пристао да на насловној страни објави прву прокламацију свог посетиоца. Тако је отпочела чудесна 20-годишња владавина Џошуе Абрахама Нортона.

Неуспешни бизнисмен

Нортон се родио 1819. у Лондону и, две године касније, одселио са својом породицом у Јужну Африку где се његов отац бавио земљорадњом и трговином. Кад му је отац умро 1848. године, продао је сву имовину и отпутовао у Бразил. Тих година у Калифорнији је откривено злато, почела је „златна грозница".

Новембра 1849. Нортон је стигао у Сан Франциско са 40.000 долара – позамашна сума у оно време. Закључио је да ће у граду који је доживљавао свој бум моћи да заради више новца него испирањем злата. Отворио је трговину мешовитом робом, а успут се бавио и препродајом некретнина.

До 1853. нагомилао је већ 250.000 долара. Али, био је похлепан. Одлучио је да вештачки дигне цену пиринчу. Откупљивао је све товаре који су пристизали у град и држао их у својим складиштима. Цене су скочиле са 8 на 64 цента по килограму, али он и даље није хтео да продаје. А онда је, без икакве најаве, из Јужне Америке стигло неколико бродова пиринча. Цене су почеле вртоглаво да падају и Нортон је доживео тежак финансијски ударац. Две године касније банкротирао је. Духом, међутим, видећете није клонуо.

Цар Америке и протектор Мексика

Био је још увек банкрот кад је у септембру 1859. издао свој први указ. Недељу дана касније другим указом наредио је да се, због корупције на високим местима, укида Конгрес. Од сада ће, обзнанио је, он лично управљати земљом.

Житељи Сан Франциска били су одушевљени. Нортон је постао најпопуларнија личност у граду.

Кад је влада у Вашингтону одбила да спроведе у дело његов други указ„ Нортон је наредио врховном команданту армије САД да „примени одговарајућу силу и почисти дворане Конгреса".

Свим државама северне Уније било је наређено да пошаљу своје делегате у Музичку дворану у Сан Франциску, како би ови „исказали поштовање владару и извршили све неопходне промене у закону".

Убрзо после тога обнародована је декларација да цар, зато што Мексиканци очигледно нису у стању да руководе својим пословима, преузима на себе улогу „Протектора Мексика".

Један скромно намештен стан са сликама Наполеона и краљице Викторије на зиду, био је двор цара Нортона. У поподневним часовима лутао је улицама, са два пса мешанца, проверавајући све – од канализације до возног реда трамваја и озбиљно узвраћајући на поздраве својих „поданика", који су му се дубоко клањали. Сваке недеље ишао је у другу цркву.

Позоришта су чувала специјално седиште за њега, а публика устајала у знак поштовања кад би он ушао. Једном га је неки одвећ ревносан млад полицајац ухапсио због скитања и тако разгневио читав град. Извињавајући се, шеф полиције лично је пустио цара Нортона из притвора.

Зашто су га волели

Кад је 1861. избио амерички грађански рат, Нортон I је са „дубоком забринутошћу" пратио сукоб. Позвао је Абрахама Линколна, председника Уније, и Џеферсона Дејвиса, председника Конфедерације, да дођу у Сан Франциско и, уз његово посредовање, поведу мировне преговоре. Али, ниједан се није појавио.

Све то време Нортона су издржавали грађани Сан Франциска. Добио је бесплатан стан, храну, бесплатна путовања. Кад му је једном ускраћен бесплатан обед у колима за ручавање „укинуо" је Централнопацифичку железницу! Примирио се тек кад је добио доживотну бесплатну возну карту.

Али, како му је увек недостајало готовине, увео је овакав систем опорезивања: 25 до 50 центи недељно од дућанџија и 3 долара недељно од банака. Житељи Сан Франциска су се смејали, али – већина је плаћала.

Кад се Нортонова униформа потпуно похабала, одлучио је да изда још једну прокламацију: „Познато вам је да нама, Нортону Првом, стижу бројне жалбе верних поданика... да је наша царска гардероба права национална срамота". Следећег дана градски савет је изгласао средства за нову одећу.

Грађани Сан Франциска били су верни поданици: кад је умро 8. јануара 1880. године, 10.000 људи продефиловало је, током два дана, поред његовог ковчега.

Године 1934. на гробу му је постављена камена плоча са једноставним натписом: „Нортон I, цар Сједињених Америчких Држава и протектор Мексика, Џошуа А. Нортон, 1819–1880".

Право објашњење популарности Џошуе Нортона садржано је у његовој читуљи објављеној у једном листу из Сан Франциска: „Цар Нортон није убио никога, није опљачкао никога и није нанео штету никоме у својој земљи – а то је више него што би се могло казати за већину људи његове професије".

Г. В.

УДАРИЋУ ГЛАВОМ О ЗЕМЉУ!

ЈЕДВА ЈЕ САВЛАДАО ЖЕЉУ ДА ЈЕДНОСТАВНО НАПУСТИ КОМАНДЕ И ПОКУША ДА УВУЧЕ ТОБИНА НАЗАД У АВИОН. АЛИ, „У-21" НИЈЕ ИМАО АУТОМАТСКОГ ПИЛОТА И НЕ БИ СЕ ОДРЖАО НА КУРСУ ДУЖЕ ОД МИНУТА. ЗА ТО ВРЕМЕ НИШТА НИЈЕ МОГЛО ДА СЕ УЧИНИ.

Други децембар 1980. године био је као створен за летење. У 11,00 са војног аеродрома у Мористауну у Ну Џерсију узлетео је теретни авион „У-21". У летелици су се налазили тридесет деветогодишњи пилот Џемс Тобин и годину дана млађи копилот Роберт-Боб Пирс. Имали су задатак да до војног аеродрома у Абердину у Мериленду пребаце сандуке са 600 килограма оружја.

Био је то рутински лет и требало је да траје педесет минута. Али, био је то и први дан на новом радном месту за Џемса Тобина, његов први заједнички лет са Пирсом и Пирсов први лет за командама „У-21".

Црвена лампица

Авион се још налазио у фази узлетања када је на командној табли испред Тобина почела да се пали и гаси једна црвена лампица. Врата на трупу! Бацио је поглед преко левог рамена и видео да су затворена. Пошто је усталио летелицу на три хиљаде метара, рекао је Пирсу да преузме команде.

– Биће ипак боље да погледам шта се то тамо догађа. Не бих волео да посејем генералов терет по Џерсију.

Знао је да, уколико су правилно затворена, ручица која се налази на горњем делу врата мора да стоји под извесним углом. Као што је и претпоставио, није била окренута докраја. Када се сагао да изблиза погледа браву, врата кабине су се отворила, а ваздушна струја га у тренутку „усисала" и наглавачке избацила из авиона.

Нагонски је левом руком шчепао прво што је могао да дограби. Био је то најлонски кабл на степеницама које се налазе с унутрашње стране врата и које служе као излаз и улаз у кабину када се при отварању врата спусте.

Пирс је у пилотској кабини још „опипавао" команде када је иза себе чуо звук сличан оном који настаје када се у пуној брзини отвори прозор на аутомобилу. Сличан, али далеко продорнији. Окренуо се и на месту где су се до малопре налазила врата трупа угледао зјапећу празнину. Од Тобина ни трага. Онда је, при дну отворених врата, угледао ногу: поскакивала је горе-доле у ваздуху, као да је отргнута од тела коме је некад припадала. „Није могуће да је то Џемс! Мој боже, успео је да се некако задржи!"

Роберт Пирс је инстинктивно повукао полугу за гас упола смањујући брзину авиона. Тобин је то одмах осетио. Отпор ваздуха сада је био далеко мањи и он је, скупивши сву снагу коју је имао, успео да се ногама одупре о труп авиона. Сада је бар имао какав-такав ослонац. Док му је глава лудачки поскакивала под налетима ветра, крајичком очију гледао је навише у сопствена стопала која је центиметар по центиметар привлачио отвору за врата, све док му лева нога није склизнула и углавила се у узани простор између трупа авиона и довратка. Са чврсто углављеном ногом и каблом у руци имао је некакве изгледе да се још мало одржи. Само, још колико? Од тога тренутка надаље, све је зависило од Боба.

Утроба ми је попуцала!

Боб Пирс је једва савладао жељу да једноставно напусти командну таблу и покуша да увуче Тобина назад у авион. „У-21" није имао уређај за аутоматско управљање и без човека за управљачем не би се одржао на курсу дуже од једног минута. За то време ништа није могло да се учини.

Преостајало му је само једно решење: да се што пре спусти! У том тренутку налазио се најближе Солберг-Хантердону, малом приватном аеродрому који није чак имао ни контролни торањ. Била је то само бетонска писта усред пустоши.

Када је у 11.25 у собици која је истовремено служила и као чекаоница и као контролни центар Солберг-Хантердона зазвонио телефон, слушалицу је подигла Сузан Нејгел, једна од сувласница аеродрома. Из обласне контроле летења у Њујорку обавестили су је да ће за који минут имати хитно слетање.

– Дакле, тако – промрмљала је себи у браду. Невоља је била у томе што није могла да буде сигурна да је ваздух „чист". На аеродромима какав је овај, пилоти су могли да преко посебне радио-таласне дужине ступе у везу с њом, али на то нису били и обавезни. На Солберг-Хантердону су се држали такозваних „В.П.Л", визуелних правила летења.

У тренутку када је очекивала да се на видику појави „822" Сузан Нејгел је угледала мали спортски авион. Спремао се за слетање. Могла је само да се нада како се неће наћи на путу „У-21".

Џемс Тобин је осетио како Пирс лагано скреће и почиње да се спушта. Питао се да ли ће дотаћи земљу пре него што не буде прекасно: десна нога и доњи део тела висили су му у ваздуху и са сваким новим налетом ветра чинило му се да ће се распасти. Као за инат, одједном је осетио како уста почињу да му се пуне неком текућином која га је гушила. Имао је утисак да му нека страховита сила потискује утробу навише, ка устима. „Боже драги, све је у мени пупуцало!"

Боб Пирс је већ почео да се равна према писти када је пред њим, ниоткуда, искрсао патуљак од авиона који се, очигледно, такође спремао за спуштање.

– О.К. Пропусти га. Само мирно – рекао је самом себи. – Ни са ким се не тркамо.

Луда срећа

У тренутку када су се закрилца на крилима авиона спустила, нагло повећање отпора ваздуха погодило је Тобина као експлозија. Ипак се одржао. Жмиркајући, гледао је како му писта јури у сусрет и одједном схватио: „Забога, па ја гледам *навише* у точкове. Ударићу главом о земљу!"

Покушао је да се повуче навише, али није успео. Накривио је главу у страну колико је год могао. Чинило му се да се сада налази у равни с точковима, али у то није могао да буде сигуран. Уз страховито пиштање и шуштање, точкови су зарулали по бетонској писти. Једва да је осетио трзај. Главом није ни дотакао бетон. Преживео је.

У 2,30 Колин Тобин је сазнала да јој се муж налази у самервилској болници. Сломио је руку, задобио ране по глави и лицу од каменчића које су точкови, рулајући, избацивали испод себе попут метака, напрсло му је неколико ребара у грудном кошу. Течност за коју је у једном тренутку помислио да ће га угушити, била је само пљувачка.

Џемс Тобин је имао луду срећу.

М. И.

ЧЕРЕМАЈА: Усна јуна јеска

ХЕРМАН (HERMANN)

III ДЕО

ДОК КАПЕТАН КЕЛИ И КУРДИ ПОКУШАВАЈУ ДА ПОБЕГНУ ОД РАЗБОЈНИЧКЕ БАНДЕ, ЧЕРЕМАЈУ, ИСЦРПЉЕНОГ, НАЛАЗИ ПОЛИЦИЈА И ОДВОДИ ГА У ЗАТВОР, МИСЛЕЋИ ДА ЈЕ БАНДИТ...

ВАС ДВОЈИЦА СЕ СМИРИТЕ, ДА НЕ ДОБИЈЕТЕ ЛЕКЦИЈУ!

ГЛЕ, РЕВОЛВЕР! ОТКУД ТИ? КЛАДИМ СЕ...

ПСТ! ДЕБЕЛКО ЈЕ УЗЕО СТОЛИЦУ...

САД!

МОРАМО ШТО ПРЕ ИЗИЋИ! ЈА ПРЕУЗИМАМ ОПЕРАЦИЈУ...

ЧЕКАЈ МАЛО! НИЈЕ САД ВРЕМЕ ЗА ТО! НЕ УЗБУЂУЈ СЕ, ВРАТИЋЕ ТИ СЕ ГРОЗНИЦА!

ШТА ТИ ПАДА НА ПАМЕТ?! ТИ МЕНИ ДА ДИРИГУЈЕШ?! ДАЈ ТАЈ РЕВОЛВЕР ИЛИ...

СМЕЈУРИЈА! ЗАШТО МИ НЕ ВЕРУЈУ? ОЧИГЛЕДНО МЕ СМАТРАЈУ САУЧЕСНИКОМ...

ВОДИТЕ ЗАРОБЉЕНИКА!

И' СИ ГЛУП И' БУНЦАШ, КАПЕТАНЕ! СЕМ ТОГА, ДЕРЕШ СЕ ДА ТЕ СВИ ЧУЈУ! СМИРИ СЕ И ЧЕКАЈ!

© Copyright by Strip Art Features

МЛАДИЋУ, УПРАВО СУ МИ ЈАВИЛИ ДА СУ ПРЕМА ЈУГУ ОТКРИЛИ ТРАГОВЕ... КРЕНУЋЕМО ТАМО!

ЗНАЧИ, НЕЋЕТЕ МЕ СТРЕЉАТИ?! ВЕРУЈЕТЕ МИ... ХВАЛА, КОМАНДАНТЕ!

ХВАЛА МНОГО...

САЧУВАЈ СВОЈУ ЗАХВАЛНОСТ... ЈОШ НИЦЗТА НИСМО ОТКРИЛИ!

КОМАНДАНТЕ, СВЕ ЈЕ ГОТОВО! МАТЕРИЈАЛ ЈЕ НАТОВАРЕН!

ОДЛИЧНО, ОКУПИТЕ СЕ ЗА ПОКРЕТ!

НАПРЕД! ПРАВАЦ ЈУГОИСТОК!

МЛАДИЋУ, СИГУРНО ЋЕШ МИСЛИТИ ДА САМ БЕЗДУШАН... ИМАО САМ СИНА КОЈИ МНОГО ПОДСЕЋА НА ТЕБЕ... ОТЕЛИ СУ МИ ГА НЕКИ НИТКОВИ ДА БИХ САРАЂИВАО У ЊИХОВИМ НЕДЕЛИМА... ПОКУШАО САМ ДА ИХ ИЗИГРАМ...

АЛИ, ЈА САМ ЧАСТАН ЧОВЕК!

И ШТА ЈЕ БИЛО С ВАШИМ СИНОМ?

УМРО ЈЕ ХЕРОЈСКИ... ПОНОСИМ СЕ ЊИМЕ!

КОМАНДАНТЕ... ПРЕПОЗНАЈЕМ ПЕЈСАЖ... НИСМО ДАЛЕКО...

ВОЛЕО БИХ ЗБОГ ТЕБЕ, МАЛИША...

УЗБУНА!
УЗБУНА!

ШАРИТА! ПОЛИЦИЈА! ДВЕ МИЉЕ ДАЉЕ... СКУПИ ЉУДЕ! БРЗО!

КОЛИКО ИХ ЈЕ?

ПЕТНАЕСТ... ДОБРО СУ НАОРУЖАНИ! НАШЛИ СУ БЛИНДИРАНА КОЛА! ТРЕБА УДАЉИТИ КЕНИЈА ШТО ПРЕ...

ЧУЈЕШ, КЕНИ? НЕ ДАЈУ ТИ ДА СЕ ИЗЉУБИШ СА СВОЈИМ ДРАГИМ КОЛЕГАМА!

ДОСТА! ПРЕВРШИО СИ СВАКУ МЕРУ!

ОНА ДВОЈИЦА СЕ СТАЛНО СВАЂАЈУ! КАКВА ИДЕЈА ДРЖАТИ ИХ ЗАЈЕДНО!

ВИДЕЋЕШ ТИ! ЕВО МЕ! БОНГ! ПАФ!

КЕНИ! САД СИ ГОТОВ!

ААААХХ!

ХЕЈ, СТАНИ! ПУСТИ ГА!

ОХО! КЕНИ ЈЕ НАДРЉАО! ОВАЈ ЋЕ ГА ЗАДАВИТИ... ШАРИТА МИ ТО НЕ БИ ОПРОСТИЛА...

ААХ! АРРХХ!

ПУСТИ ГА ИЛИ ПУ ТЕ...

ШТА ЋЕШ ТИ?! САД! И НЕМОЈ РЕЋИ ДА НИЈЕ ВРЕМЕ...

НЕЋУ!

ДРЖИ, КЕНИ! ЈА ИМАМ! АЛИ ИЗБЕГАВАЈ ДА ГА УПОТРЕБИШ, ДА НАС НЕ ОТКРИЈУ...

А ТИ -СПА- ВАЈ!

ЗНАШ ЛИ ГДЕ СУ ИМ КАМИЛЕ И КОЊИ?

КАКВО ПИТАЊЕ?! У ШТА- ЛИ!

ЕНО, ВИДИМ ИХ!

НАДАЈМО СЕ ДА СУ СУВИШЕ ЗАУЗЕТИ И ДА НАС НЕЋЕ ПРИМЕТИТИ!

НЕКА ДВОЈИЦА СПРЕМЕ КО- ЊЕ, ОСТАЛИ НЕК' ПРИПАЗЕ НА ВОЈНИКЕ...

У РЕДУ, ЈА И САШАХ ЋЕМО...

ИДИ ПО ЗАРОБЉЕНИКЕ! ЗА ТО ВРЕМЕ ОСЕДЛАЋУ КОЊА! КРЕЋЕМО ОДМАХ!

ЗДРАВО, ЕЗРА! ГА ТО ЈЕ НЕВЕРОВАТНО!

ИЗВИНИ, АЛИ ЗА ОВУ ПРИЛИКУ СУВИШЕ СИ СПОРА! ЗДРАВО!

АХ, КАКАВ ДИРЉИВ РАСТАНАК С МАЗГОМ!

?!

ВРЕМЕ ЈЕ ДА УПОЗОРИМ ОСТАЛЕ! ИМАМ ТАМАН НЕКОЛИКО СЕКУНДИ ДА ИМ РАЗБИЈЕМ ИЛУЗИЈЕ!

ГЛЕ, ОПЕТ ОНАЈ ВЕСЕЉАК! Е, НЕЋЕШ ДАЉЕ!

!?

СУРКА!
ЗАРОБЉЕНИЦИ СУ ПОБЕГЛИ!
СУРКА!??
БАНГ!
БАНГ!
ЗАБОГА!
НИШТА ОД НАШЕГ ПРЕПАДА!
ПРЕКАСНО ЈЕ ДА МЕЊАМО ПЛАН!
СТИЖУ!
ПУШЊАВА, КОМАНДАНТЕ!
НИСАМ ГЛУВ!
ПОДЕЛИТЕ СЕ У ТРИ ГРУПЕ... ОКЛОПНА КОЛА У СРЕДИНУ...

ПРОШЛИ СМО БЕЗ ПРОБЛЕМА...

БИЋЕМО ДАЛЕКО ДОК СЕ РЕШЕ ДА НАС ПРАТЕ!

ЈЕДИНО АКО СЕ НЕ ПОЈАВИ ОНАЈ ТВОЈ ДРУГАР ДА РАШЧИСТИ РАЧУНЕ ОКО ОНИХ САНДЖКА С...

ШТА ТИ, ЗАПРАВО, ХОЋЕШ, КУРДИ? ДА ИЗЛУДИМ?!

МИТРАЉЕЗИ! ЧУЈЕШ?! ОВОГ ПУТА ЈЕ ПОЛИЦИЈА...

РА-ТА-ТА-РА-ТА-ТА! ТА-РА-ТА-ТА-ТА-ТА!

ШТА?! ПОБЕГЛИ?! СХВАТАШ ЛИ ШТА ГОВОРИШ?!

САШАХ, ИДИ, ИЗВЕДИ ШАРИТУ!

ПА ТО ЈЕ ГЛУПОСТ! БОЉЕ ДА СЕ ПРЕДАМО!.

ПУЦАЈ!

ЈА?! НИКАД! НИКАД!

ХАРМШ! НЕЋЕМО ИЗДРЖАТИ НИ ПЕТ МИНУТА...

БАНГ!

ШАРИТА! ХАРМШ НЕЋЕ ДУГО ИЗДРЖАТИ... НАШИ СУ СКОРО СВИ ПОГИНУЛИ... МОРАМО ХИТНО ОДАВДЕ...

БАНГ!

НИЈЕ ПОТРЕБНО ДА ИШТА КАЖЕМ... СПРЕМИ КАМИЛЕ!

А САД МЕ ОСТАВИ САМУ И... ЗАТВОРИ ВРАТА!

БАНГ!

САШАХ! ВОЗНИЦИ! ПАЗИ!

РА-ТА-ТА ТА-ТА!

БАНГ!

РА-ТА-ТА-ТА!

БАНГ!

УЖАС! УБИЛА СЕ...

ТО НЕ СПАДА У НАШУ НАДЛЕЖНОСТ! ОБАВЕСТИЋУ ПРЕТПОСТАВЉЕНОГ!

КОД НАС: ЈЕДАН МРТАВ, ДВОЈИЦА ЛАКШЕ РАЊЕНИХ! КОД ЊИХ: ПЕТОРИЦА МРТВИХ, ДВОЈИЦА РАЊЕНИХ, ОСТАЛИ СУ ПОБЕГЛИ!

ПОСТАВИ СТРАЖЕ, ПОКУШАЋЕ ДА СЕ ВРАТЕ...

КОМАНДАНТЕ!

ЈЕСТЕ ЛИ НАШЛИ КУРДИЈА И ВАШЕГ КАПЕТАНА? ЈЕСАМ ЛИ НАЈЗАД СЛОБОДАН?

ХМММ...

ШТА САМ САД ЛОШЕ РЕКАО?!

ЛЕПО СИ НАС НАМАГАРЧИО! ЗБОГ ТЕБЕ СМО ИЗГУБИЛИ МНОГО ВРЕМЕНА! ОД КУРДИЈА И КАПЕТАНА КЕНИЈА НИ ТРАГА! АКО СИ МИСЛИО ДА ЋЕШ СЕ ЛАКО ИЗВУЋИ ПРЕВАРИО СИ СЕ!

АЛИ... НИЈЕ ТАКО...

ЈЕСТЕ! ВОДНИЧЕ, УЗМИ ДВОЈИЦУ И ВОДИ ОСУЂЕНИКА НА ИЗВРШЕЊЕ КАЗНЕ...

НЕ... НЕМОГУЋЕ! НЕ!

СТРЕЉАЊЕ... НЕМОГУЋЕ! ХОЋЕ ДА МЕ УПЛАШЕ... НЕЋУ ДА УМРЕМ...

ДА УМРЕМ... ДА СЕ ОПРОСТИМ ОД СВЕГА... ОД СУНЦА...

... И ОД ТЕБЕ, ЕЗРА... ААХ!

ЕЗРА! КУРДИЈЕВА МАЗГА! ЕВО ЈЕ!

КОМАНДАНТЕ, ИМАМ ДОКАЗ!

НИСАМ ГЛУВ! ДОВЕДИТЕ ГА!

...У СВОМ СКЛОНИШТУ НИСМО СЕ УСУЂИВАЛИ НИ ДА ДИШЕМО... РИЗИКОВАО САМ ОКО КАД САМ ПРОВИРИО И ВИДЕО ОНУ ДВОЈИЦУ КАКО БЕЖЕ НА КОЊИМА! ЈЕДАН ВИСОК, ВИТАК, ДРУГИ МАЛИ, С КАПОМ... ЈУЧЕ ЈЕ ДОШАО ПО ВОДУ...

ТУ ЈЕ И МАЗГА!

НЕ МИСЛИШ, МАЛИ, ДА ОДЛУКУ МОЖЕ ДА ПРОМЕНИ МАЗГА! БУДИ СРЕЋАН ШТО СУ СЕ ОВИ ЉУДИ ПОЈАВИЛИ НА ВРЕМЕ!

ИМАТЕ ЛИ ИДЕЈУ У КОМ СУ ПРАВЦУ ОДЈАХАЛА ТА ДВОЈИЦА?

НА ЖАЛОСТ, НЕ! А НА ОВАКО ТВРДОМ ТЛУ, ТРАГОВИ НЕ ОСТАЈУ...

ХЕЈ, АЛИ-БАБА, ЈЕ ЛИ ТВОЈА ПЕЋИНА ДАЛЕКО?

НЕ ТАКО МНОГО! ЗАР НЕ ОСЕЋАШ МИРИС ЛОВЕ?! ХА! ХА! ХА!

БЛАГО ТЕБИ! ТИ СИ САД СЛОБОДАН, А ЈА САМ ПРАКТИЧНО НА НУЛИ! ТРЕБА У ОВОЈ ПУСТИЊИ НАЋИ КЕНИЈА! СРЕЋАН ПУТ, МОМЧЕ!

БАШ СИ ЉУБАЗАН, А КУРДИ?

СЛУШАЈТЕ, КОМАНДАНТЕ... ЈА ЋУ СЕ ВРАТИТИ... ИМАМ ИДЕЈУ...

!?

ГРАНА ЈЕ НЕДИРНУТА! НИКО ЈЕ НИЈЕ НИ ГИПНУО!

КУРДИ, ОВАМО! ТУ ЈЕ УЛАЗ У ПЕЋИНУ С БЛАГОМ! УРА!

СВИЂА МИ СЕ ТВОЈ ОПТИМИЗАМ! ЈЕСИ ЛИ МОЖДА ЗАКОПАО И ЛОПАТУ?

ТУ ЈЕ! НАПИПАО САМ САНДУК!

НЕГО ШТА! НАМЕРНО САМ ЈЕ САКРИО...

ХМ... ЗАКЛЕО БИХ СЕ ДА ЈЕ ТУ...

ЈЕ Л' ОВО ТРАЖИШ, КЕНИ?

КОРИ?! СЛУ-ШАЈ... КУНЕМ ТИ СЕ...

А, ОНАЈ МОМАК... СИГУРНО СЕ ОСУШИО ЧЕКАЈУЋИ ТВОЈУ ВОДУ...

ХЕЈ, КЕНИ, СКИДАЈ ТЕ ПРЉАВЕ ШАПЕ С РЕВОЛВЕРА!

ШТА СИ УРАДИО ЈЕРЕМАЈИ?!

ВАРАШ СЕ У ПОГЛЕДУ МОЈИХ НАМЕРА, ДЕЈВ! КУНЕМ СЕ ДА БИХ ТИ ДАО ТВОЈ ДЕО...

НЕ КУНИ СЕ САД, НА СУДУ ЋЕШ! БАЦИ ТАЈ РЕВОЛВЕР, ЈЕР ЈА СЕ НЕ КУНЕМ НИ У ШТА И НЕ ШАЛИМ СЕ!

"ISANK PROVIDENCE"

АЛ' ЈЕ ТАЈ БИО ИСЦРПЉЕН... А И МИ СМО СЕ НАРАДИЛИ!

ДОБРО СИ ОБАВИО ПОСАО, КУРДИ! САД САМО ДА ВРАТИМ САНДУКЕ ГДЕ СУ БИЛИ, ПОШТО УСКОРО НЕЋЕ БИТИ НИЈЕДНОГ СВЕДОКА!

ЗНАО САМ ДА СИ НИТКОВ, АЛИ НЕ И УБИЦА!

ПОГРЕШАН ЗАКЉУМАК!

ПОШТО ШАРИТА ДОСАД НИЈЕ РЕАГОВАЛА, ЗНАЧИ ДА СУ ЈЕ МОЈИ ЉУДИ ОНЕМОГУЋИЛИ! А ТВОЈА СУДБИНА ЈЕ ЈАСНА...

И НЕМОЈ ДА СЕ СМЕЈЕШ!

А САД ЋУ ЈА ТЕБИ НЕШТО ДА ИСПРИЧАМ!

ТВОЈ РЕВОЛВЕР ЈЕ ПРИПАДАО ОНОМ ДЕБЕЉКУ И САМО ДА ЗНАШ ДА САМ ГА ИСПРАЗНИО ПРЕ НЕГО ШТО САМ ТИ ГА ДАО! УЗЕЋУ СВОЈ...

ДА ГА НИСИ ПИПНУО!

КЛИК!

БАН!

ЕЗРА!

ЊИИИИИИ!

ЧЕРЕМАЈА! БРАВО!

О, НЕ!

ЗАХВАЛИ ЕЗРИ! ДА НИЈЕ БИЛО ЊЕ, СВЕ БИ ПРОПАЛО!

ОХ, ОСТАВИ МЕ НА МИРУ, ЕЗРА! НИЈЕ МИ ДО ИГРАЊА!

ДРАГО МИ ЈЕ ШТО САМ НА ВРЕМЕ СТИГАО ДА ВАМ СПАСЕМ ЖИВОТ, КУРДИ МАЛОЈ! ДА И НЕ ПОМИЊЕМ КОЛИКО МИ ЈЕ БИЛО ПРИЈАТНО У ДРУШТВУ ВАШЕГ ПРИЈАТЕЉА ЏЕРЕМАЈЕ! ЖЕЛИМ ВАМ СВАКУ СРЕЋУ!

ИМАМ УТИСАК ДА БИ ТИ ВИШЕ ВОЛЕО ДА СЕ УЗДРЖАО ОД ЉУБАЗНОСТИ, А ТЕБИ ОСТАВИО САНДУКЕ!

НОСТАЛГИЈА? НЕ ВИДИМ ЗА ЧИМ!

НИШТА НАРОЧИТО... МОРАМ СЕ ЈЕДНОМ ВРАТИТИ ОВАМО...

...У ПИТАЊУ ЈЕ МАЛИ ДУГ...

КУРДИ ЋЕ ЗАБОРАВИТИ, КАО ШТО ТОЛИКИ ДРУГИ ЗАБОРАВЉАЈУ... А ШТА ЋЕ СЕ ТИМЕ ПРОМЕНИТИ?

КРАЈ

СРБИ НЕ ЗНАЈУ „СРПСКИ ВАЛЦЕР"

Са аустроугарске, земунске стране, те зиме Београд је личио на градић из бајке: начичкани кућерци изнад реке кровови притиснути снежном белином, праменови дима... Јануара 1846. зима је била тако стегла да су Сава и Дунав били залеђени и заметени снегом „као и сви другови". Једна група елегантних Бечлија села је у Земуну на саонице и, уместо бродом, тако отпутовала за Београд. У првим саоницама овог чудног каравана, био је један двадесетогодишњак – Јохан Штраус – Син, композитор „најлепших плесних звукова, који ће живети све док свет буде волео игру".

Београд ће бити први град на свету, после Беча, који ће слушати музику „краља валцера". За ту прилику, Јохан Штраус написао је „Српску полку" и „Српски валцер" и то су једне од његових најранијих композиција.

Срби, на жалост, нису умели да одиграју „Српски валцер": окретне игре биле су мало познате у овом крају фрулица и кола. Валцер су звали „ваљка", буквално преводећи немачки глагол „валцен", што значи „ваљати се".

На обали, крчма стара

Валцер, или ако више волите „ваљка", у ствари се не може замислити без Београда. Једно Штраусово гостовање, па макар било и прво, у престоници Србије, није баш довољан аргумент за ту тврдњу. Па ипак, „Славни град Београд"...

У бечком предграђу Леополдштат, на лепом плавом Дунаву, била је гостионица у којој су се скупљали лађари, трговци и – музичари. Гостионица се звала „Код славног града Београда".

У овој крчми Јозеф Ланер и Јохан Штраус Отац, обојица музичари на гласу, први пут су чули лађаре, како на својим скромним инструментима, изводе неку мелодију чудног ритма.

– Шта то свирају?

– Валцер, господине Штраус... Валцер је стара, народна игра!

Ланер је први покушао да оплемени мелодију те старе игре. Затим се тог посла латио и Јохан Штраус-Отац. Игра лађара, из гостионице „Код славног града Београда", брзо ће освојити „хох" кругове Беча. То ће се одразити и на крчму „Код славног града Београда". У бившем сврашишту лађара сад ће се скупљати музичари. Јозеф Ланер и Јохан Штраус-Отац, овде ће сместити свој главни штаб. Београд, тј. крчма под његовим именом, постаће престоница валцера. Ту ће се, као на некаквој музичкој берзи рада, скупљати виолинисти, склапаће се погодбе, састављати оркестри. Одатле ће се кретати на турнеје („на тезге", како би данас говорили музичари), ту ће се размењивати трачеви, ту ће звезде музичког живота Беча прелазити из једног оркестра у други...

На берзи у „Славном граду Београду" био је нарочито тражен неки Јован Рац, изврстан виолиниста, који ће неко време свирати код Ланера, а затим у оркестру Јохана Штрауса-Оца. За њега се причало да је родом из Панчева, и да је својом свирком „увеселављао многу господу дуж целе царевине".

Ту ће господин Јохан Штраус-Отац доводити свог најстаријег сина, такође Јохана. Мали Јохан, у својој најранијој младости научиће да свира и почеће да компонује, што ће великог Јохана страшно нервирати. За сина Јохана, Јохан Штраус је желео неко „пристојно занимање".

Не хајући за очеве забране, деветнаестогодишњи наследник одржаће свој први концерт и то ће бити његов први успех. Један бечки критичар написаће: „Лаку ноћ, господине Ланере! Добро вече, оче Штраус! Добро јутро, Штраусе-Сине!"

И тако ће почети једна каријера.

Јохан Штраус-Син компоноваће 400 (!) валцера, а онај под бројем 314 посветиће реци која се видела кроз окна гостионице „Код славног града Београда". Биће то валцер над валцерима, будућа незванична химна Беча, главна тачка традиционалних првојануарских концерата Бечке филхармоније: „На лепом плавом Дунаву".

Компоноваће и низ оперета, „Слепог миша", „Циганина барона" и многе друге.

И постаће најславнији музичар свога времена.

Шумадијски чај за музиканте

Освојивши Беч, Јохан Штраус-Син одлучио је да крене у свет. Отац, кога ће син касније превазићи, концертирао је у то време на највећим европским дворовима. Двадесетједногодишњи син, упутиће се – за Београд.

Кажу, да су га на то наговорили неки чланови његовог оркестра. Срби, који га „чезнутљиво моле да заједнички посете њихову стару домовину". Одлука да се крене за Београд донета је у крчми која је носила његово име.

Путовало се дилижансом за Земун. Музичара је било много, и у Земуну су се окупљали читавих седам дана. Одатле су кренули саоницама, низ лепи, плави овога пута бели – Дунав.

Смрзнуте бечке музиканте дочекаће у јелином београдском хотелу „Код јелена" загрејаним собама и „шумадијским чајем".

Јохан Штраус-Син је у Београду приредио два концерта.

Из Београда, бечки музичари су наставили за Панчево, а турнеју су, доцније наставили наступајући у Темишвару.

Штраусово гостовање у Београду било је врло скромно забележено: „Престоницу српску са својом бандом посетио је вештак у музици, господин Штраус, који је увеселављао високи београдски публикум" – и ништа више.

Иван Лончар

С оца на сина – Јохан Штраус Млађи.

КАД ЈЕ ЈОХАН ШТРАУС „СА СВОЈОМ БАНДОМ" СТИГАО У БЕОГРАД, ЖИТЕЉИ СРПСКЕ ПРЕСТОНИЦЕ ВАЛЦЕР СУ ЗВАЛИ „ВАЉКА", А ВЕЛИКОМ КОМПОЗИТОРУ СУ ПРИЗНАЛИ ДА ЈЕ „ВЕШТАК У МУЗИЦИ".

ОБУЦИТЕ МИШУ.

ПЛАВОКАПИЦИНУ СИМПАТИЈУ

Ружин кутак

МИШУ ЗАЛЕПИТЕ НА КАРТОН И ИСЕЦИТЕ

ЗА СВЕЧАНЕ ПРИЛИКЕ

ЗИМСКИ КОМПЛЕТ

КАПА

КАЧКЕТ

СВЕЧАНО ЛЕТЊЕ ОДЕЛО

ПЛАВОКАПИЦИНИН РОЂЕНДАН

ЗА ИГРУ, ШЕТЊУ, РАД

КОШУЉА И ПАНТАЛОНЕ ЗА ИГРУ

КРАТКЕ ПАНТАЛОНЕ ЗА ПРОЛЕЋЕ

КОМПЛЕТ ЗА ПЛАВОКАПИЦИНИН РОЂЕНДАН

© Филип Лиинг-Сн. 1986

ХИТ

КАРИЈЕРЕ: „А-Ха"

КАД ДЕДА СВИРА ЕЛЕКТРИЧНУ ГИТАРУ

Пре годину дана тешко да би ико поверовао у могућност да нека норвешка група оствари интернационални успех. Изузетак је стигао (да негира правило) – њих тројица се зову Паул, Магне и Мортен, а групу су назвали „А-Ха". Њихов сингл „Тако Он Ме" заузимао је током прошле године прво место на листама у САД, Аустралији, Аустрији, СР Немачкој, Холандији, Шведској, Норвешкој, Израелу и Швајцарској, а био је међу првих десет у још седам земаља. Деби албум „Ловећи високо и ниско" („Hunting High And Low") је само у САД продат у преко милион примерака, а други сингл скинут са њега „Сунце увек сија на ТВ" („The Sun Always Shines On TV") освојио је прво место у Великој Британији. Чини се да су успеси пред њима. Некад је тако лако стићи до врха? Прочитајте па ћете се уверити да није.

Паул и Магне су рођени у Ослу. Дружили су се од најранијег детињства и то уз музику. Паула су родитељи сваке недеље, додуше на силу, водили у оперу и на балет. Магнеова веза са музиком била је другачија. Његов деда је био професионални музичар који је свирао на свадбама и у сличним приликама, и имао је, што је за Магнеову каријеру врло важно, електричну гитару. Магне и Паул су већ са једанаест година свирали у неким дечијим рок групама, а удружили су се баш због тога што је Магнеов деда, за разлику од других деда, имао електричну гитару.

На почетку је Магне и свирао дедину гитару, а Паул бубњеве. Онда је Магне прешао на клавијатуре, а Паул на гитару, да би наставили да се шетају од инструмента до инструмента. Коначни резултат најбоље се види на првом „А-Ха" албуму. Мортен пева, а Паул и Магне свирају све инструменте.

Лондон зове

Но, Мортен у то време још није био члан групе. Требало је да Магне и Паул по завршетку средње школе крену у Лондон у потрагу за успехом и музичарима са којима би саставили групу. За собом су имали албум „Мостови", објављен у Норвешкој, чију су реализацију сами финансирали и на ком су свирали музику налик чувеној америчкој групи из шездесетих година – „Дорс". Та је плоча изашла 1978. године и прошла потпуно незапажено.

У Лондону су дали оглас којим су тражили музичаре заинтересоване за сарадњу. Резултат је био више него катастрофалан, али и комичан. Јавио се харфиста који је желео да постане херој, на гитари, али је одмах одустао од сарадње. Двојица Норвежана су, после тако тужног исхода аудиције, остали без новца. Нису имали ни радне дозволе и тако су одлучили да се врате у Норвешку. Одмах по доласку у Осло позвали су Мортена који је добро певао и становао поред Магнеових родитеља. Амбиције су и даље биле исте – успети у Великој Британији.

„А-Ха" по други пут међу Британцима

Када су по други пут стигли у Лондон, овог пута као трио, купили су једну од књига у „Ко је ко у свету рока" и почели да телефонирају компанијама чије су бројеве тамо нашли. Наравно, нико није био заинтересован да их чује. Не само то, већина позваних се грохотом смејала када би чула да трио из Норвешке жели да објави плочу.

Ипак, једно одбијање је охрабрило Магнеа, Паула и Мортена. Људи из компаније „Дека" („Decca") нису били заинтересовани за сарадњу с њима, као што двадесетак година пре тога нису желели да потпишу уговор са „Битлсима" – то је за упорне Норвежане, како бар данас тврде, био знак да су на правом путу. Новац који су имали ближио се крају. Одлучили су да све што им је преостало уложе у нове демо снимке. Чак су се и они пријатно изненадили када им је последњег дана снимања пришао менаџер студија у ком су снимали и честитао на добро урађеним песмама. Одмах се и понудио да им буде менаџер. Понуда је прихваћена на обострано задовољство. Убрзо су уследиле понуде неколико диско кућа и „А-Ха" су одлучили да прихвате ону од куће „Ворнер Брадерс" („Warner Brothers").Било је то крајем 1983. године.

Но, „А-Ха" нису одмах прионули на посао. Толико дуго су чекали успех, живећи у сиромаштву, да су сав новац добијен као предујам за снимање плоче потрошили на гардеробу, путовања и вечерње изласке. У 1983. години објавили су један сингл који није прошао запажено, а у новембру сингл „Рачунај на мене". Ни он није имао велику прођу када се појавио. Ствари су кренуле набоље када је снимљен видео спот. То је комбинација класичног спота и анимираног филма, снимана три месеца, што је најдуже време утрошено на производњу видео материјала за једну песму.

Сингл је објављен у САД 1985. године, да би после само две недеље ушао на званичну листу (што је изузетно брзо за анонимну групу и америчке услове) а често емитовање спота на телевизији невероватно је помогло пласману.

Остало сте прочитали на почетку. „А-Ха" су други највећи пропуст у историји компаније „Дека".

РЕКОРДИ

„СТРЕЈТСИ" БОЉИ ОД „БИТЛСА"

По чему су то „Дајер Стрејтс" („Dire Straits") бољи од најбољих – од „Битлса"?

Бољи су по томе што су, однедавно, прва група у историји рок музике, чија су четири албума (до сада су објавили укупно шест) провела на британској топ листи више од сто недеља. Овај скор су „Дајер Стрејтс" забележили у последњој недељи фебруара, када је њихов живи албум „Алхемија" („Alchemy") објављен 24. марта 1984. године, досегао магичну цифру – сто. Пре тога, „Дајер Стрејтс" су ту бројку досегли албумима „Дајер Стрејтс" (њихов први албум) – 111 недеља; „Мејкин Мувиз" („Makin' Movies") – 214 недеља и „Лав Овер Голд" („Love Over Gold") , њихов четврти албум – 147 недеља.

Ове цифре биће још веће у време када ви будете читали овај текст јер се сви албуми „Дајер Стрејтса" моментално налазе на листи, укључујући и други албум „Коминике" који се на њу вратио после шест година одсуства.

Иначе, поред „Битлса", досадашњи сувласници рекорда од три албума са по сто недеља на листи најпродаванијих у Великој Британији били су Американци, чувени дует „Сајмон и Гарфанкл".

УПОЗНАВАЊА

„НОВА ЗЕМЉА"

„Нова земља" је млада београдска група која је недавно објавила свој први албум – „Летачи". На плочи се налази девет песама у поп-рок-симфо маниру, а чланови групе највише очекују од песама „Чаје", „Кад те мај сети на мене" и „Опет смо сами". „Нова земља" се спрема да своју прву велику плочу представи најпре у дискотекама и клубовима, а касније и на једној турнеји (уколико за то буде интересовања).

Чланови групе су: Милан Ђурђевић – клавијатуре и вокал, Сандра Живановић – вокал, Горан Урошевић – гитара, Влада Ђурђевић – бас и Аца Стајић – бубњеви и саксофон. Све песме које се налазе на ЛП-ју „Летачи" написао је Милан Ђурђевић.

ИЗЈАВА НЕДЕЉЕ

Не плашим се ничега. Заправо, чувам сву храброст за тренутак када будем морао, по први пут, на неку операцију.
Марк Алмонд

ТРАЖИЛИ СТЕ ПЕСМУ

УКУС ТВОЈИХ СУЗА | TASTE OF YOUR TEARS

Не знам како је са мном
Не могу да кажем да сам се
. променио
То сам што сам
Још увек

Волим све што видим
Али ти си ме сувише возала
пробала и загледала
изнутра
више не можеш остати

Јер укус твојих суза
ме одбија
(одбија)
Горкослатко слано ми ломи
срце
Знаш да ме укус твојих
суза
једноставно одбија (одбија)
Горкослатко слано ми ломи
срце

Не знам како је са мном
Не могу да кажем да сам се
променио
Исти сам
Још увек

Навикао сам на ау ревоир
Знам да збогом значи
збогом
Повратак је нешто што не
постоји
Само обриши очи
Сада обриши своје лице

То је само укус твојих суза

I don't know about me
I can't say that I have changed
What I was is what I am
That still remains

What I love is what I see
But you've just twisted me too much
Tested and pried
To look inside
Now you can't stay
Because the taste of your tears
just tears me apart
(tears me apart)
The bittersweet salt cracks my Heart
You know that the taste of your
Tears
Just tears me apart (tears me apart)
The bittersweet salt cracks my Heart

I don't know about me
I can't say that I have changed
What I was is the same
It still remains

To au revoirs I have grown wise
I know goodbye should mean goodbye
There's no regrets
Just dry your eyes
now wipe your face

It's just the taste of your tears

Текст: Пол Кинг (Паул Кинг); изводи група „Кинг"

ТРКА ПО МУКАМА

КАЛЕНДАР ОПАСНИХ ИГАРА...

Изрека о довитљивости Француза сасвим је тачна, али је такође истина да су ти исти Французи пуне 92 године чекали да њихов сугрђанин победи у аутомобилској трци. Та част припала је пре неколико година Алану Просту.

Аутомобил је настао као занатски производ. Док је био у повоју, нико га није хтео. Власт га је чак проте-ривала с улица и друмова.

Французима је првима пало на памет да би аутомобил могао да „стане на ноге", ако би се њиме такмичило. Јер свако такмичење привлачи пажњу. Важно је пробити лед, мислили су, касније ће бити лакше. И нису се преварили. Прва трка била је узбудљива, следећа још узбудљивија. Возио је шта је ко имао, а возачи су стизали на циљ толико прашњави и исцрпљени да их ни рођена мајка не би препознала!

Захваљујући тим незаборавним пионирским подухватима, аутомобил је постао неизбежни део човекове свакодневице, аутомобилске трке остале су велика љубав.

Од првог такмичења, међутим, много шта се променило. Само је жеља такмичара за победом иста као пре.

19 километара на час

Уводничар првих трка такође је био Француз. Године 1891. страствени заљубљеник у моторизацију Емил Левасор храбро се отиснуо кочијама без коња на пут дугачак 200 километара. На одредиште је стигао жив и здрав али потпуно сломљен.

Прву трку на свету, „кола без коња", организовао је Пјер Грифар, уредник париског листа „Пти журнал". Награда од 5 хиљада франака била је намењена колима која „не изазивају опасност по живот и безбедност људи, а уз мали утрошак горива и лакоћу маневрисања прећу раздаљину између Париза и Руана". На старту се 22. јула 1894. нашло двадесетак такмичара. Победио је Леметр са пежоом возећи просечном брзином од 19 километара на час! За трку се пријавио и конструктор првог четворотактног бензинског мотора и „отац" аутомобила Готлиб Дајмлер. Храброст га је, међутим, напустила у последњем часу, па је сео на воз и пожурио у Руан где је дочекао такмичаре машући везеном марамицом!

Успех ове трке подстакао је Французе да у лето наредне године организују теже такмичење. Возило се од Париза до Бордоа и назад – укупно 1200 километара. Награде су износиле позамашних 70 хиљада франака. Побеђује Левасор, иако је у повратку из Бордоа возио без једног фара. Целу стазу превалио је за 48 часова и 47 минута. На циљу је дочекан клицањем окупљене масе коју је одушевила просечна брзина његових кола – 24 километра на час!

Исте године одржана је и прва трка у Сједињеним Америчким Државама на путу Чикаго–Вокиген–Чикаго.

У Европи је уследио низ трка. Оне постају међународне. Произвођачи аутомобила уочавају њихов значај и не пропуштају прилику да учествују. Најпознатије личности века, укључујући и немачког цара, прихватале су се улоге стартера.

Током 1896. оснива се Аутомобилски клуб Француске, а годину дана касније исту организацију добија Немачка али под именом Средњоевропско удружење моторних кола. Оно је 1898. приредило прву трку на немачком тлу и то од Берлина до Потсдама и назад.

На сцену ступа човек који ће оставити значајан траг у аутомобилском спорту – амерички издавач и богаташ Гордон Бенет. Живео је стално у Паризу и 1900. издвојио значајну суму за победника трке која се од тада одржава сваке године под називом Трка за куп Гордона Бенета. На првој, приређеној у Ирској, победио је Белгијанац Камил Јенационa са мерцедесом. Такмичења за пехар Гордона Бенета донела су новину – возило сваке државе обележено је другачијом бојом: француско – плавом, немачко – белом, енглеско – зеленом, америчко – црвеном...

Највећа опасност – бандити

Немци 1905. године утврђују нову такмичарску

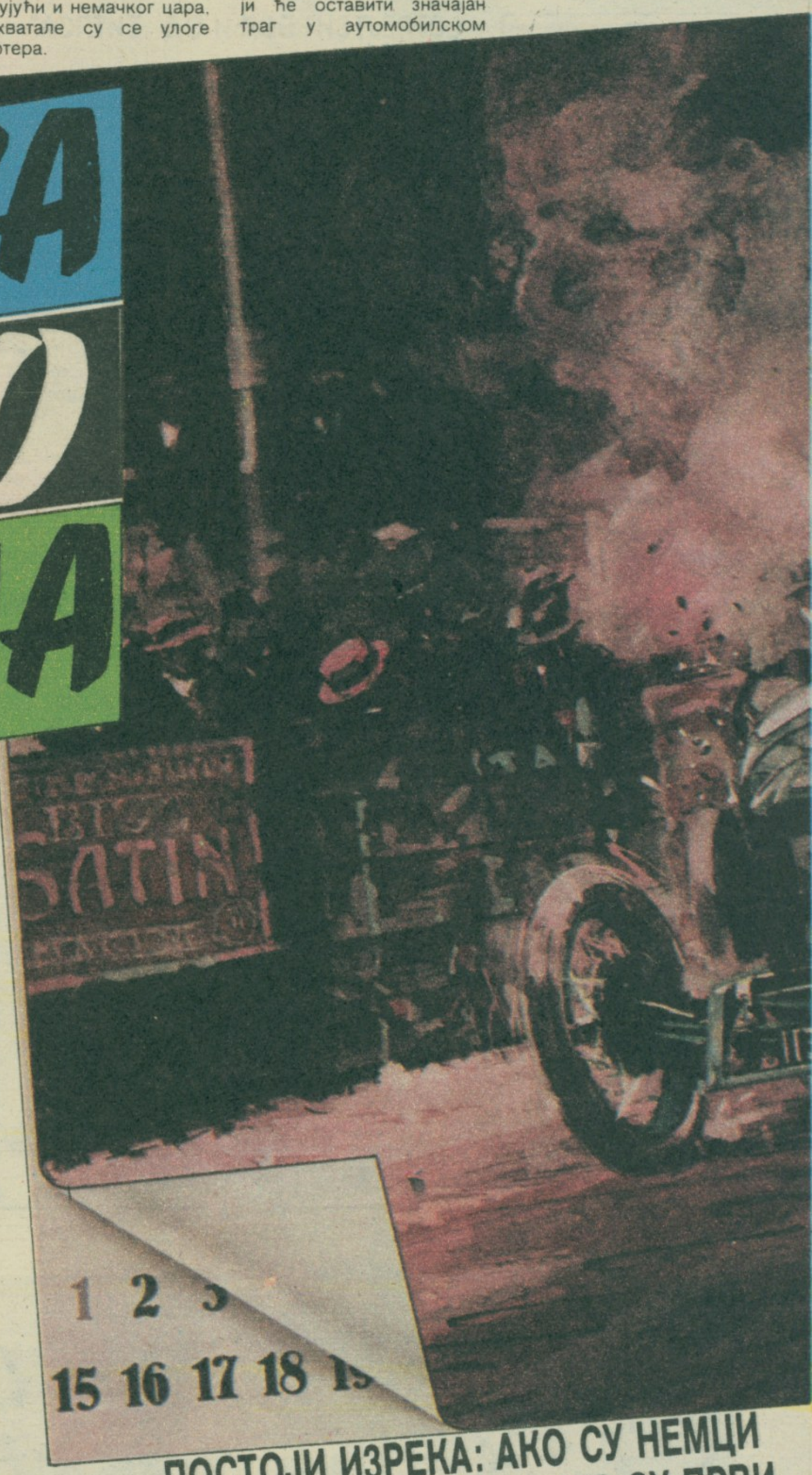

ПОСТОЈИ ИЗРЕКА: АКО СУ НЕМЦИ УМИЛИЛИ ЉУДИМА ЈЕР СУ ПРВИ

дисциплину: трку издржљивости аутомобила. Прва је одржана 1907. Так-

ИЗМИСЛИЛИ АУТОМОБИЛ, ОНДА СУ ГА ФРАНЦУЗИ ПОДАРИЛИ СВЕТУ И ОРГАНИЗОВАЛИ ТРКУ „КОЛА БЕЗ КОЊА".

мичари су морали да превале пут од Пекинга до Париза. Учесника – пет. Кола су пошла из Пекинга 10. јуна, а 10. августа после много мука и 16 хиљада километара аутомобил марке „итала" тријумфално је ушао у Париз.

Успех ове трке утицао је да се следеће године организује трка Њујорк – Париз. Требало је превалити 38.820 километара! Права голгота! Замисао је била луда јер је предвиђено да учесници дођу до Аљаске и пређу Азију преко ледом прекривеног Беринговог мореуза. Чим је трка почела, стаза је смањена за половину, дошло је до низа неправилности које су изазвале сукобе и сдустајање па су само три аутомобила превезена бродом од Сан Франциска у Владивосток и наставила пут Париза: амерички „томас", немачки „протос" и италијански „бриксиа циста".

Појављује се и ново име – Кавалијеро Виђенцо Флорио. Возио је неустрашиво и побеђивао. Кад се овенчао успесима, одлучио је да део славе пренесе на родну Сицилију. Растрчао се на све стране и приволео колеге да 1906. стартују на брзинској трци друмовима Сицилије. Возило се путевима преко брда и врлети са безброј кривина и убиственим успонима. Поједини возачи су пре почетка трке написали тестамент! Главу су носили у торби због претешке стазе, али су већа опасност били сицилијански бандити приправни да пресретну и опљачкају возаче не устежући се и да их побију. Срећом, Флорио је некако успео да постигне договор с њиховим вођом да такмичаре оставе на миру. Одржали су реч и трка „Тарга Флорио" постала је традиционална.

Пакао у Индијанаполису

Током 1906. подигнута је у шуми у Сарију у Бруклендсу у Великој Британији прва затворена стаза – аутодром. Част да испроба писту припала је Енглезу Еју. Он је 1908. поставио рекорд издржљивости: непрекидно је јурио 24 часа

Мерцедесов миљеник: Карачиола

Ото Мерц на циљу у Нирбургрингу 1927.

Трагично завршио: Розенмајер

■ наставак са стр. 38-39

аутомобилом „напије" просечном брзином од 104 километра на час!

У међувремену стасао је шампион чије ће се име наредних година често помињати – Италијан Феличе Назаро. Почетком јуна 1908. Назаро је у Бруклендсу постигао за то време фантастичну брзину – 180 километара на час!

Прва трка и данас највећег такмичења – Гран При одржана је 1906. у француском граду Ле Ману. Стаза је водила улицама које су чиниле троугао. Такмичари су морали да пређу стазу 12 пута. Стартовала су 34 такмичара у размаку минут и по један иза другог.

Први је кренуо Вићенцо Ланча, касније познати произвођач аутомобила. Чак и да није постао фабрикант, захваљујући том детаљу обезбедио је место у историји аутомобилизма.

Американци су 1911. године изградили затворену писту у Индијанаполису са трибинама за гледаоце. Трку су назвали „500 миља". Толико је, наиме, требало прећи. Писта се састоји од четири праволинијске стазе и исто толико кривина. У почетку је била поплочана циглом па је и најмања киша изазивала смртну опасност за возаче јер су се возила на влажној цигли лако превртала.

Већ после прве трке одржане 1911. у којој је победио Американац Реј Хероун и однео награду од 14 хиљада долара, забрањено је такмичење по киши. Забрана важи и данас. Иначе, један круг на овом аутодрому дугачак је 4 километра. Године 1912. прва награда је износила баснословних 50 хиљада долара и то је било довољно да „500 миља" постане најпривлачнија трка на свету.

Први светски рат однео је много људских живота. На аутомобилска такмичења нико није ни помишљао. Настављена су кад је свет залечио ране од ратовања. На Париском салону аутомобила 1923. догодила се необична ствар. Окупљени произвођачи аутомобила закључили су да фарови дају слабу светлост и да их треба побољшати. На лицу места договорили су се да нове фарове испробају на тркачким аутомобилима. Али каква би то била трка ноћу! Неком је пало на памет да траје дан и ноћ. Тако је у Француској рођено чувено такмичење „24 часа Ле Мана". Одржано је 1923. Данас је то једна од најузбудљивијих трка.

Уклањајте боју до голог лима!

На трци за Велику награду Немачке одржаној у Берлину на стази за обуку возача-почетника, такозваној „авус стази", 1926. године победио је потпуно непознат младић – Рудол Карачиола. Пореклом је био Италијан, али је живео у Дрездену продајући у једном салону Мерцедесове аутомобиле. Сео је у аутомобил који је сам „фризирао", кренуо и после стотинак метара стао због квара. Брзо га је отклонио и наставио као муња. Не само да је сустигао остале такмичаре, него и убедљиво победио целу европску такмичарску елиту.

Карачиола је дуго био неприкосновен на тркачким стазама и његово име изговарало се с поштовањем.

Данас једна од најтежих тркачких писта – Нибургринд „рођена" је 1927. Налази се у појасу Ајфела, брда у Немачкој, сада Савезној Републици. На првом такмичењу победио је Ото Мерц. Иза њега на циљ је стигао Кристијан Вернер, а трећи је био Вили Валб. Сви су возили мерцедес. Уопше, Мерцедесови аутомобили тих година царују. Трон им се уздрмао 1929. године када је на Гран Прију први пут одржаном вијугавим улицама Монте Карла победио „бугати".

Мерцедесова кола коначно су клонула на тркама 1934. године појавом возача Ханса Штука и возила са мотором од 16 цилиндара фирме Ауто-Унион. Разлог нису били возачи и слаб квалитет возила, већ нови пропис који је те године уведен. Наиме, тркачки аутомобил без возача, уља, течности за хлађење и гума на точковима није смео бити тежи од 750 килограма! Мерцедесова кола премашивала су прописану тежину за само – 1 килограм! Пред трку која је уследила непосредно после доношења прописа руководилац Мерцедесовог тима Алфред Нојбауер нашао се на муци. Цео дан је размишљао како да „скине" с возила тај проклети килограм, али није нашао решење. Тек се увече досетио. Позвао је механичаре и рекао: „Сви шмиргл-папир у руке и уклањајте боју с возила, до голог лима!"

Целе ноћи људи нису стали. Сутрадан, Мерцедесови аутомобили појавили су се необојени на старту. Гола, алуминијумска каросерија пресијавала се на сунцу. Састругана боја износила је тачно килограм, али ни то није помогло, тријумфовао је „ауто-унион". Касније је Мерцедес конструкционо „претресао" своје тркачке аутомобиле, али их је бојио металике у знак сећања на овај догађај. Тако су та кола називана – сребрна стрела!

Љуто надметање између „мерцедеса" и „ауто-униона" постало је посластица за гледаоце. Много људи долазило је управо због возача Ханса Штука, Манфреда фон Браухича, Бернда Розенмајера...

Као гром из ведра неба свет је обишла вест да је миљеник гледалаца немачки возач Розенмајер – погинуо. Није завршио на трци, већ на путу. Приликом пробе новог аутомобила 1938. његово возило је ударило у стуб надвожњака. Ударац је био стравичан: делови аутомобила нађени су 500 метара од места удеса!

Атракција у Београду

Светског првенства није било, трке Гран Прија одржавају се само у Европи.

Последње такмичење аутомобила пред други светски рат је трка за Гран При у Београду.

Старт и циљ били су пред данашњим рестораном „Парк" на улазу у Калемегданску тврђаву око које је стаза и водила. У Београду се окупила европска возачка елита: Ланг, Браухич, Нуволари, Милер... Од наших, у трци је учествовао само Бошко Миленковић са возилом „бугати". Главни организатор био је „Ауто-клуб Југославије" али је највећи терет понео београдски лист „Политика".

Редакција „Политике" није штедела труд и новац да пропагира трку. Утицала је на Дирекцију железнице да се гледаоцима из унутрашњости омогући долазак возом уз попуст, а на њену молбу и препоруку Министарство пошта је објавило серију поштанских марака на тему „возила у предстојећој трци". Лист је свакодневно писао о такмичарима и трци...

Други светски рат прекинио је такмичења. Трке су обновљене тек 1950. Те године је и уведен светски шампионат формуле 1.

Али, то је ново време тркачких стаза и посебна тема.

Миленко Тодоровић

Са докова петербуршког пристаништа, августа 1912. са звиждуком је испраћена шкуна (једрењак са два јарбола) „Св. Ана". Пред експедицијом је стајао задатак да за једну сезону Северним морским путем пређе из Атлантског у Тихи океан. Стрепња је била разумљива кад се зна да су непосредно пре тога нестале две експедиције, прва на шкуни „Херкулес", друга на „Св. Фоки".

Освајање Арктика имало је и те како високу цену.

Први део пута протекао је како се само пожелети могло: без тешкоћа су обишли Скандинавско полуострво и попунили залихе у Александровску-на-Мурану (данас град Поларни). На једрењаку су држали курс према истоку. Међутим, невоље су почеле већ у Карском мору. Ледене санте, струје и језив ветар однели су их према северу. У неизвесност. Дани дуги као месеци. Залихе хране и горива при крају.

Невоља, пак, никад не долази сама. Један за другим, чланови посаде поразболевали су се од непознате болести. Мада је дијагноза гласила – скорбут, много вероватније је да је посреди била тада мало позната – трихинелоза, изазвана употребом недовољно куваног медвеђег меса зараженог ларвама трихинеле.

Ни то није било најстрашније. На броду је избила свађа између вође експедиције Брусилова и кормилара Албанова. Посада се поделила на два табора. Касније се сазнало да је један од криваца за кавгу између двојице најважнијих људи на „Св. Ани" била – жена.

Разлаз

Причу је испричао Албанов, један од двојице чланова експедиције који су се вратили у домовину. По њему, као искусном, самим тим и сујеверном морнару, жена на броду је пола несреће. Тек, милосрдна сестра Ермина Жданко сасвим случајно је стигла на „Св. Ану". У последњем тренутку, пред испловљавање из Петербурга, од пута је одустао лекар. Посада није имала куд, попустила је пред наваљивањем Ермине Жданко да им се, на путу у неизвесност, нађе при руци.

Била је паметна и привлачна жена. Морнари су је одмах прихватили. И ко зна шта би било с њима после напада трихинелозе, да није било свесрдне помоћи милосрдне сестре. Опоравили су се, до једног. Морнар Конрад, други

У ЈЕДНОЈ ГОДИНИ, 1912, ТРИ РУСКЕ ЕКСПЕДИЦИЈЕ КРЕНУЛЕ СУ У ИСТРАЖИВАЊЕ АРКТИКА. НИЈЕДНА СЕ НИЈЕ ВРАТИЛА. НЕДАВНО ЈЕ ОБЕЛОДАЊЕНА СЕНЗАЦИОНАЛНА ТВРДЊА ДА СУ СЕ НЕКИ ИПАК СПАСЛИ.

БАКСУЗ НА БРОДУ

ОДГОНЕТАЊЕ ТАЈНЕ ЈЕДРЕЊАКА „СВ. АНА"?

Илустровао: Драган Јовић

преживели са „Св. Ане", говорио је да су је сви на броду заволели, да је била сјајна жена и, још више, маскота читаве посаде.

Извесно је да је сукоб између вође експедиције Брусилова и кормилара Албанова тешко пао Ермини Жданко. Уз то, све су прилике да су Ермина Жданко и Брусилов били дальи рођаци. А међу посадом се, полушапатом, говорило да између њих двоје постоје симпатије. И не само то. Изгледа да се Албанов јако заљубио у њу. Љубав је остала без одговора.

Оценивши да је положај шкуне „Св. Ана", окована ледом, безнадежан, Албанов је предложио да сви напусте лађу и покушају пешке да се докопају Земље Фрање Јосифа и тамо потраже помоћ. Брусилов је категорички био против. Свађе су постале још жешће. И априла 1914, када се шкуна налазила око 160 километара северно од Земље Фрање Јосифа, Албанов је с тринаест сапутника напустио брод и упутио се према југу.

Тројица су се врло брзо вратила на „Св. Ану". Више од три месеца десеторо људи се борило против санти, морских струја и поларних ветрова. Само су двојица – Албанов и Конрад – успели. У јулу 1914. докопали су се рта Флора на Земљи Фрање Јосифа где их је покупила посада једног руског једрењака и вратила у домовину.

После одласка групе Албанова, посада шкуне „Св. Ана" наставила је да плута ношена струјама и усмеравана сантама леда. Шта се, касније, догодило с њима остаје да се нагађа. До данас није пронађен никакав опипљив траг без обзира на неписано правило да Северни ледени океан, кад-тад, избацује остатке експедиција које је прогутао.

Сумњив дневник

Логично, у оваквим случајевима много је претпоставки, једна је да је шкуну смрвио лед. Други су тврдили да постоји велика могућност да је посада, беспомоћна и оболела, сама запалила лађу. Неки су, пак, склони да претпоставе да је брод остао читав, с мртвом посадом, и да су га после струје, као аветињски брод, носиле многим морима. Јавили су се сведоци који су 1937, близу обала Земље Фрање Јосифа, видели брод налик на „Св. Ану".

Не одбацује се сасвим ни идеја да су шкуну потопиле немачке подморнице. Први светски рат је био у јеку а „Св. Ана", ако се избавила из леденог загрљаја, с руском заставом на крми могла је лако да постане плен Немаца који су блокирали северни Атлантик.

Тајна једрењака би, највероватније, и даље остала тајна да се 1928. године у Лењинграду није појавила књига Рене Гуси „У поларном леду или дневник Ивоне Шарпантје". Прва, и најважнија, недоумица после њеног изласка била је да ли је то стварни дневник или уметничко дело. Несумњиво је, међутим, било једно: мада се у књизи брод звао „Елвира", више је него очигледно да је реч о члановима експедиције „Св. Ана", о њиховим доживљајима после одласка Албанова и другова.

У прилог таквом мишљењу ишла је и последња страница књиге на којој аутор тврди да је дневник, после страдања свих чланова експедиције, Ермина Жданко ставила у непромочиву врећу и бацила на лед.

Рат, револуција, страх...

Праву сензацију је, међутим, изазвала тврдња познатог совјетског истраживача експедиције „Св. Ана" Чванова. Он је недавно, јавно, устврдио да је нашао даље рођаке Ермине Жданко. По њима, преноси Чванов, она се, удата Брусилов, пред последњу војну – 1938. или 1939. – вратила у Ригу са својим сином. Ту је и умрла, нечујно.

Прича Чванова говори да се – после удаје на броду за вођу експедиције Брусилова – Ермина докопала југа Француске. Није се вратила у домовину јер је први светски рат био у јеку, затим револуција и грађански рат у Русији. Уплашили су је рођаци пребегли из Русије тврдећи да ће она, као кћи генерала, страдати ако се врати. Тако је остала у Француској и вратила се у Совјетски Савез као Брусилова. Страх да ће је открити натерао је да ћути и тајну понесе у гроб.

Чванов претпоставља да постоје неке могућности да је Ермина Жданко, касније удата Брусилов, заправо Ивона Шарпантје. Да је она објавила књигу и да је штошта затајила. Из разноразних разлога.

Совјетски истраживач није остао на томе. По њему, није искључено да су се још неки спасли са шкуне „Св. Ана". Наиме, у експедицији је било и петоро норвешких морнара. Двојица су страдала покушавајући да се с Албановом пробију до Земље Фрање Јосифа. Могуће је, кад се већ спасла Ермина Жданко да је и неко од њих преживео.

Претпоставки је много, доказа сасвим мало. Или нимало. Можда је и Албанов, успевши да се докопа Русије, сакрио нека документа која би открила штошта везано за судбину експедиције „Св. Ане". Уз то, доскора су у Москви живели рођаци Брусилова и Ермине Жданко. Није искључено да се и ту може наћи неки путоказ за одгонетање тајне једрењака „Св. Ане".

П.М.

БИЉКА КАО НАЦИОНАЛНИ СПОМЕНИК

БОДЉИКАВИ СОЛИТЕРИ

Цветови сагуара симбол су Аризоне

САМО НА ЈЕДНОМ МЕСТУ У СВЕТУ ПОСТОЈИ ЧУДО ПРИРОДЕ: ШУМА КАКТУСА КОЈИ ЗАУЗИМАЈУ ПРОСТОР ОД ОКО 200 КВАДРАТНИХ КИЛОМЕТАРА И РАСТУ У ВИСИНУ ДО 20 МЕТАРА.

Сагуаро кактуси најлепши су у предвечерје

Сећате ли се филма „У три и десет за Јуму"?

Некада су злогласне убице и пљачкаше Дивљег запада спроводили у затвор у Јуми на крајњем југозападу Аризоне, једне од савезних Сједињених Америчких Држава. У тој робијашници многи од њих су пре времена остарили, а из ње нико није побегао.

Пут за Јуму водио је недалеко од границе с Мексиком и кроз кршевите и пустињске крајеве којима Аризона обилује. Некада су ти предели изазивали горчину у души робијаша, данас туристима и пролазницима делују као свет из маште.

Кажњеници су најчешће спровођени кроз Таксон, па у страху од црних дана који их очекују у Јуми нису ни обраћали пажњу на огромно пространство од читавих 200 квадратних километара у близини града. А имали су шта да виде: цео тај пустињски простор био је „посут" мамутским кактусима, правим чудом природе.

200 година живота

Поменута пустиња удаљена је само 17 километара од Таскона и назива се – Сагуаро. Име, које је шпанског порекла, преузето је од истоимених џиновских кактуса који ту расту као шума.

Сагуаро кактусе открили су шпански свештеници у 17. веку. Америчка влада их је 1933. прогласила националним спомеником, а цео простор на којем расту – националним парком.

И обичан кактус из саксије украс је у кући, па није тешко замислити како делују сагуаро кактуси у башти неког богаташа из Калифорније. Зато су на изузетној цени, а једини начин да се до њих дође је – крађа! Лопови их односе док су мали, али полиција немилосрдно гони и кажњава крадљивце. Чак постоји специјална бригада за чување сагуаро кактуса. Сваки аутомобил који пролази кроз пустињу претреса се. Тешко оном у чијим се колима нађе кактус!

Сагуаро кактуси су велика атракција. Могу да нарасту до висине од 20 метара и живе 200 година! А тек маса свака од тих мамутских биљки тешка је 6 до 7 тона!

Наравно, сваки сагуаро не мора да постане горостас. Судбину му одређује животињски свет околине. Научници су дошли до закључка да само једна од неколико милиона семенки подари природи мамутски кактус. Остале семенке поједу у сласт инсекти, птице и глодари. Чак и семенке које опстану не „дају" бодљикавог дива. Ако се малиша угнезди у стени или има срећу да почне да расте уз другу биљку која ће га хранити – достићи ће солитерску величину. У противном остаје крњавко.

И клијање је проблем: ако семенка клија у сеновитој страни – кактус ће да избије из тла, сви остали услови не погодују и од живота нема ништа.

Када се кактус појави из земље још није сигурно да ће опстати јер је баш тада најукуснија храна глодара. Тек са појавом бодљи на стаблу „место под сунцем" му је обезбеђено.

Једно тело а 50 руку

Сагуро кактуси веома споро расту. Мамутску величину, под условом да преживе сва искушења у природи, достижу за 100 година. Гране су реткост у кактуса, сагуаро их, међутим, имају и по 50 на сваком стаблу! Чини се да су руке моћног тела.

Ове џиновске биљке праве су водопије. Ништа необично: киша ретко пада у пустињи и када падне треба што више воде „посисати корењем које се попут мреже простире и до неколико метара у дубину и ширину. Магацин течности је у стаблу и када се оно напуни, међусобно повезани прстенови, који чине скелет сличан развученој хармоници, набубре. Тада површина стабла постаје потпуно равна.

Сагуаро гаси жеђ сакупљеном водом и с њом може да опстане чак пуне три године! У том погледу нема премца у свету.

Природа није била немилосрдна према сагуару, па му је на стаблу и гранама подарила бодље којима се он штити од непријатеља. Али, бодље обављају још један посао: чим груне киша, оне се повију надоле и водене капи клизе низ њих и падају на тло око стабла. Тако сакупљену воду корен одмах упије и пуни стабло.

Сагуаро кактус цвета једном годишње. Цветови су бели и велики и симбол су државе Аризоне. Пустиња тада добија прелеп изглед. Цветање се обавља у току неколико недеља маја и јуна. Цвет живи кратко: отвара се неколико сати после заласка сунца, а затвара следећег дана поподне. То отежава опрашивање, али се оно ипак обави. Заслуга припада птицама, посебно белим голубовима који се гнезде на врху кактуса.

Туристи могу да посматрају сагуаро кактусе само из аутомобила, или да застану ради предаха на одређеним местима. Напуштање аутомобила ван тих места није забрањено, али онда возач треба да буде сигуран да га помно прате очи прикривених полицајаца и чувара у националном парку и да ће убрзо бити заустављен и изложен унакрсном испитивању и претресу возила.

Постројени као колоне војника, сагуаро кактуси и збуњују и одушевљавају.

М. Тодоровић

ИЗНАД НОРМАНДИЈЕ ЛЕТЕ ЕПРУВЕТЕ

ИЗМЕЂУ БОЛНИЦЕ У ГРАНВИЛУ И ЛАБОРАТОРИЈЕ У СУСЕДНОМ АВРАНШУ ВЕЋ ПЕТ ГОДИНА, СВАКОГА ДАНА, БОЧИЦЕ У КОЈИМА ЈЕ КРВ ЗА ПРЕГЛЕД ПРЕНОСЕ НАЈНЕОБИЧНИЈИ ЛЕКАРСКИ ПОМОЋНИЦИ. БРЗО, БЕСПЛАТНО И – БЕЗ ГРЕШКЕ.

Осам је сати ујутру. Зима. Нормандијски градић Авранш са једва десетак хиљада становника, већином занатлија, трговаца, чиновника. Од крупније индустрије само фабрика кекса. За Авранш нико никад не би чуо да у другом светском рату, после искрцавања у Нормандији, Американци које је предводио генерал Патон, управо овде нису августа 1944. године пробили немачки фронт. Однедавно, ово живописно место постало је чувено по својој болници, тачније одличној лабораторији која опслужује читав округ од 128.000 становника, а запошљава, између осталог, педесетак необичних службеника: јато белих голубова писмоноша!

Идеја енглеска – систем француски

Голубарник је подигнут одмах уз болничку зграду. Сада је око осветљеног кавеза гужва. Почиње радни дан: у велики дрвени сандук пребачено је двадесетак голубова по које је малочас стигао аутомобил. Правац – болница у Гранвилу који је удаљен тридесетак километара. То је познато летовалиште на обали Ламанша, с луком, тврђавом, рибарском флотом. Веће је од Авранша, али нема тако добро опремљену лабораторију за прецизне биохемијске анализе. Пре но што је уведен „крилати систем", у хитним случајевима аутомобил је ишао из Гранвила у Авранш и натраг само за једну епрувету што је било прескупо. А онда се у глави шефа лабораторије Анафа родила идеја.

– Управо сам се био вратио из Велике Британије где сам чуо за сличан покушај и уопште много научио о голубовима-писмоношама, њиховој непогрешивој оријентацији, издржљивости – могу да прелете и преко хиљаду километара без одмора – о томе како су многи у првом светском рату одликовани за заслуге... Сетио сам се тада болничког службеника чика-Анрија који је већ двадесетак година страствен голубар. С њим је све ишло лако, он је одушевљено прихватио идеју, али требало је добити одобрење од болничке администрације, односно Министарства здравља. Коначно смо имали све папире, могли смо да прећемо на организацију посла. Ту нам је највише помогло Друштво голубара Француске од кога смо добили сву техничку помоћ, од плана за голубарник до расних голубова с комплетним инструкцијама за обуку летача, узлетање, враћање на место.

Од једног локалног занатлије наручили смо модел специјалне футроле од пластичне масе, разрадили систем како да се затвори и на крају причврсти за птицу. У октобру 1981. могли смо да кренемо на посао, а данас слободно можемо да тврдимо да голубови раде брже, сигурније и јевтиније него док се крв превозила аутомобилима. Само прошле године уштедели смо пола милиона франака (око 700 милиона старих динара). Све захваљујући пернатим болничарима.

Са пола доручка

Сваког јутра, дакле, аутомобил одвезе двадесетак белих летача до болнице у Гранвилу где је за њих подигнут голубарник нешто мањи од оног у Авраншу. Док прелазе из сандука у кавез, чувар добро пази да му неки не умакне јер би одмах полетео у Авранш, у ваздушној линији удаљен петнаестак километара. Тајна је у томе што ови голубови никад ујутру не добију пуну порцију за доручак јер кад су накључкани показују мање воље да се врате кући.

Само неколико минута пошто су стигли на посао предстоји им прво узлетање. Пошто им је око врата и испод пазуха везан драгоцен „товар" у наранџастој футроли, у којој је смештена мини епрувета са 2 милилитра крви коју треба прегледати, два голуба су узлетела. Увек обавезно два за случај да један залута, изгуби се или страда. И наранџаста боја врећице која флуоресцира је мера сигурности да неки ловац не би случајно погрешио и потегао пушку. До данас се, међутим, ниједном није догодило да голубови оману...

Док прва смена голубова лети ка Авраншу, група новинара која је желела да провери ефикасност крилате нормандијске поште, кола ма је кренула истим путем, али кад су после двадесетак минута стигли, голубови су већ не само били ту, већ је са њих скинута „опрема" и крв послата у лабораторију на анализу. Летачи су добили свој заслужени други део доручка...

Чекам док се не врате

То што за пуних пет година откад је уведена голубија пошта над Нормандијом ова служба ради беспрекорно, највише је заслужан Анри Омон, 60-годишњи пензионер, некад запослен у болници, који данас добровољно брине о голубовима. Већ од 7 часова и 30 минута ујутру он је ту: чисти кавезе, сипа им свежу воду, дели зрневље. Док је он крај птица, нема потребе да затвара врата голубарника, животиње неће ни покушати да побегну, а дозвољавају му да их узима у руке кад хоће.

Анри Омон ради у голубијој пошти седам дана у недељи. Тражили су му замену, али на конкурс се нико није јавио.

– Кажу: пљав посао! А за мене нема ништа лепше од овог што радим. И кад је највећа зима ја седнем на овај велики камен и кад ми јаве из Гранвила да су узлетели чекам, зурим у небо. Кад видим да се врапци на телевизијској антени узнемире, знам: моји голубови нису далеко.

Два голуба се враћају, праве кругове изнад глава новинара оклевајући јер су ту „уљези". На крају улазе у голубарник, Анри их „испреже" и, извињавајући се, одлази да однесе епрувете у лабораторију. Уз бочицу је и порука да се ради о превремено рођеној беби. Треба пожурити.

Голубови су обавили свој задатак, остало треба да учини наука.

В. Милићевић

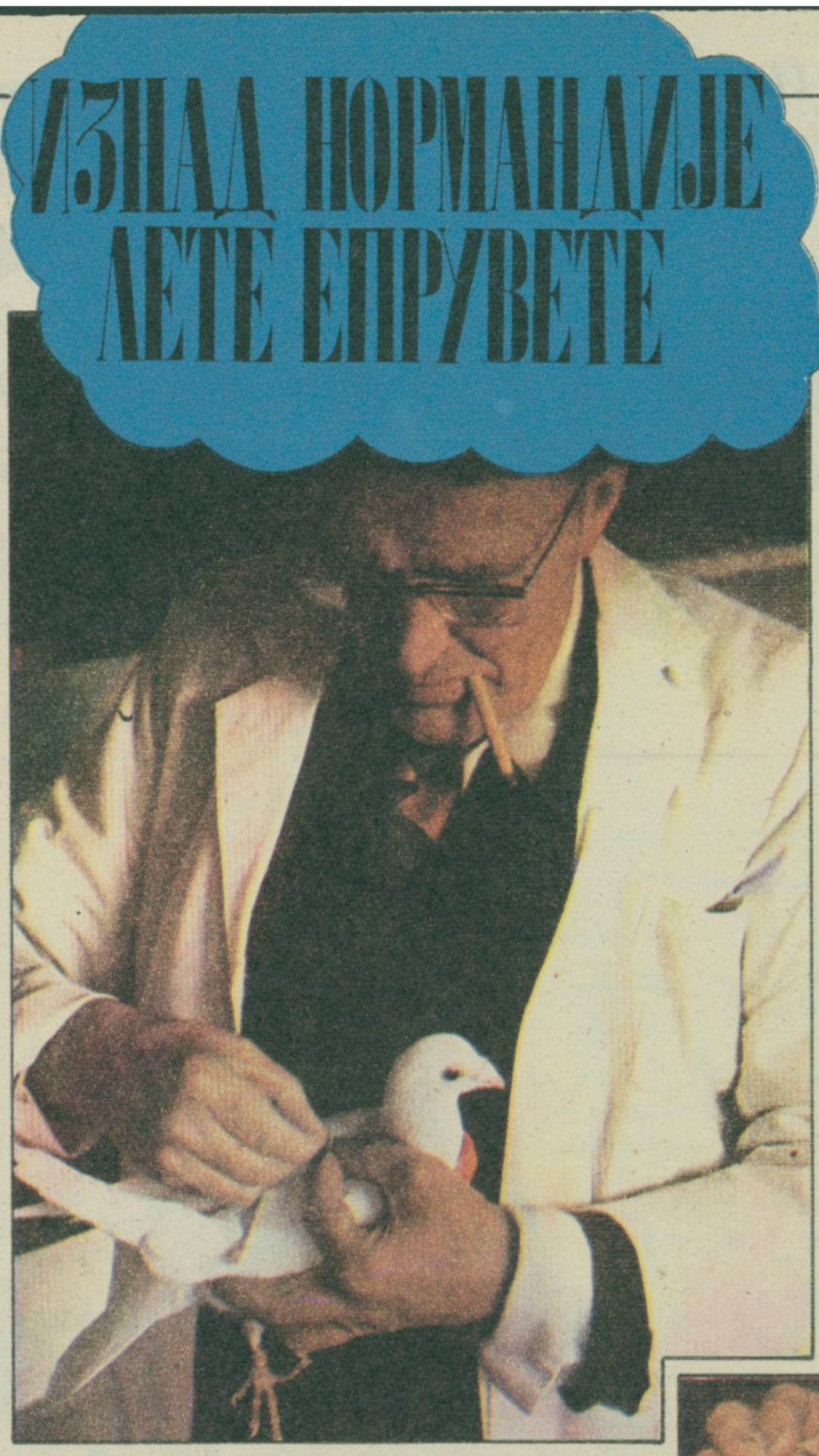

Анри Омон, најзаслужнији што голубија пошта функционише без грешке. Дневно ове паметне птице пренесу просечно осам до десет епрувета. Сигурности ради узорак крви се обавезно ставља у две бочице које се прикаче за два голуба, који полете у исто време.

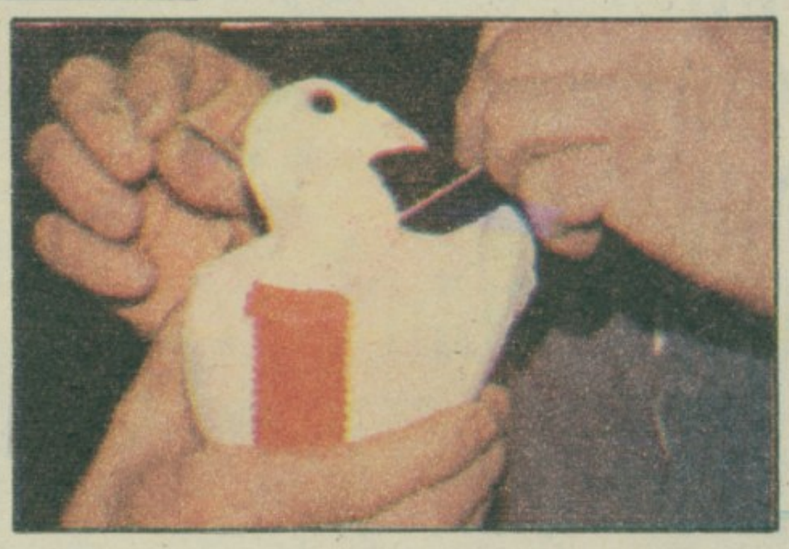

Последње припреме пред узлетање. Наранџаста флуоресцентна врећица везује се врпцама око врата и испод крила тако да не смета птицама док лете. Ускоро ће овакву пошту увести болница на острву Је за везу са копном у Ла рош-сир Јону, у Баскијском заливу.

ШИНИЧИ ХОШИ

ЂАВОЉИ ПОРЕЗНИК

ЗЕМЉАНИ СУ НАПИСАЛИ ПОРУКУ: „НЕ ЗНАМО КОЈА ЈЕ ПЛАНЕТА ПОСЛАЛА ОВАЈ БРОД, АЛИ ЗАХВАЉУЈУЋИ ТОМЕ МИ СМО МНОГО ПРОПАТИЛИ”.

фантастика

Једнога дана некакав неидентификовани летећи објекат стигао је из свемира и спустио се на Земљу. Људи су га окружили и посматрали са пристојне удаљености. Сматрали су да би можда било опасно прићи му сувише близу, мада нису могли да га виде сасвим јасно са такве удаљености.

– Кладим се да ће неко свемирско створење изаћи кроз који тренутак – рече неко. И многи други мислили су то исто. Али ништа није излазило, мада су чекали и чекали.

Посматран пажљиво кроз дурбин, објекат је био готово округао по облику и имао је око десет метара у пречнику. На њему није било ничега што би личило на прозор или врата. Био је без икаквих особених карактеристика, изузимајући једно место где је штрчала некаква цев, нешто слично малом оцаку.

– Чему ли служи она цев?

– Ко то зна?

Али ускоро је из цеви почела да одјекује некаква бука, непријатна и дисонантна, као кад стружете ножем о стакло. Већ и само слушање те буке ишло је на живце.

Онда су схватили да, осим буке, цев избацује и некакав смрад. Смрад је био толико одвратан да је изазивао муку у стомаку и терао на повраћање.

Људи који су направили круг око објекта повукоше се мало. Било је немогуће истовремено држати уши зачепљене и стискати нос.

– Каква страшна ствар! Зашто ли су је послали на Земљу?

– Ко зна! Пре него што то откријемо, мораћемо некако да зауставимо ту буку и смрад!

Као што се и могло очекивати, експерти са свих подручја ујединили су своје снаге и усредсредили се на објекат. Опскрбљени опремом за зашти-

ту од буке и смрада, опрезно су се приближили објекту.

Најпре су покушали да успоставе контакт са створењем које се можда налазило унутра. Али није било никаквог одговора. Чинило се да у свемирском броду нема никог живог.

Схватили су да ће морати сами да зачепе цев и то споља. Покушали су да је затворе некаквим запушачем, па гумом, а затим и пластиком. Али ништа није деловало. Све што би ставили у цев ускоро је бивало избачено. Било је немогуће зачепити тај отвор.

Златом против смрада

Видећи како ствари стоје, одлучили су да униште читав објекат. Међутим, чак ни најтврђе бушилице нису могле да га пробију. Покушали су и са свим врстама експлозива, опет без икаквог успеха. Чинило се да је начињен од неког веома тврдог метала. Покушали су да убаце експлозив у цев, али овај је напросто бивао избачен не причинивши никакву штету.

Онда су ископали једну рупу у тлу и сахранили га у њу, али он се преко ноћи поново појавио на површини. Покушали су да га потопе у океан, али он се напросто докотрљао натраг на место где је атерирао. Показало се да му људска цивилизација није дорасла: његове могућности биле су на вишем нивоу.

У међувремену објекат је наставио да избацује ону непријатну буку и одвратан смрад, загађујући све шире и шире подручје.

– Она бука постаје све гласнија.

– А онај смрад све гаднији. Бежимо одавде!

Људи су постепено морали да беже све даље и даље од објекта. Подручје неподобно за људске насеобине около њега постојало је све шире и шире. Ако би се то наставило, људи би били отерани са Земље. Напросто, морали су да зачепе ону цев што је могуће пре.

Надлежне особе журно су изводиле многе експерименте. Покушали су да зачепе цев стаклом, али то није имало дејства. Затим су покушали са челиком, опет без резултата. На крају, из чистог очајања, покушали су да је напуне златом.

И, гле, тог истог тренутка, бука и смрад који су изазвали толике невоље одједном престадоше. Приликом свих претходних покушаја цев је избацивала сваку ствар којом су људи покушавали да је зачепе, али злато је остајало у њој.

– Изгледа да смо је зачепили.

– То нас доста кошта, али исплатило се.

Међутим, предах је био краткотрајан. Недељу дана касније бука и смрад поново су отпочели. Немајући куд, људи су цев опет напунили златом. Али после недељу дана све се наставило по старом.

– Ово је збиља страшно! Машина која једе злато!

– Зашто су нам је послали? Какво смо зло ми Земљани нанели било коме у свемиру? То је нечувено!

– Не изгледа вероватно да би онај ко је био довољно бистар да направи овакву ствар послао овамо ту своју рукотворину омашком. То је намерна завера да се опљачка богатство Земље.

– Значи да се налазимо у шакама неких злих створења, зар не? Колико ли ће дуго потрајати ова разбојничка пљачка?

Сви су били бесни и жалили су се у сав глас. Али ништа нису могли да учине. Објекат је напросто остајао да стоји тамо где се налазио, емитујући своју непријатну буку и одвратан смрад сем уколико не би повремено био кључан златом. Немајући другог избора, људи су наставили да сипају злато у цев, плачући.

Прошла је читава година. Онда је једног дана необична летелица почела лако да подрхтава, као да се спремала да узлети. То је опазио један од надлежних функционера који су се затекли у близини. Брзо је набавио мало боје и четку и исписао на објекту следећу поруку:

„Не знам која је планета послала овај ђавољи изум, али, захваљујући вама, ми Земљани много смо пропатили".

Није знао да ли ће бића која су послала ову ствар разумети или неће, али морао је напросто да искали свој бес. Зар је једна високоцивилизована планета могла да учини овако нешто?

Објекат је узлетео са Земље и ишчезао на небу. Сви су одахнули са олакшањем. „Надамо се да овако нешто нећемо никада више видети", мислили су.

Али недуго после тога свемирски брод се вратио, као да је напросто однео злато на неко одредиште а онда одмах дошао натраг. Непријатна бука и одвратан смрад поново су почели да избијају из цеви.

Људи су са очајањем зурили у летелицу кад се спустила. Загледавши се пажљиво, опазили су да је нешто на њој исписано. Био је то одговор.

„Шта значе те ваше жалбе да је ово „ђавољи изум"? Ви људи са Земље почели сте да се отискујете у свемир, зар не? Ми смо се сагласили да сте израсли у једну потпуно развијену цивилизацију. То значи да и ви имате одговорност према Галаксији. А то значи да морате да плаћате порез. Ово је изум за убирање пореза. Молимо вас да то имате на уму и да порез плаћате уредно.

Секторски биро 254 Управе за порезе
Одсек за убирање пореза
Галактичка агенција Управе за порезе

Илустровао Михаило Ђоковић Тикало

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

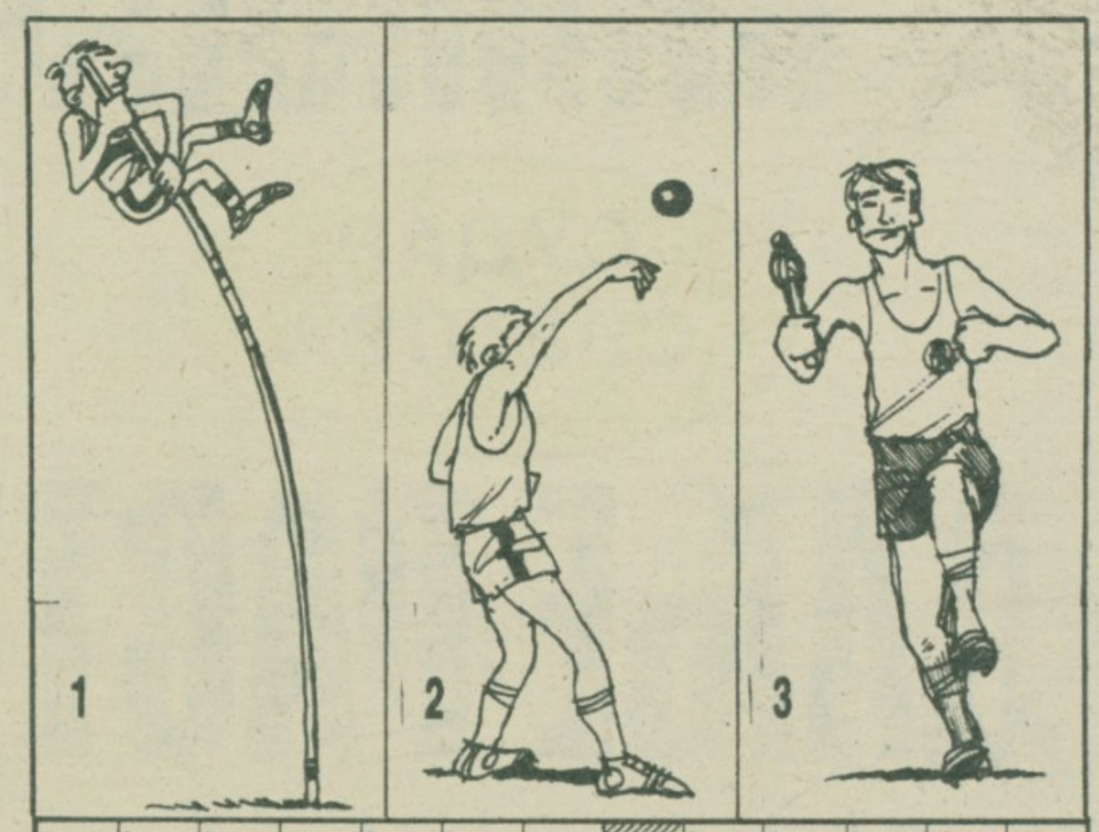

1 б	2 а	3 р	4 а	5 к	6 а			7 ц	8 ш	9 а	10 т	11 о
12 а	к	а	т	о	л		13 р	а	т	л	ц	к
14 ц	е	т	и	в	а	15 к	и		16 а	т	т	а
17 л	м	о	и	м	т	е		18 а	ф	м	о	н
19 в	и	в	а		20 е	л		21 х	е	н	р	и
22 е	ђ	а		23 т	р	а	24 к	а	т	а		т
25 к	а	н	26 о	н	и		27 ц	ђ	а	ц	28 м	
е		29 е	р	о	ж	30 и	ђ	а			31 ж	32 т
33 т	34 т			35 м	а	т			36 и	37 н		л
38 ђ	ц	39 к		40 а	л	о	н		41 к	а	42 т	а
43 е	г	о	44 л					45 с	а	в	о	н
	46 с	к	о	47 к	48 с	49 и	о	т	к	о	м	
50 о	к	о	л	и	н	а		51 р	а	д	а	52 р
53 р	а	с	а	д	и	т	и		54 в	и	н	о

ВОДОРАВНО: 1) врста тканине од кострети и вуне или камиље длаке, 7) које има велике уши, 12) стручњак за анатомију, 13) источњачка посластица, 14) становници града у Црној Гори, 16) врста корова, бурјан, 17) окаменотине једне изумрле врсте главоножаца, 18) мак (стр.), 19) оранице, 20) шпански сликар, Греко, 21) име америчког филмског глумца, Фонда, 22) ноћна птица, 23) артиљеријски метак, 25) дубока, стрмо урезана речна долина, сутеска (мн.), 27) мајчин брат (мн.), 29) разарање Земљине коре услед деловања воде, 31) скраћеница за задња пошта, 33) четврто и 22. слово ћирилице, 35) складиште, дућан, 38) врста поврћа, 40) староегипатско божанство, 41) женско име од миља, Катарина, 43) име глумца Флина, 45) наш композитор и диригент, Драгутин, 46) види слику 1, 50) подручје око неког места, 51) радиолокатор, 53) посадити биљке, 54) алкохолно пиће.

УСПРАВНО: 1) види слику 2, 2) малокрвност, 3) вођење рата, 4) главни град Грчке, 5) врста једнокопитара, сисари, 6) аматерство, непрофесионализам, 7) узвик негодовања, 8) види слику 3, 9) војник у планинској јединици, 10) старатељ, скрбник, 11) суд од оке,оканица, 13) аутомобилска ознака за Ријеку, 15) име италијанске певачице Пици, 18) становник Ахаје, 23) мудра изрека, сентенција, 24) невесео, сетан, 26) скраћеница државе Орегон, 28) предлог, 30) француски књижевник, Виктор, 32) нацрт, пројект, 34) евро-азијска држава, 36) било какав, ,37) цитати, 39) плод тропске палме, 42) холандски шахист, Јан, 44) надимак народног хероја Иве Рибара, 45) скраћеница за страницу у књизи, 47) енглески драмски писац, Томас, 48) снови, 49) победа у шаху, 50) град чаробњака, 52) грчко слово.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА
Осмосмерни мозаик је био с коначним решењем.

ХИМАЛАЈИ СУДАР СВЕТОВА И ДАЉЕ РАСТУ!

НАЈВЕЋИ ТЕКТОНСКИ ПОТРЕС НА НАШОЈ ПЛАНЕТИ ТРАЈЕ И ДАНАС, А ПОЧЕО ЈЕ ПРЕ ПЕДЕСЕТ МИЛИОНА ГОДИНА.

Висораван Тибет је највиши и најмасовнији „комад" на целом рељефу Земље – његова површина од два и по милиона квадратних километара равна је целој Западној Европи, а просечна висина му прелази Алпе. Само то поређење и не би било занимљиво да Тибет није кључ геолошке тајне настанка највећег планинског ланца на свету – тајне са које је одигнут само крајичак вела. Пре пет-шест година научници са запада почели су да хрле у овај део света, после паузе од осамдесетак година. И кинески геолози са своје стране посветили су пажњу слојевима тибетанског тла па се тако баш у последњих неколико година открило много занимљивог.

Збрисана мирна обала

На пример, тешко је и замислити да су пуста и непрегледна пространства Тибета на којима стада јакова делују као тачкице, данас шибана леденим ветровима – некада била морска обала!

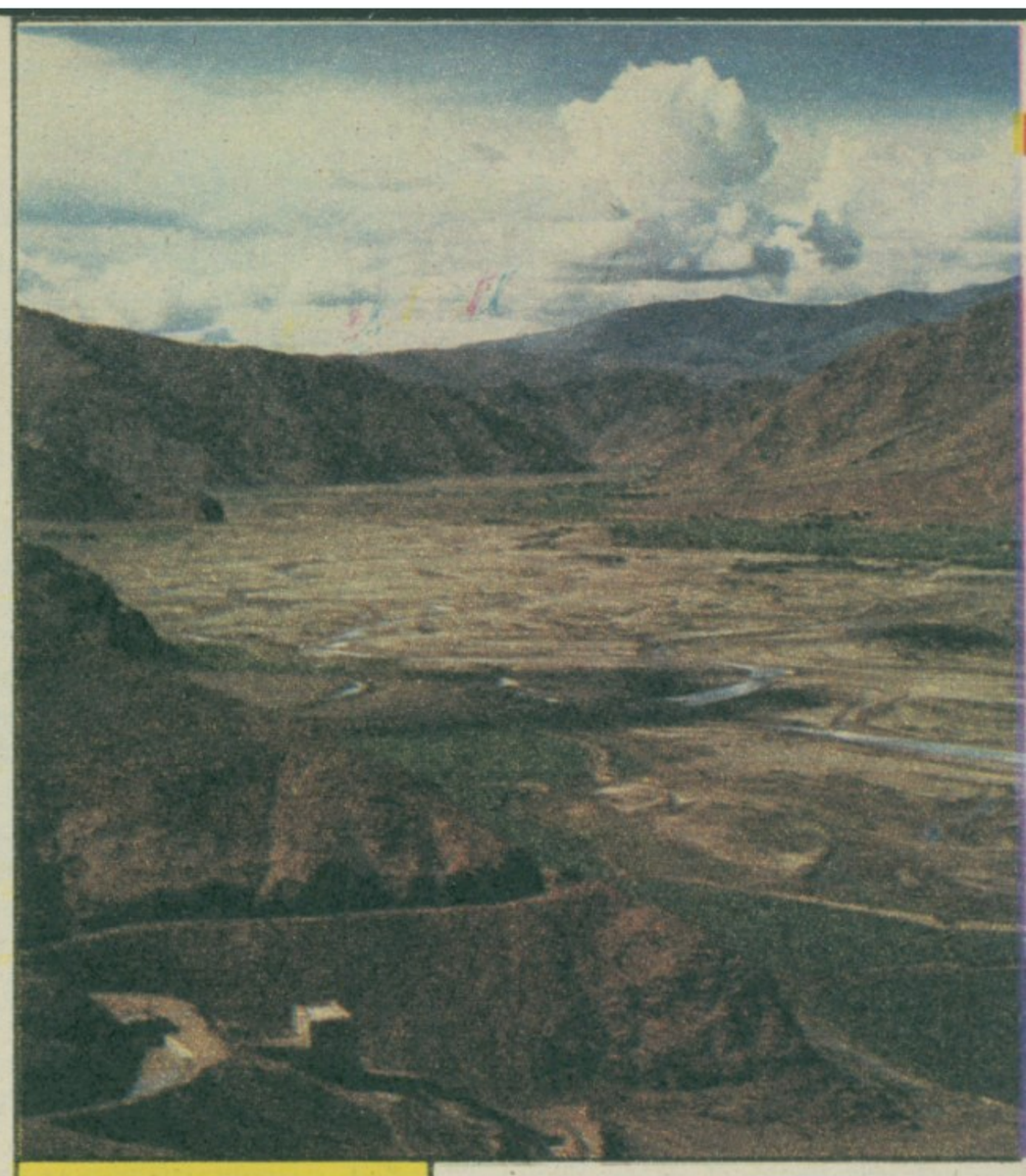

Природна граница између Индије и Кине је река Јарлунг Цанг По чији се ток поклапа са линијом судара.

Некада... пре педесет и више милиона година. Била је то обала океана Тетиса, прекривена бујним зеленилом, бојама и мирисима топлих поднебља. Владала је тропска клима. Неколико река лењо су ваљале своје воде пуне песка пут океана.

У једном тренутку догодила се катаклизма која је заувек збрисала тај природни склад: континент који се налазио на јужној Земљиној полулопти, понесен ерупцијом снаге из утробе Планете, свом силином је тресну у Тибет и зарио се испод њега! Тако

ПЕЗ® 100+1 НАГРАДА СВАКОГ МЕСЕЦА

Само за чланове ПЕЗ клуба!

1 пут месечно – **1 СУПЕР НАГРАДА**
и 100 других награда

Постаћеш и ти пријатељ ПЕЗ-а и члан ПЕЗ клуба кад пошаљеш 5 омота ПЕЗ бомбона.

ПЕЗ ПОЗДРАВЉА СВОЈЕ ПРИЈАТЕЉЕ!

Испуњен купон пошаљи на адресу:
ПЕЗ ПРИЈАТЕЉ 61110 ЉУБЉАНА, пп. 38

Купон испуни штампаним словима, исеци и налепи на дописницу

Презиме и име

Улица и кућни број

Пошт. број и место становања

датум рођења

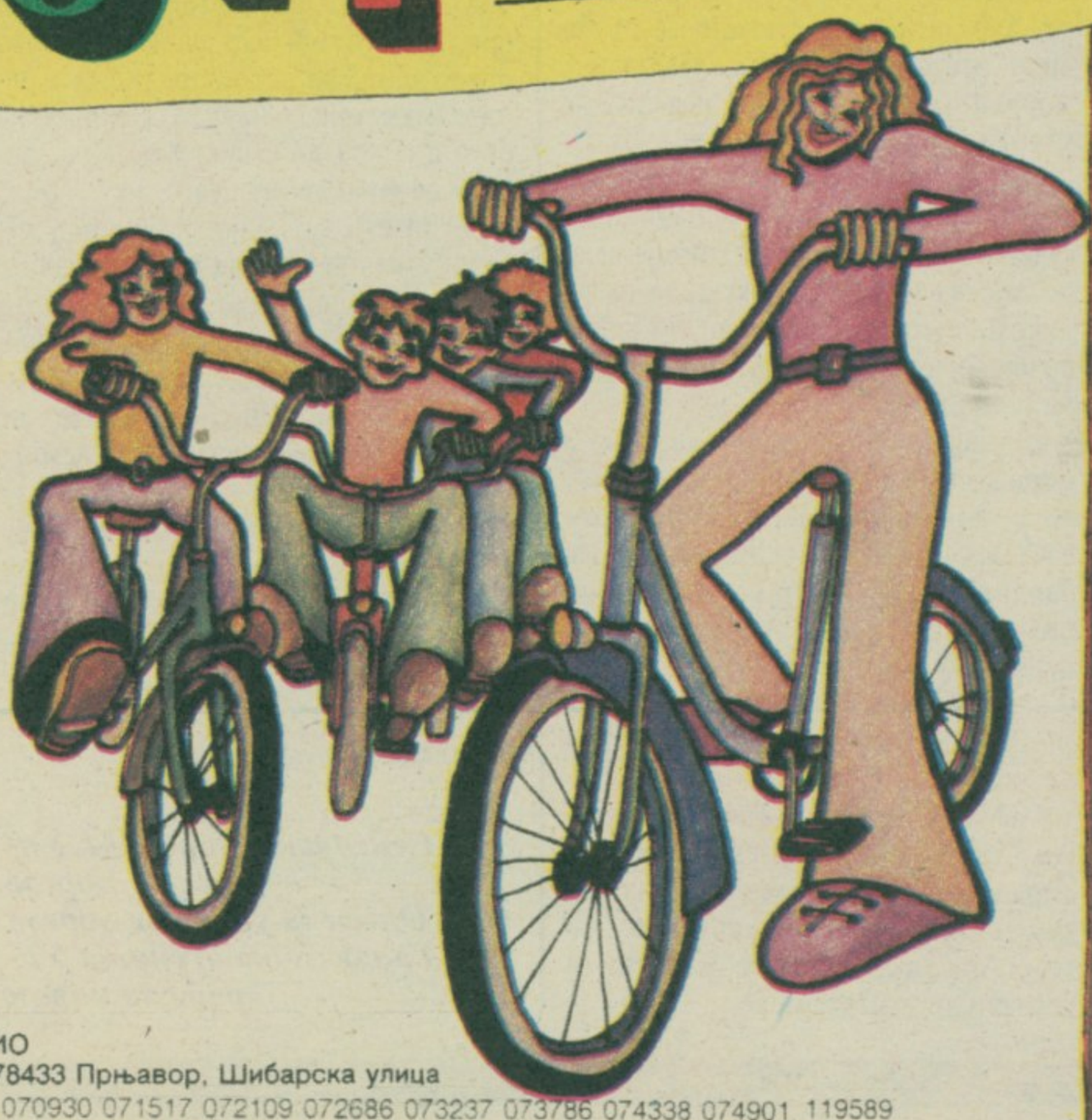

СУПЕР НАГРАДУ ЈЕ ДОБИО
118440 Видић Братислав, 78433 Прњавор, Шибарска улица

064629 065216 065809 066386 066937 067486 068038 068601 069187 069758 070345 070930 071517 072109 072686 073237 073786 074338 074901 119589
075487 076058 076645 077230 077817 078409 078986 079537 080086 080638 081201 081787 082358 082945 083530 084117 084709 085286 085837 120160
086386 086938 087501 088087 088658 089245 089830 090417 091009 091586 092137 092686 093238 093801 094387 094958 095546 096131 096718 120747
097310 097887 098438 098987 099539 100102 100688 101259 101846 102431 103018 103610 104187 104738 105287 105839 106402 106988 107559 121332
108146 108731 109318 109910 110487 111038 111587 112139 112702 113288 113859 114447 115032 115619 116211 116788 117339 117888 119003 121919

Индија је погурала Тибет неких две хиљаде километара на север.

је настао Индијски поткон-тинент.

Сигурно је да жестину тог судара никада нећемо моћи чак ни да замислимо, као ни ужасан прасак пуцања, ломљења и дробљења планинских масива, шикљање усијане магме и воде, бес Тетиса који је на једном свом делу „затрпан". Читави блокови стена одлетели су у небо и поново пали на Земљу... Неколико таквих гомила створило је највише и највеће планине данашњег света Хималаје.

А Тибет? Он се нашао на висини од преко четири хиљаде метара, ношен северним делом континента од којег је постала Индија. Силина ударца потиснула га је ни више ни мање него две хиљаде километара севернije него што је био.

Судар се одиграо пре педесет милиона година, што је само часак у вечности времена. Али, тај часак траје и дан-данас: није се смирило место катастрофе. Ово је област са изузетно много земљотреса, Тибет трепери као прут на ветру! Његова пространства ишарана су новим и старим пукотинама које, гледано из авиона, личе на ожиљке.

Тајна тропског коњића

Посебан је језик слојева тла са овог дела света, који на свој начин открива историјат катастрофе. Ови висови, по саставу стена некада су били морско дно. Оно се издигло кад се Индија зарила испод Тибета. Има још доказа за то. Поред фосила биљног и животињског света из тог времена, мерења тежине тла показују једну запањујућу чињеницу: требало би да тежина хималајског венца износи три хиљаде милијарди тона по километру. Међутим, она је равно милијарду пута – мања! То је зато што они дољи, заривени делови тла и даље потискују навише великом снагом.

Катастрофа, дакле, још траје. Овај део азијског копна и даље се неприметно повлачи према северу, а само место судара, Хималаји, расту!

Слојеви тла уносе и неке забуне. Ево једне: на Тибету су пронађени фосили хипариона, коњића нежне грађе који је уместо копита имао по три прста на ногама. Фосили су стари три милиона година. То крхко биће, тврде палеонтолози, није могло опстати на висини од четири хиљаде метара, дакле, Тибет се издигао тек касније. Геолози одговарају: немогуће, у тако кратком времену није се могла површина од два милиона квадратних километара попети на висину од четири хиљаде метара!

Ко је у праву?

За сада није могуће пресудити. Природа добро чува своје тајне и једино је извесно да ће требати још много времена и проучавања док се сасвим разоткрије прошлост планете Земље.

М. К.

Некада је индијски потконтинент био много издуженији. На овом цртежу види се како је текло спајање континента кроз милионе година.

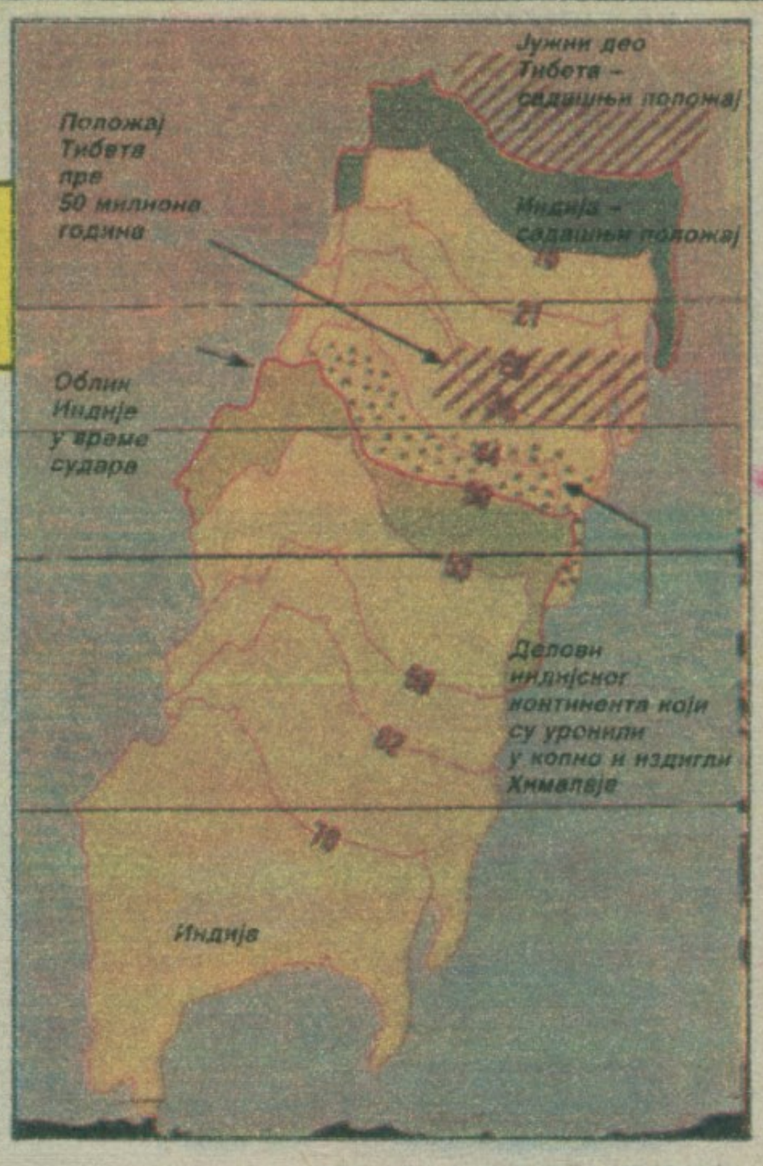

ШЕСТ МИЛЕНИЈУМА ЈЕДНЕ СЕКВОЈЕ

Које дрвеће најдуже живи?

РЕНАТА ФИЛИПОВИЋ
Отона Жупанчича 136
51000 Ријека

У теорији, најдуговечније су џиновске секвоје које могу достићи старост од 6000 година. Међутим, рекорд у дуговечности доскора је држао један бор из Стеновитих планина у САД. Кад је посечен 1969. године, по свему судећи био је стар око 4900 година. Наследио га је бор, назван метузалем, који већ 4600 година живи у Калифорнији на висини од 3050 м. Борови из Стеновитих планина имају чворновато стабло и прилично су ниски, највише 18 м. Истраживачи процењују да могу да живе и до 5500 година. Што се тиче најстаријих живих секвоја, старе су највише 3400 година.

НЕ БАЦАЈ ПРВЕ КУЧИЋЕ У ВОДУ!

Имам керушу која ће ускоро први пут да се ошteни. Тај догађај очекујем са великом радошћу, али и са зебњом јер сам од старијих људи чула да се први кучићи обавезно бацају у воду. Не бих желела да тако нанесем бол мојој миљеници као у познатој Јесењиновој „Песми о керуши". Шта да радим?

КАТАРИНА ЈОВАНОВИЋ
Слободе 86
37260 Варварин

По древном веровању словенских народа, први кучићи или мачићи морају да се баце у воду, јер

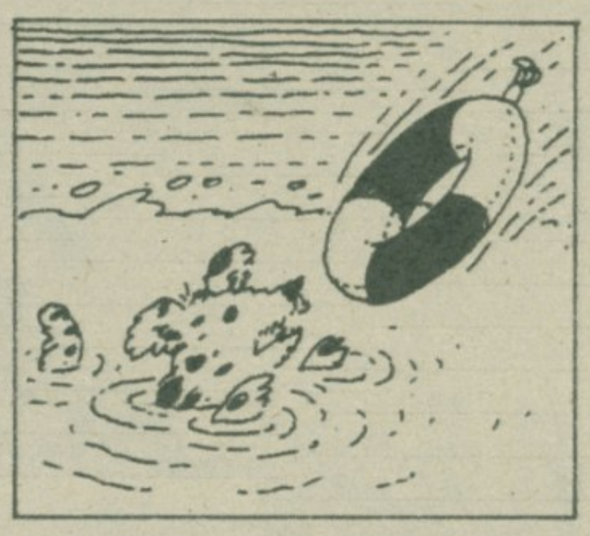

ће, остану ли живи, сигурно да побесне. Али, као и друге народне празновёрице, и ова је далеко од истине: кинолошки стручњаци тврде да и први млади могу да буду сасвим нормални. Због тога ти препоручујемо да не обраћаш пажњу на ово безразложно веровање.

НАРОДНА ФАНТАСТИКА

Забавник редовно објављује приче под сталним насловом фантастика. Ја их волим. Не умем сам да их пишем и зато вам шаљем једну народну фантастичну причу.

ЈОВАН ИЛИЋ
Црнотравска 11а
Београд 11000

КАД САМ БИО СТАР ЧОВЕК

Кад сам био у моје младо доба стар човек, а ја наумим да наберем крушака, па сам ишао, ишао, док не дођох до једне бресквe, погледам уз јабуку, попнем се на трешњу те наберем пуна њедра шљива. Али ето ти однекуд једног младог старца па почне викати на ме и псовати ме:

– Силази доле са те оскоруше док те није ђаво однео!

Ја га станем молити:

– Немој, чича, молим те да наберем мало ораха.

Но он се нађути и почне пузати к мени на дуд. Кад ја то видим, скочим са вишње и проспем пуно крило лешника. Он ти онда узме једну шибљику што је зову врљика, па ме почне тући. Но ја сам се бранио, и тако: час он на мене, час ја под њега, час врљика о мене, час ја о врљику, најпосле ја се отмем и опучим бежати, а он ти онда зграби нешто бело као угаљ, а округло као грабуља, и баци за мном и удари ме више колена у пету. Тада се разљутим као овца и почнем му претити:

– Но, но, чича, ако ти се само вратим, опет ћеш ти мене тући.

На то он потрча за мном, но ја прикупим све своје јунаштво и почнем бежати да га стигнем. И тако сам храбро бежао, све преко некаквих клада, и бежећи тако прескочим чичу. Дођем напослетку под једну врбу, а на том грму, на липи, једно гнездо пуно косића. Станем мислити како бих могао ухватити. Сетим се. Зажмурим добро да ме не виде, па се станем пењати уз глог. Када у гнездо завирим, али два утекоше, а једно малне ухватих. „Ето ти, помислим, какве сам среће". Па се одатле упутим те дођем до једне баре. Кад тамо, а оно лети јато дивљих свиња, а ја се онда сетим да имам код куће једну златну пушку на којој су карике све чистим рогозом увезане. Дођем с том пушком и видим исто јато дивљих патака, зажмурим добро и нанишаним. Пуче пушка, паде гуска, ја ти онда узмем тог голуба те однесем грлицу, а овамо то чворак, те одмах скувам кокош, па ставим на трпезу печену препелицу и онако гладан се примакнем те се сит нагрувам – проје и крцава пасуља.

РАТНИЦИ У РЕЗЕРВАТИМА

Да ли Апачи још постоје? Један мој друг тврди да ови Индијанци и сад живе, а ја да су уништени у ратовима против белаца. Ко је у праву?

ФРАЊО БРЕКАЛО
Маршала Тита 74
72240 Какањ

Апачи су индијанско племе из Северне Америке, које је раније живело на пространствима Аризоне, Тексаса, Новог Мексика и се-

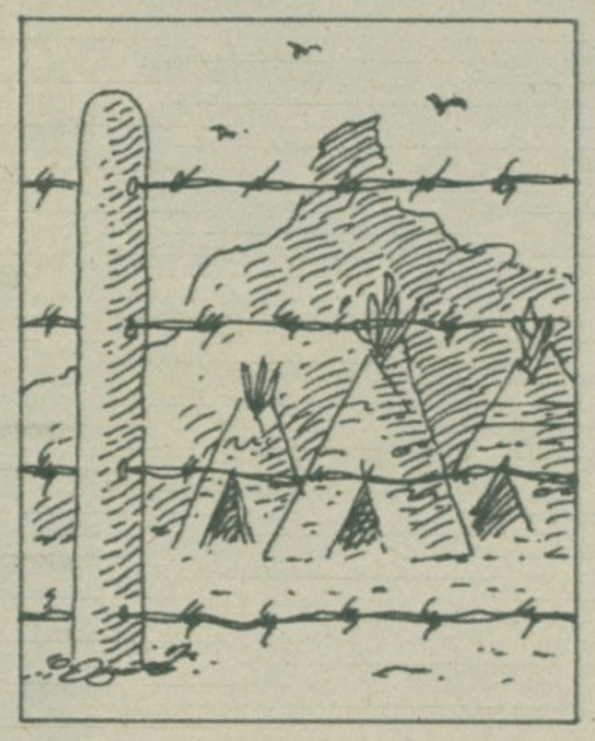

верног Мексика. Ово некада бројно и раширено племе, чувено по храбрости, годинама се упорно борило против белих освајача, нарочито под вођством славног поглавице Кочиза у другој половини 19. века. Међутим, белци су били моћнији: Апачи су коначно поражени и већином истребљени у борбама 1886. године. Судбина ових широм света познатих ратника сигурно не може да служи на част људима који су колтом и винчестерком заузели њихову земљу и ловишта: данас Апача има свега око 6500 и живе у резерватима у Аризони и Новом Мексику. Њихово јунаштво и слобода живе још само у легендама и вестернима.

МЛАД, А НАЈСТАРИЈИ

Кад се појавио први број „Политикиног забавника" и ко га је „измислио"?

ГОРДАНА ПОПОВИЋ
Цара Душана 22
11080 Земун

Први број „Политикиног забавника" појавио се у уторак 28. фебруара 1939, дакле пре 47 година. Све до избијања другог светског рата и окупације наше земље, „Забавник" је излазио два пута недељно и цена му је била – један динар. Основала га је група искусних и познатих новинара „Политике".

Почетком 1952. године, тачније 5. јануара, „Политикин забавник" је поново почео да излази. После дневних новина „Политика", „Забавник" је најстарије издање ове новинске куће.

ТРАЖИМО ПРИЈАТЕЉЕ

Гордана Поповић, Шилерова 88, 11080 Земун – има 11 година, воли рок музику и дописивање, сакупља постере и папирне луткице.

Стојан Малуцков, Булевар Вељка Влаховића 39/30, 23000 Зрењанин – има 15 година, воли рок музику, сакупља значке, налепнице са цртежима, воли спорт и научну фантастику.

Јелена Костадиновић, Косте Рацина бб, 19350 Књажевац – има 11 година, сакупља постере и сличице певача и салвете.

Анес Радић, Мајеровица бб, 58450 Хвар – има 12 година, сакупља папирнате луткице и украсна писма.

Јелена Тркуља, Вијенац Републике 3/3, 54500 Валпово – има 15 година, воли све што воле млади.

ТЕХНИКА + ТЕХНИКА + БУБКА = РЕКОРД

Задивљен сам скоковима Сергеја Бубке, светског рекордера у скоку мотком. Зато ме занима од чега је направљен реквизит којим се користи овај шампион.

МАРКО БАРОВИЋ
Шавничка 7
81000 Титоград

Тврдећи да игре, односно спорт, „развијају срчаност, омогућују душевно доживљавање и стварају услове за добар живот", немачки педагог Јохан Бернард Базедов први је детаљније описао скок мотком још 1774, дакле пре 212 година. Наравно, овај наставник није могао ни да сања да ће се човек управо у скоку мотком, једној од најтежих и најсложенијих атлетских дисциплина, винути до таквих висина какве је досегао Сергеј Бубка, по многим мишљењима највећи спортиста данашњице.

Међутим, и мотка и техника скока доживели су за ова два века велику (р)еволуцију. Док се некад скакало примитивним моткама од јасена, кедра, смрче, бора или брезе и упрошћеном техником, данас се скокови „небу под облаке" изводе помоћу мотки од специјалних стаклених влакана, такозваног плексигласа, чија еластичност омогућава скакачу да се вине веома високо. Али, иако на конструкцији и испитивању стаклених мотки раде врхунски индустријски и спортски стручњаци, сам овај реквизит не би ни једном тако врхунском спортисти какав је Сергеј Бубка омогућио да прошле године скочи шест метара! Јер, добар скакач мора да има брзину спринтера, снагу бацача кугле или кладива, гипкост и окретност гимнастичара, а уз све ово и савладану технику скакања. Скакач мотком тренира преко целе године, без одмора, а ове тешке свакодневне вежбе састоје се, поред осталог, и од елемената гимнастике, атлетике, одбојке, кошарке, трчања на скијама, клизања на леду, дизања тегова итд. Тек кад у себи сједини изузетну снагу и технику, уз изврсну психичку стабилност, скакач може да искористи велике предности стаклене мотке, за што је најбољи пример управо Сергеј Бубка. Треба да се напомене да о сваком детаљу тела и живота једног оваквог шампиона брине бројан и разнолик тим врхунских стручњака. Сигурно је да без њихове помоћи овај велики спортиста не би постизао резултате којима задивљује свет, али је за све ипак најзаслужнији он сам: иза сваког скока и рекорда су дани мукотрпног тренинга.

ИЗУМ ЕКИПЕ ДОКТОРА КАРОТЕРА

Данашњи живот тешко може да се замисли без најлона, па ме интересује ко га је и када пронашао.

ЈАСМИНА ОМЕРОВИЋ
Ужичка 10
75000 Тузла

Чврсто вештачко влакно или најлон, значајна замена разних природних влакана као што су вуна, свила, конопља и сл., пронађено је 28. октобра 1928. у САД. Истраживачком екипом руководио је др Волс Каротер, а прва практична примена најлона била је у изради падобрана.

После незапамћеног успеха књиге
ЛИЧНИ КОМПЈУТЕР
– 20000 продатих примерака за 18 месеци
– исти аутори издали су:

ПРОГРАМИРАЊЕ ЗА ПОЧЕТАК

Приручник заснован на два принципа:

1 СВЕ У ЈЕДНОЈ КЊИЗИ: ПЗП

СВЕ У ЈЕДНОЈ КЊИЗИ

– Увод у рачунску логику
– Алгоритам и како се прави
– Правила програмирања
– **БАСИЦ** – универзалне наредбе за Рад на свим микрорачунарима, са програмима
– упознајте **PASCAL, FORTRAN, LISP, APL, LOGO, FORTH** упоређење са **BASIC**-ом.
– **УПОРЕДНЕ ТАБЕЛЕ BASIC-а ЗА: SPECTRUM, COMMODORE 64, ГАЛАКСИЈУ, TRS 80, BBC.**
МАШИНСКИ ЈЕЗИК – Програмирајте свој **COMMODORE, SPECTRUM, APLE, ORIC, BBC, ГАЛАКСИЈУ.**
ГОТОВИ ПРОГРАМИ ЗА: CBM 64 I SPECTRUM.

2 НАЈЈЕВТИНИЈА КЊИГА: ПЗП
На 128 страна
17x24 cm,
с обзиром на обим и садржај,
ПЗП нема такмаца.

Поручите одмах (пола тиража већ је продато у претплати) платићете кад ПЗП стигне на вашу адресу.

НАРУЏБЕНИЦА (попуњавати штампаним словима)

Овим неопозиво наручујем ☐☐ примерака књиге ПРОГРАМИРАЊЕ ЗА ПОЧЕТАК у ауторском издању КОРИСНЕ КЊИГЕ по цени од 1.490 дин. за примерак. Књигу ћу платити поузећем.

ПРЕЗИМЕ ☐☐☐

Прочитај, проскитај

ВИДЕО-ПАЛЧИЋ: И ТО ЈЕ КАМЕРА!

Свет је почетком ове године добио најмању (за сада) видео камеру. Направили су је стручњаци фирме „Тошиба" из Јапана. Камера је прилагођена за снимање у боји. Може да се користи за читање ситних текстова. слова увећана излазе на телевизијском екрану. а кажу да је још одлична замена за зубарско огледалце.

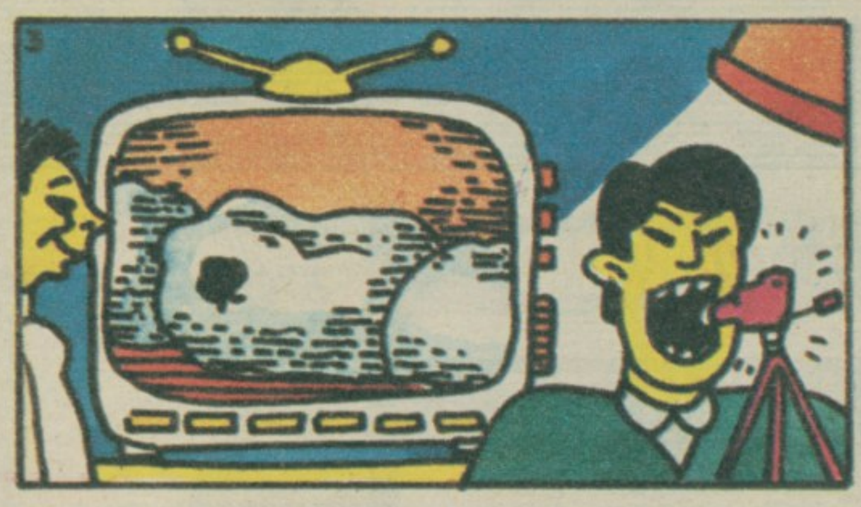

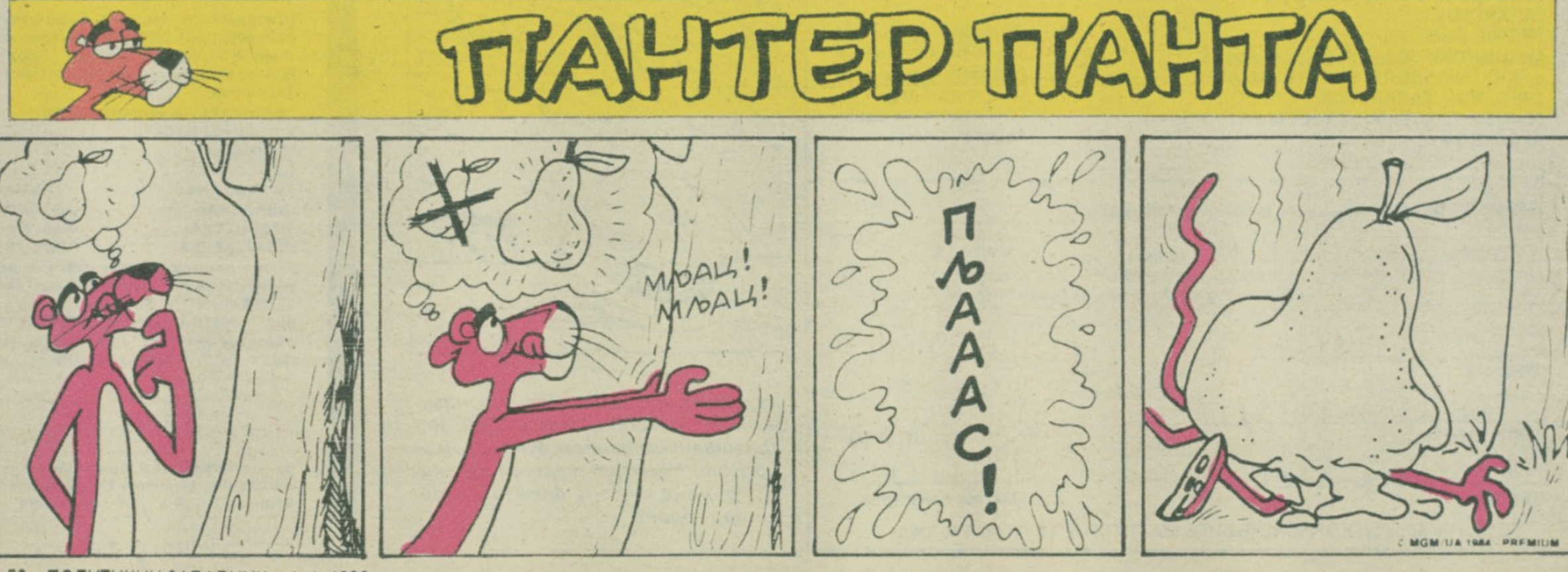

КИЛОБАЈТ У РИБЉОЈ ЧОРБИ

ЗАБАВНИКОВ КВИЗ

Уколико желите да проверите своје опште знање, покушајте да одговорите на ових тринаест питања. Пазите! За свако питање дали смо по три одговора од којих је само један тачан. Ако тачно одговорите на сва питања, честитамо. Одговоре, ипак, проверите у дну стране, можда ћете ту наћи и нешто што нисте знали.

1. **Прва подземна железница, или метро, изграђена је у Лондону 1863. године, а друга је направљена у:**
   а) Будимпешти
   б) Паризу
   в) Њујорку

2. **Претеча гудачког инструмента виолончела је:**
   а) виолина
   б) виолета
   в) виола да гамба

3. **Дело „Сексуална револуција" написао је психијатар и психолог:**
   а) Сигмунд Фројд
   б) Карл Јунг
   в) Вилхелм Рајх

4. **Петобој или пентатлон је спортско такмичење које обухвата следеће дисциплине:**
   а) јахање, мачевање, гађање, пливање и трчање у природи
   б) трчање у природи, бацање копља, бацање диска, скок удаљ и рвање
   в) јахање, гађање, скок увис, пливање и бацање кладива

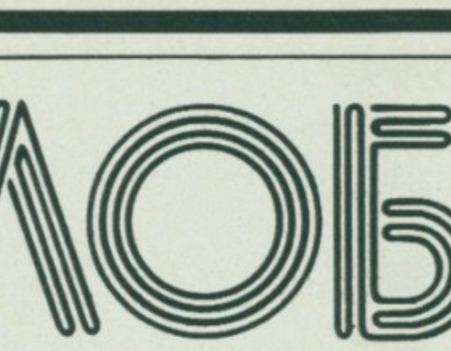

5. **Ко је први измерио обим Земље:**
   а) Еуклид
   б) Ератостен
   в) Птоломеј

6. **У кући се слави рођендан и званице се окупљају око торте. У том часу у собу улазе нови гости: још два оца и два сина. За колико се повећао број присутних особа:**
   а) 3
   б) 5
   в) 6

7. **Човек сам и ништа људско није ми туђе (Homo sum: humani nihil a me alienum puto) рекао је:**
   а) Карл Маркс
   б) Публије Теренције
   в) Фридрих Ниче

8. **Ламанш, који Велику Британију дели од европског континента, зове се још и:**
   а) Француски канал
   б) Холандски канал
   в) Енглески канал

9. **Маслина је у грчкој митологији посвећена богињи:**
   а) Афродити
   б) Атени
   в) Артемиди

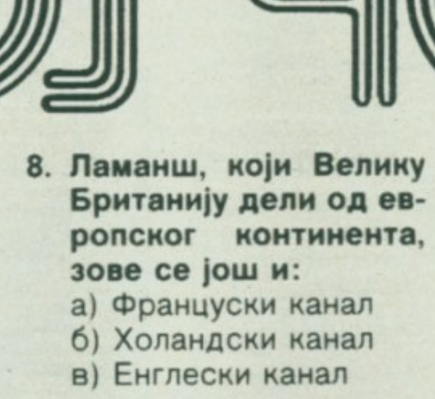

10. **Песма „Немој да идеш мојом улицом" изводи група:**
    а) Хладна браћа
    б) Бајага и инструктори
    в) Рибља чорба

11. **Совјетски глумац, један од најбољих Хамлета, познат и по сатиричним песмама од којих неке пева пратећи са гитаром, зове се:**
    а) Владимир Мајаковски
    б) Владимир Висоцки
    в) Владимир Набоков

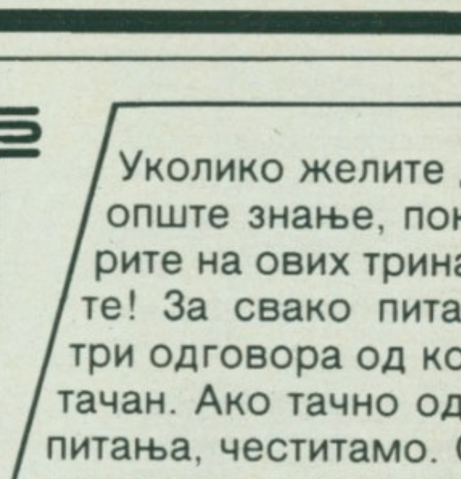

12. **Колико бајта има један килобајт:**
    а) 1024
    б) 1000
    в) 890

13. **Звезда најближа Земљи је:**
    а) Вега (у сазвежђу Лире)
    б) Ригел (у сазвежђу Ориона)
    в) Проксима Центаури (у систему Алфа Центаури)

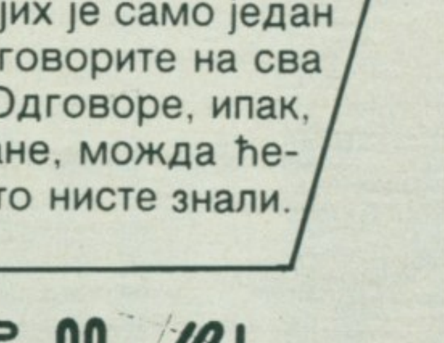

ОДГОВОРИ

1. а) У Будимпешти 1896. године.
2. в) Виола да гамба која се, такође, приликом свирања држи међу коленима.
3. в) Аустријанац Вилхелм Рајх (1897–1957) који је већим утицао на савремену социологију и психологију.
4. а) јахање, мачевање, гађање, пливање и трчање у природи. Базира се на приči o тасконoши – коњанику који је, проналажењу се кроз непријатељске редове, изгубио коња, а нађе стигао на циљ помоћу мача, пиштоља, пливања пеке преке и трчања кроз шуме и поља.
5. б) Ератостен из Александрије у 3. веку пре наше ере. Он је почитао да у месту Сијени, 800 км јужно од Александрије, постоји бунар у којем се, једног дана у години, Сунце отпада тачно у подне. Он је тог дана измерио угао под којим један стуб у Александрији баца сенку у правцу југа и закључио тог угла износила је 7,5. То му је било довољно.
6. а) 3. У соби је један представник трију генерација: деда, син и унук.
7. б) Публије Теренције у делу „Самомучитељ". Теренције је рођен 190. године у Картагини, заробљен је и доведен у Рим. Иначе, ово је била омиљена изрека Карла Марска.
8. в) Енглески канал. Тако и никако другчије зову га Енглези и становници енглеског говорног подручја. Ми смо усвојили француски назив Ламанш што значи рукав.
9. б) Атени, борбин мудрости и побједоносног ратовања. Њој су били посвећени сова, петао и змија. Афродита је, иначе, борбина лепоте и љубави, а Артемида борбина лова и Месеца.
10. в) Рибља чорба. Песма је са албума „Осми непун спом" из 1986.
11. б) Владимир Висоцки који је изненада умро 1980. у четрдесет трећој години. Он је био звезда московског позоришта „На Таганке". Омиљена Совјетског Савеза напрасно је од њега свог идола и песме су му веома популарне, чак и изван граница његове домовине.
12. а) 1024. Килобајт (К) је јединица за количину података који се у рачунару.
13. в) Проксима Центаури, трећа звезда система Алфа Центаури. Од Земље је удаљена 40 билиона километара или 4,3 светлосне године. Из Европе се никад не види јер се даже најда хоризонта само у екваторијалним зонама и на јужној земисфери.

Илустровао Димитрије Костић

WALT DISNEY

МИКИ